

Nr 182.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning
angående beskattning av socker m. m.; given Stockholms slott
den 10 mars 1922.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att
dels antaga härvid fogade förslag till förordning angående beskattning av socker;
dels ock i övrigt bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

förordning angående beskattning av socker.

Häri genom förordnas som följer:

I KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

*Kontroll över
tillverkning
och införsel
av socker.*

1. Socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall underkastas beskattning i enlighet med bestämmelserna i denna förordning och skall, intill dess sådan beskattning ägt rum, stå under statens kontroll.

Denna kontroll utövas dels av tullverket över till riket infört socker, tills det överföres till sockerfabrik eller allmänt sockernederlag eller eljest utlämnas till varuägaren, dels ock, på sätt i denna förordning eller med stöd av densamma särskilt meddelade föreskrifter bestämmas, vid fabriker, i vilka socker tillverkas eller raffineras, och i allmänna sockernederlag.

2. Överinseendet å kontrollen vid sockerfabriker och allmänna sockernederlag handhaves av kontrollstyrelsen.

Den lokala tillsynen utövas av särskilda kontrolltjänstemän. Närmare bestämmelser angående dessas antagande, befogenheter och åligganden meddelas av Kungl. Maj:t. Angående ersättning till sådan kontrolltjänsteman är särskilt stadgat.

I den mån denna förordning icke annorlunda bestämmer skall kostnaden för kontrollens utövning bestridas av statsverket.

2 §.

*Sockerhaltiga
varor, hänförliga
till socker.*

Sockerlösningar, sirap och sirapsblandningar, vilka i torrsubstansen hålla mindre än 70 procent direkt polariserat socker, färglösa eller med en askhalt ej överstigande 1.3 procent av torrsubstansens vikt, hänföres till socker.

Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller icke färglösa sockerlösningar, sirap, sirapsblandningar eller melass, i vilka sockerhalten är mindre än 70 procent av torrs substansens vikt och askhalten högre än 1.3 procent av torrs substansens vikt.

Sockethalten utrönes genom direkt polarisation, därest icke kontrollstyrelsen på framställning av tillverkaren förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3 §.

Med tillverkare förstås i denna förordning den person, vilken såsom ägare, innehavare, verkställande direktör eller disponent eller i annan egenskap har högsta inseedet över sockerfabriks skötsel och för vilken tillståndsbevis för tillverknings utövande utfärdas på sätt i 11 § sägs. *Tillverkare.*

4 §.

Tillverkningsår räknas från och med den 1 augusti till och med den 31 juli. *Tillverkningsår.*

5 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, kunna finnas erforderliga för erhållande av betryggande kontroll över sockerskattens behöriga utgörande, meddelas av kontrollstyrelsen, på vilken ock ankommer att utfärda de föreskrifter i övrigt, som för förordningens tillämpning må erfordras. *Särskilda föreskrifter.*

II KAP.

Bestämmelser med avseende å tillverkningen m. m.

6 §.

1. Fabrik, som avser tillverkning eller raffinering av socker, skall vara så byggd och inrättad, att betryggande åtgärder kunna vidtagas till förekommande av sockers olovliga bortförande från fabriken; och åligger det tillverkaren att inom fabriksområde anordna nödig bevakning samt i övrigt genom anbringande av stängsel, lås och dylikt vidtaga erforderliga åtgärder för vinnande av trygghet i nämnda hänseende. *Fabrik och magasin.*

2. Magasin för uppläggning och förvaring av obeskattat socker skall vara beläget inom fabriksområdet eller i dess närhet samt, för att

kunna godkännas, vara solitt uppfört och i övrigt så beskaffat, att obehöriga ej kunna bereda sig tillträde därtill utan synbart våld. Dylikt magasin skall vara upplåtet uteslutande till förvaring av obeskattat socker, där ej kontrollstyrelsen på särskild framställning finner sig kunna medgiva undantag härifrån. Skall magasinet stå under kronans lås, vare tillverkare skyldig att vidtaga de särskilda anordningar, som kontrollstyrelsen för sådant ändamål finner nödiga.

7 §.

Expeditionsrum m. m.

1. I varje sockerfabrik skall finnas ett för kontrollpersonalen avsett expeditjonsrum med minst 20 kvadratmeters golvyta.

2. Det åligger tillverkaren att förse expeditjonsrummet med erforderliga möbler samt bekosta dess belysning och uppvärmning.

3. Kontrolltjänsteman äge rätt att använda fabriken's laboratorium för utförandet av behöfliga undersökningar.

4. Därest kontrollstyrelsen finner sådant erforderligt, åligger det tillverkaren att låta förse expeditjonsrummet med rikstelefon samt att bestrida avgifterna för densamma ävensom samtalsavgifter för kontrollpersonalens tjänstesamtal.

8 §.

Saftstation.

De i 6 och 7 §§ meddelade föreskrifter avse ej sådan sockerfabrik (*saftstation*), där arbetet inskränker sig därtill, att saften avvinnes betor och i rörledning föres till annan sockerfabrik för vidare bearbetning.

Vid saftstation utövas kontrollen på sätt kontrollstyrelsen föreskriver.

9 §.

Tillverkare's skyldighet att i visst fall bereda kontrollpersonal bostad m. m.

Är fabrik belägen utom stad, köping eller municipalsamhälle, vare tillverkaren pliktig att på anmodan av kontrollstyrelsen åt envar av den vid fabriken anställda kontrollpersonal till visst pris tillhandahålla ett i fabriken's närhet beläget samt med nödiga möbler och sängkläder försett boningsrum ävensom bekosta dess städning och uppvärmning. Oavsett fabriken's belägenhet vare tillverkare skyldig att, på anmodan av kontrollstyrelsen, åt envar av kontrollpersonalen, som sådant önskar, anskaffa lämplig kost mot särskild ersättning.

I denna paragraf omförmäld gottgörelse för boningsrum och kost varder till beloppet fastställd i samband med bestämmandet av arvode till kontrolltjänsteman på sätt särskilt stadgas.

10 §.

1. Innan arbete för tillverkning eller raffinering av socker första gången må i fabrik taga sin början, skall tillverkaren låta i två exemplar upprätta och till kontrollstyrelsen med begäran om godkännande överlämna dels beskrivning å fabriken med tillhörande område, dels ock planritning över fabriksområdet och samtliga fabrikslokalerna med tydligt angivande av det ändamål, vartill varje lokal är avsedd. Ett exemplar av ritning och beskrivning, försett med bevis om kontrollstyrelsens godkännande, där sådant gives, förvaras vid fabriken och det andra hos nämnda styrelse.

*Beskrivning
och planritning
över
fabrik m. m.*

2. Över byggnader, lägenheter och anordningar, som icke blivit upptagna i beskrivningen eller som där upptagits men sedermera ändrats, skall, förrän desamma må användas vid tillverkning eller raffinering av socker, tillverkare låta i två exemplar upprätta beskrivning och ritning, med vilka förfares på sätt nyss sagts.

3. När i anseende till vidtagna förändringar inom fabrik kontrollstyrelsen anser ritningen över densamma icke vidare vara tillfyllestgörande, åligger det tillverkaren att anskaffa ny ritning och beskrivning, ävenledes i två exemplar.

11 §.

1. Då fabrik skall sättas i gång eller vid början av ett tillverkningsår fortfarande vara i verksamhet, åligger det tillverkaren att, minst tio dagar förrän rörelsen må börja, till kontrollstyrelsen ingiva skriftlig anmälan med uppgift om

a) dagen, då han ämnar börja rörelsen,
b) huruvida arbetet skall fortgå dag och natt eller endast om dagen,

c) huruvida socker skall förvaras i magasin i fabriksområdets närhet, samt

d) ombud, som i tillverkarens frånvaro skall företräda honom inför kontrolltjänsteman;

varjämte vid anmälan skall fogas intyg om enligt 12 § verkställd besiktning, utvisande att anordningarna vid fabriken icke strida mot denna förordning eller i avseende å kontrollen eljest meddelade föreskrifter.

2. Finnes ej hinder för rörelsens utövande, meddelar kontrollstyrelsen tillståndsbevis för tillverkaren.

Ej må tillståndsbevis utfärdas för den, som blivit dömd till ansvar för förbrytelse, varom förmäles i 30 § av denna förordning; ej heller för den, som dömts till ansvar enligt 29 §, där ej omständigheterna varit synnerligen mildrande.

*Drifts-
anmälan.*

12 §.

Besiktning av
fabrik.

Önskar tillverkare få sådan besiktning verkställd, som i 11 § omförmåles, göra därom skriftlig anmälan hos kontrollstyrelsen, som förordnar lämplig person att verkställa besiktningen. Vid denna skall undersökas, huruvida byggnader och anordningar överensstämma med beskrivningen över fabriken och tillhörande ritning samt föregående besiktningsprotokoll.

Med ledning av besiktningen uppsättes protokoll, innehållande uppgift å de förändringar, som vidtagits med fabriken efter näst föregående besiktning, eller, om förändring ej ägt rum, anteckning härom. Av protokollet utskrivs två exemplar, av vilka det ena bilägges den vid fabriken förvarade beskrivningen och det andra insändes till kontrollstyrelsen. Finnas anordningarna icke strida mot gällande föreskrifter, utfärdar besiktningsmannen intyg härom.

Befinnas vid besiktningen anordningarna icke vara i överensstämmelse med gällande föreskrifter, äger besiktningsmannen meddela beslut om vidtagande av nödiga ändringar; och skall tillverkaren lämnas tillfälle att vid ny besiktning styrka, att föreskrivna rättelser vidtagits. Verkställes den senare besiktningen av annan än i tjänstgöring varande kontrolltjänsteman, skall besiktningsmannen av tillverkaren åtnjuta gottgörelse för besiktning i enlighet med vad därom särskilt är stadgat.

13 §.

Slutanmälan.

Vid råsockerfabrik, som ej är förenad med raffinaderi, (*fristående råsockerfabrik*) skall inom en vecka efter det centrifugering av socker upphört, allt socker vara inlagt i magasin under kronans lås; och skall tillverkaren därefter ofördröjligen hos vederbörande kontrolltjänsteman göra anmälan om arbetets avslutande.

Vid raffinaderi och med raffinaderi förenad råsockerfabrik göres dylik anmälan ofördröjligen efter det allt skattepliktigt socker utlämnats från fabriken.

Det åligger kontrolltjänsteman att lämna tillverkaren bevis om gjord anmälan ävensom att, så fort ske kan, därom underrätta kontrollstyrelsen.

Vill tillverkaren, sedan anmälan blivit gjord, under tillverkningsåret åter upptaga rörelsen i fabriken, göra ny anmälan på sätt i 11 § är stadgat. Finnes ej hinder för rörelsens utövande, meddelar kontrollstyrelsen nytt tillståndsbevis.

14 §.

Inventering eller uppvägning av allt i fabrik eller magasin befintligt socker skall årligen sista helgfria dagen i juli månad samt eljest, när kontrollstyrelsen därom förordnar, verkställas i närvaro av vederbörande kontrolltjänsteman.

Inventering.

Befinnes vid inventering, att lagerbehållningen är större eller mindre än bokföringen utvisar, men skillnaden icke överstiger i fråga om raffinerat socker 0.2 procent eller i fråga om råsocker 0.5 procent, må tillverkningskontot påföras respektive från detsamma avföras ett mot överskottet eller bristen svarande belopp. Är överskottet eller bristen större, än nu är sagt, göre vederbörande kontrolltjänsteman därom ofördröjligen anmälan till kontrollstyrelsen, som äger vidtaga erforderliga åtgärder.

15 §.

Tillverkare åligger:

att över tillverkningens gång föra de böcker, som kontrollstyrelsen för utövande av kontroll enligt denna förordning finner erforderliga,

att för kontrollstyrelsen eller den, nämnda myndighet därtill förordnar, hålla dessa böcker ävensom sina handelsböcker rörande lager och försäljning av socker, med tillhörande verifikationer, tillgängliga för granskning eller annan vederbörlig åtgärd,

att, då kontrollstyrelsen finner grundad anledning till misstanke, att skatt blivit undandragen statsverket, för sådan granskning eller åtgärd tillhandahålla jämväl sina övriga handelsböcker med tillhörande verifikationer,

att bevara nämnda böcker under minst två år, där ej ifråga om desamma enligt andra bestämmelser längre förvaringstid är föreskriven,

att tillhandagå kontrollpersonalen med de uppgifter, som av kontrollstyrelsen infordras,

att, då så påfordras, själv eller genom ombud närvara vid besiktning eller inspektion,

att vid provtagning ävensom vid kontrollvägning, där sådant i särskilda fall befinnes nödigt, tillhandagå kontrolltjänsteman med erforderligt arbetsbiträde samt våg och vikter,

samt att, när helst kontrolltjänsteman så påfordrar, lämna honom för undersökning tillträde till alla inom fabriken befintliga lägenheter, till boningsrum dock endast klockan mellan nio förmiddagen och nio eftermiddagen; ägande kontrolltjänstemannen rätt att, där han i särskilda

*Tillverkares
särskilda
åttigganden.*

fall finner det erforderligt, anställa undersökning å personer, som lämna fabriken, eller av varor, som därifrån bortföras.

16 §.

*Iakttagande
av meddelade
föreskrifter
m. m.*

1. Tillverkare är skyldig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen jämlikt denna förordning utfärdar, ävensom de anvisningar, vederbörande kontrolltjänsteman i enlighet med förordningen eller nämnda föreskrifter meddelar.

2. Därest tillverkare ej åtnöjes med av kontrolltjänsteman eller särskild besiktningsman vid tillämpningen av denna förordning meddelad föreskrift eller vidtagen åtgärd, äger han att hos kontrollstyrelsen däri söka ändring.

17 §.

*Tillverkning
av sirap och
melass.*

1. Vill någon, utan sammanhang med sockertillverkning, tillverka sirap eller melass, varom i 2 § förmäles, göre för varje tillverkningsår, minst tio dagar förrän arbetet i fabriken börjar, hos kontrollstyrelsen anmälan därom med angivande av det ställe, där tillverkningen skall bedrivas, och ombud, som i yrkesutövarens frånvaro skall företräda honom inför den, som skall utöva kontrollen vid fabriken. Finnes ej hinder för rörelsens utövande, meddelar kontrollstyrelsen tillståndsbevis. När tillverkningen upphört, göre yrkesutövaren ock anmälan hos kontrollstyrelsen.

2. Kontroll över tillverkning, som avses i denna paragraf, utövas på sätt kontrollstyrelsen föreskriver.

Finnes inom fabrik, varom i denna paragraf är fråga, anordning för framställning av kristalliserat socker, skall sådan anordning sättas under kronans lås eller försegling.

3. Yrkesutövare i sådan fabrik vare skyldig att i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse de i 15 § meddelade bestämmelser angående bokföring och tillhandahållande av böcker för granskning eller åtgärd. När helst kontrolltjänsteman så påfordrar, må han erhålla tillträde till fabriken och därstädes verkställa erforderliga provtagningar; dock äge han ej tillträde till boningsrum klockan mellan nio eftermiddagen och nio förmiddagen.

Vad i övrigt i denna förordning är stadgat om tillverkare och fabrik äger icke tillämpning å yrkesutövare och fabrik, varom i denna paragraf förmäles.

III KAP.

Allmänna nederlag för obeskattat socker.

18 §.

1. Rättighet att utan sammanhang med sockertillverkning tills vidare innehava allmänt nederlag för obeskattat socker meddelas av kontrollstyrelsen efter därom gjord ansökning. *Inrättande av nederlag.*

2. De i 6 § 2 mom. meddelade föreskrifter skola gälla jämväl beträffande magasin, som avsetts för allmänt sockernederlag.

Då i dylikt magasin förvaras obeskattat socker, skall magasinet stå under kronans lås.

19 §.

Innan socker inlägges å allmänt sockernederlag, skall den, som undfått rättigheten (*nederlagsinnehavaren*), till kontrollstyrelsen därom göra anmälan ävensom ställa säkerhet för två månaders kontrollkostnad vid nederlaget. *Anmälan om begagnande av nederlag.*

20 §.

Vad i 14—16 §§ finnes stadgat beträffande sockerfabrik och tillverkare skall äga motsvarande tillämpning i fråga om allmänt sockernederlag och nederlagsinnehavare. *Inventering m. m. vid nederlag.*

IV KAP.

Beskattningen.

21 §.

1. För socker, som utlämnas från sockerfabrik eller allmänt sockernederlag, skall med nedan angivna undantag erläggas skatt med 16 öre för varje kilogram. *Skattens belopp och beskattningens omfattning.*

Skatt erlägges icke för sådant socker, som, enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, gjorts obrukbart till förtäring av människor (denaturerats) eller som, under iakttagande av föreskrifterna i 27 §, utlämnats för överförande till sockerfabrik eller allmänt sockernederlag eller för utförsel ur riket genom tullkammare under den kontroll och de villkor, som i tullstadgan bestämmas för utförsel av nederlagsgods.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182.)

2. För socker, som införes till riket, skall vid utlämnandet samtidigt med tull enligt tulltaxan till tullverket erläggas enahanda skatt av 16 öre för varje kilogram; dock må obeskattat socker från tullkammare överföras till sockerfabrik, allmänt sockernederlag eller annan tullkammare i den ordning, tullstadgan föreskriver för försändning av oförtullat gods från tullkammare till tullkammare, och med användande av förpassningsinlaga enligt av generaltullstyrelsen fastställt formulär.

För socker, som enligt 5 § i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor införes tullfritt, må jämväl frihet från sockerskatt åtnjutas.

Om betalningsanstånd, ställande av säkerhet samt påföljd för fördröjd eller utebliven betalning gäller beträffande skatt för infört socker vad i tullstadgan finnes föreskrivet rörande tullavgifter.

22 §.

*Förbud mot
avhållande
av socker an-
norledes än
medelst fak-
turering.*

Socker, för vilket, enligt vad i 21 § 1 mom. sägs, skatt skall erläggas, må icke utlämnas från fabrik eller allmänt sockernederlag annorledes än medelst fakturering. Fakturorna skola, på sätt nedan stadgas, ligga till grund för bestämmande av den myckenhet socker, varför skatt skall utgå.

23 §.

*Upprättande
av faktura.*

1. Faktura, som i 22 § avses, skall av tillverkaren eller nederlagsinnehavaren upprättas i två exemplar samt förses med nummer i löpande följd med av kontrollstyrelsen föreskrivna seriebeteckningar.

Uppgift å faktura om sammanlagda vikten av enligt densamma utlämnat socker skall anbringas, förutom i skrift, jämväl i siffror medelst perforering.

2. Båda exemplaren av samtliga fakturor skola, allt eftersom de upprättas, av tillverkaren eller nederlagsinnehavaren överlämnas till vederbörande kontrolltjänsteman, vilken har att genom granskning av de uppförda posterna och deras hopsummering förvissa sig om riktigheten av den å varje faktura upptagna sammanlagda myckenhet socker, varför skatt skall utgå. De granskade och godkända fakturorna skola av kontrolltjänstemannen förses med särskild kontrollstämpel.

Efter det alla fakturor för dagen överlämnats till kontrolltjänstemannen, åligger det tillverkaren eller nederlagsinnehavaren att ofördröjligen till kontrolltjänstemannen avgiva en jämväl i två exemplar upprättad förteckning över ifrågavarande fakturor. Sedan förteckningen av kontrolltjänstemannen granskats och befunnits utan anmärkning samt vederbörliga anteckningar blivit av honom verkställda i särskild skatte-

påföringslängd, äger tillverkaren eller nederlagsinnehavaren, med iakttagande av vad i 25 § 1 mom. stadgas, återbekomma det ena exemplaret av förteckningen jämte båda exemplaren av tillhörande fakturor.

Åtgärder, som enligt denna paragraf ankomma på kontrolltjänsteman, skola av honom vidtagas så, att onödigt dröjsmål därav icke uppstår för tillverkaren eller nederlagsinnehavaren med fakturors utsändande.

3. I denna paragraf omnämnd kontrollstämpel ävensom formulär till här omförmäld faktura, förteckning och skattepåföringslängd fastställas av kontrollstyrelsen.

24 §.

Erläggandet av skatt och särskilda avgifter enligt denna förordning utom i fall, som avses i 21 § 2 mom., sker genom inbetalning å statsverkets giroräkning i riksbanken för statskontorets räkning.

Skattens erläggande.

Vidimerad avskrift av levereringsreversal skall ofördröjligen insändas till kontrollstyrelsen.

25 §.

1. Där ej enligt vad nedan i denna paragraf sägs anstånd erhållits med skattens inbetalande, skall, innan faktura å socker från fabrik eller allmänt sockernederlag av kontrolltjänsteman återställs, den därå belöpande skatten inbetalas, och vare tillverkaren eller nederlagsinnehavaren skyldig inför kontrolltjänstemannen förete bevis härom medelst uppvisande av vidimerad avskrift av levereringsreversal.

Omedelbar inbetalning av skatt.

2. Vill tillverkare eller nederlagsinnehavare åtnjuta anstånd med skattens inbetalande, skall han hos kontrollstyrelsen avlämna bevis, att han hos vederbörande länsstyrelse ställt av densamma godkänd säkerhet för skattens fullgörande intill visst belopp, och må i så fall kontrollstyrelsen bevilja honom anstånd med skattens inbetalande intill nämnda belopp sålunda, att skatten enligt skattepåföringslängden för en månad skall inbetalas före femtonde dagen i tredje månaden därefter.

Anstånd med skattens erläggande.

3. Försummar tillverkare eller nederlagsinnehavare att inbetala förfallen skatt, skall för uttagande av sålunda ogulden skatt omedelbart verkställas utmätning, varom kontrollstyrelsen må föranstalta; och have den försumlige förlorat rätten att under tillverkningsåret åtnjuta anstånd med skatts erläggande.

Utmätning av skatt.

26 §.

1. Om i annan fabrik än sådan, som i 8 § omförmäles, centrifugering av socker ej företages inom sex helgfria dygn efter den i drifts-anmälan uppgivna tiden, åligger det tillverkaren att för hela den tid,

Erläggande av särskilda avgifter utöver skatt.

varunder arbete icke ägt rum, till statsverket inbetala det kontrollpersonalen vid fabriken tillkommande arvode enligt stadgade grunder. Beror uppskov på olyckshändelse eller annan omständighet, varöver tillverkaren ej kunnat råda, må kontrollstyrelsen kunna på ansökning medgiva befrielse från skyldighet, som nyss sagts.

2. Har under den del av året, då arbete i fabriken enligt anmälan fortgått, icke vid fabriken tillverkats i medeltal 5,000 kilogram socker för varje helgfritt dygn, åligger det likaledes tillverkaren att till statsverket inbetala hela det kontrollpersonalen vid fabriken tillkommande arvode.

3. Påkallas vid fristående råsockerfabrik kontrolltjänstemans åtgärd för uttagning av socker under tillverkningsåret mer än sextio särskilda dagar efter det, enligt vad i 13 § sägs, slutanmälan blivit gjord, skall kontrollkostnaden för de överskjutande dagarna gäldas av tillverkaren. När kontrolltjänstemannens åtgärd vid fabrik, varom här är fråga, påkallas för uttagning av socker i mindre mängd än 5,000 kilogram eller för annat ändamål än antingen uttagning av socker eller verkställande av sådan inventering, som i 14 § sägs, skall ersättningen härför likaledes gäldas av tillverkaren.

4. Nederlagsinnehavare ävensom sådan yrkesutövare, som i 17 § omförmäles, är skyldig att i enlighet med därom av kontrollstyrelsen meddelad uppgift till statsverket inbetala ersättning för den kostnad, staten fått vidkännas för kontrolltillsyn vid nederlaget, respektive fabriken.

5. Fullgöres ej skyldighet att inbetala avgifter enligt denna paragraf, skola desamma på kontrollstyrelsens föranstaltande omedelbart hos vederbörande utmätas.

27 §.

*Försändande
av obeskattat
socker.*

1. Försändande av obeskattat socker från fabrik eller allmänt sockernederlag till annan fabrik, allmänt sockernederlag eller tullkammare skall ske medelst förpassning under statens kontroll, och åligger det tillverkare eller nederlagsinnehavare att för sådant ändamål till vederbörande kontrolltjänsteman avgiva förpassningsinläga, avfattad i tre exemplar, enligt av kontrollstyrelsen fastställt formulär. I övrigt skall försändande av socker enligt denna paragraf ske under de villkor och bestämmelser, som meddelas av kontrollstyrelsen.

*Eftergift av
skatt.*

2. För obeskattat socker, som under transport mellan inrikes orter förekommer, skall avsändaren betala vederbörlig skatt. Kan avsändaren styrka, att godset gått förlorat genom uppbringning, skeppsbrott eller annan olycka, må dock eftergift av skatten äga rum. Till kontrollstyrelsen ställd ansökan härom, åtföljd av handlingar innefattande erforderlig utredning rörande förhållandet, ingives till vederbörande kon-

trolltjänsteman, som jämte eget yttrande insänder handlingarna i ärendet till kontrollstyrelsen. Varder skatt eftergiven, översänder kontrollstyrelsen sitt beslut härom till statskontoret för återbetalnings verkställande.

28 §.

Har socker, varå skatt påförts, blivit så skadat, att tillverkaren önskar omarbete detsamma, må under den kontroll, som kontrollstyrelsen föreskriver, sockret för omarbetning åter införas i den fabrik, varifrån det utförts, och socker till lika mängd och av samma slag utan erläggande av ytterligare skatt från fabriken utlämnas. Sockrets mängd och slag bestämmas av vederbörande kontrolltjänsteman eller, i tvistigt fall, på tillverkarens bekostnad genom sakkunniga, som kontrollstyrelsen tillkallar.

Utbyte av skadat socker utan erläggande av skatt.

V KAP.

Ansvarsbestämmelser m. m.

29 §.

Den, som utan tillståndsbevis tillverkar eller raffinerar socker, böte från och med etthundra till och med tvåtusen kronor eller straffes med fängelse i högst sex månader samt gälde den i 21 § stadgade skatt, vilken i sådant fall beräknas efter den tillverkning, som med ledning av redskapens beskaffenhet, den tid densamma må hava varit i bruk och vad i övrigt i målet förekommit kan antagas hava ägt rum.

Olovlig tillverkning.

Tillverkar någon utan tillståndsbevis sirap eller melass, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

30 §.

Den, som i syfte att undandraga statsverket skatt från fabrik, där tillverkning eller raffinering av socker på grund av tillståndsbevis bedrives, eller från lägenhet, där obes kattat socker förvaras under kronans lås, eller under transport av obes kattat socker undansnillar sådant,

Undansnillande av socker m. m.

eller i fabrik för tillverkning eller raffinering av socker eller i allmänt sockernederlag eller under transport av obes kattat socker olovligen bryter försegling eller öppnar eller borttager lås, som kontrolltjänsteman eller tullförvaltning åsatt,

eller i fabrik eller nederlag, varom ovan sagts, avhänder sig skattepliktigt socker i strid mot bestämmelserna i 22 och 23 §§ i denna

förordning eller vidtager åtgärd, varigenom vid uppvägning av socker mindre än sockrets rätta vikt av vågen angives,

eller eljest där svikligen förfar,

straffes med böter från och med femhundra till och med femtusen kronor eller dömes till fängelse i högst ett år.

Den sakfällde erlägge ock den skatt, han undandragit statsverket.

31 §.

*Tillverkarens
och nederlags-
innehavarens
ansvar för
förbrytelse,
begången av
annan.*

Tillverkare ansvarar för förbrytelse, som med hans vetskap mot denna förordning begås av arbetare eller annan vid sockerfabriken anställd person, liksom vore förbrytelsen av honom själv begången. Begagnar tillverkaren ombud vid rörelsens utövande, ansvare ombudet jämte tillverkaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

Vad i denna paragraf är stadgat om tillverkare äge motsvarande tillämpning å innehavare av allmänt sockernederlag.

32 §

*Underlåtenhet
att iakttaga
vissa före-
skrifter.*

1. Underlåter tillverkare eller nederlagsinnehavare att fullgöra enligt denna förordning stadgad skyldighet i fråga om bokföring, eller vägrar han vederbörande att erhålla tillgång till böcker eller andra handlingar, vilka denne enligt givna bestämmelser äger granska, eller vägrar han kontrolltjänstemannen eller den, vilken äger anställa undersökning om förbrytelse mot denna förordning, tillträde till rum eller byggnad, där undersökning må ske, eller tillgång till ritning och beskrivning över fabriken,

straffes med böter från och med etthundra till och med ettusen kronor.

2. Underlåter yrkesutövare, varom i 17 § sägs, att fullgöra enligt denna förordning stadgad skyldighet i fråga om bokföring eller vägrar han den, som äger anställa undersökning i fabriken, tillgång till böcker och andra handlingar, vilka denne enligt givna bestämmelser äger granska, eller tillträde till rum eller byggnad, där undersökning må ske, vare underkastad enahanda ansvar, som i 1 mom. är stadgat.

33 §.

*Underlåtenhet
att iakttaga
föreskrifter i
allmänhet.*

Uraktlåter tillverkare eller nederlagsinnehavare att ställa sig till efterrättelse vad som enligt denna förordning honom åligger eller de föreskrifter i fråga om tillverkarens åliggande, kontrollstyrelsen eller

vederbörande kontrolltjänsteman i enlighet med denna förordning eller eljest gällande bestämmelser meddelar, straffes, där ej särskilt ansvar är bestämt, med böter från och med fem till och med etthundra kronor.

34 §.

Tillverkare, nederlagsinnehavare eller sådan yrkesutövare, som i 17 § omförmäles, vilken giver eller erbjuder något såsom gåva åt kontrolltjänsteman, som har att utöva tillsyn över hans fabrik eller nederlag, böte från och med tjugu till och med tvåhundra kronor. Kontrolltjänsteman, som gåvan mottager, vare underkastad lika ansvar och miste därjämte befattningen.

Ansvar för lämnande eller emottagande av gåva.

35 §.

Den, som innehar eller innehaft befattning med kontrollen vid sockerbeskattningen, vare förbjudet att röja tillverkares yrkeshemlighet eller affärsförhållanden. Gör han detta, och framgår ej av omständigheterna, att han om hemligheten eller affärsförhållandena erhållit kännedom å tid, då han ej innehaft dylik befattning, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom om berörda yrkeshemlighet eller affärsförhållanden till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas.

Ansvar för röjande av yrkeshemlighet m. m.

Har i nu omförmälda hänseenden skada uppkommit genom kontrolltjänstemans åtgöranden, vare han ock skyldig att skadan till fullo gottgöra.

36 §.

Anställes undersökning, varom i 40 § förmäles, klockan mellan nio om aftonen och fem om morgonen å ställe, dit kontrollpersonalen då ej äger fritt tillträde, och upptäckes ej förbrytelse, böte förrättningsmannen från och med fem till och med femtio kronor, där han ej haft giltig anledning till undersökningen.

Ansvar för viss undersökning.

37 §.

Böter, som enligt denna förordning ådömas, skola, om tillgång till deras gäldande brister, förvandlas enligt allmän strafflag.

Böters gäldande.

38 §.

Då jämte böter dömts till erläggande av skatt enligt denna förordning, må, där tillgång saknas till betalning av skatten eller någon

Förvandling av straff.

del därav, böterna ej kunna gäldas med penningar, utan skall den sakfällde i stället undergå motsvarande förvandlingsstraff.

39 §.

*Fördelning
av böter.*

Av böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren. Lika del skall, om särskild angivare finnes, tillfalla denne. Återstoden tillfaller kronan.

Andel, som nu sagts, tillkomme dock ej angivare, då angivelse skett av föräldrar mot barn, barn mot föräldrar, makar eller syskon mot varandra, annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, fosterbarn mot fosterföräldrar eller tjänare mot husbondefolk under den tid de äro i tjänsten.

40 §.

Åtalsrätt.

Förbrytelse mot denna förordning skall åtalas av allmän åklagare. Undersökning, som åklagaren finner nödigt anställa för sådan förbrytelses upptäckande, bör göras i två vittnens närvaro.

Finner den, som har befattning med kontrollen, överträdelse vara begången, som bör föranleda åtal, anmäla han det för allmänne åklagaren.

41 §.

*Skärpning i
kontrollen.*

Har tillverkare eller nederlagsinnehavare svikligen undandragit statsverket skatt eller upprepade gånger icke ställt sig till efterrättelse denna förordning eller av kontrollmyndigheten meddelade föreskrifter eller anvisningar, må kontrollstyrelsen på tillverkarens eller nederlagsinnehavarens bekostnad vidtaga den skärpning i kontrollen, vartill omständigheterna kunna föranleda, i syfte att statsverket på betryggande sätt bekommer enligt förordningen föreskriven skatt.

Övergångsstadgande.

Magasin, som före år 1905 kommit till användning för förvaring av obeskattat socker, må, även om det icke anses ligga i fabriken närhet, fortfarande begagnas, för så vitt det icke är beläget på längre avstånd än en kilometer från fabriken.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1922, vid vilken tid förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker upphör att vara gällande; dock skola för det tillverkningsår, som tager sin början den 1 augusti 1922, anmälan om tillämnad sockertillverkning, ansökan om rättighet att innehava allmänt sockernederlag samt anmälan om begagnande av sådant nederlag ävensom tillsättning av kontrolltjänstemän ske i enlighet med föreskrifterna i denna förordning.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anför:

Till 1921 års riksdag framlade Kungl. Maj:t genom proposition nr 190 av den 25 februari 1921 förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § 4 och 5 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, innefattande, bland annat, förslag till förhöjning av arvodena åt förste kontrollörer och kontrollörer. Propositionen behandlades av riksdagen gemensamt med en inom andra kammaren av herr A. Paulsen väckt motion, nr 25, varuti föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser för sockerkontrollen, att kontrollpersonalens arbetskraft fullt utnyttjades. Riksdagen beslöt i anledning av ifrågavarande proposition och motion enligt sin skrivelse den 17 juni 1921, nr 407, att, med avslag å propositionen, hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt kontrollen över sockertillverkningen skulle kunna förenklas eller omläggas, i syfte att kostnaden för densamma nedbringades, utan att därvid kontrollens effektivitet äventyrades, samt att för riksdagen måtte framläggas det förslag, som kunde av utredningen föranledas.

Av den till grund för riksdagens ifrågavarande beslut liggande utredning och motivering må från berörda riksdagsskrivelse följande här återgivas:

1921 års
riksdag.

»Det nuvarande systemet för sockerbeskattningen och den därmed sammanhängande kontrollen över sockertillverkningen tillkom efter beslut av 1905 års riksdag och trädde i tillämpning den 1 september 1906.

Före denna tid var sockertillverkningen belagd med en skatt, som utgick i visst förhållande till de vid råsockerfabrikerna avverkade betornas vikt, en beskattningsform, som benämnts materialbeskattning. Kontrollverksamheten gick därvid ut på att fastställa den vid varje råsockerfabrik under vitbetskampanjen avverkade betvikten och var anordnad så, att en statens kontrollör ständigt övervakade vägningsen av den betkvantitet, som intogs i fabriken för avverkning. I och för fullgörande av denna kontroll tjänstgjorde i allmänhet vid varje råsockerfabrik tre kontrolltjänstemän, varjämte ett mindre antal överkontrollörer genom besök vid de olika fabrikerna övervakade kontrollens riktiga funktion under kampanjen. Under tiden mellan betkampanjerna utövades ingen kontrollverksamhet. Enligt sakens natur behövdes icke någon kontroll över raffinaderierna.

Från och med den 1 september 1906 omlades sockerbeskattningen så, att man övergick från materialbeskattning till produktbeskattning och närmare bestämt den form därav, som har till föremål den för konsumtion färdiga varan, raffinadsockret, och därför kallas konsumtionsbeskattning.

Till följd av ombytet av beskattningssystem måste hela kontrollverksamheten omläggas och en betydligt vidlyftigare kontrollapparat inrättas.

Denna apparat, som brukar betecknas såsom slutna produktionskontroll, fungerar i stort sett på nedannämnda sätt.

Vid råsockerfabrikerna står under kampanjen det s. k. sockerhuset, det vill säga den del av fabriken, där sockret framställs, under ständig och slutna bevakning, varjämte samtliga råsockermagasin befinna sig under kronans lås. En kontrollör övervakar ingångarna till sockerhuset och en annan vägningsen och räkningen av det färdiga sockret samt inläggningen å magasinerna, varjämte i undantagsfall ytterligare en kontrollör användes för andra ändamål. Därjämte övervakar en förste kontrollör kontrollsystemets riktiga funktion och för nödiga journaler m. m. Då bevakningen måste fortgå dygnet om, erfordras således vid varje fabrik utom en förste kontrollör minst sex kontrollörer. Mellan kampanjerna skötes bevakningen av en tillsyningsman, som på tillverkarens anfordran öppnar de under lås varande magasinerna och kontrollerar utlastningen.

Vid raffinaderierna stå såväl hela fabriken som magasinerna under slutna bevakning, i det att kontrollörer bevakar samtliga utgångar. Därjämte kontrolleras från råsockerfabrikerna ankommande råsocker samt uppvägningen av allt till magasinerna gående färdigt raffinadsocker. Ursprungligen lär mening varit, att kontrollen även här skulle omfatta inräkning av den från fabrik till magasin gående sockerkvantiteten, men i praktiken torde man i detta fall nöja sig med tillverkarens uppgifter. Till sist räknas och övervakas de sockerkvantiteter, som från magasinerna utlämnas till fritt bruk, och verkställes beskattningen efter den därvid konstaterade vikten. Liksom vid råsockerfabrikerna övervakar vid raffinaderierna en förste kontrollör hela kontrollsystemets funktion.

Mot det gällande systemet hystes alltifrån början betänkligheter bland annat och främst därutinnan, att detsamma för sin effektiva tillämpning krävde en relativt stor kontrollpersonal och såmedelst vore förenat med betydande kostnader, som ej oväsentligt minskade skatteintäkten.

Sälunda hade sockerbeskattningskommittén i sitt år 1904 avgivna betänkande avstyrkt införande av konsumtionsbeskattning och ansett en förbättrad materialbeskattning mera ändamålsenlig, och vid 1906 års riksdag väcktes av herr Lyckholm en motion, II: 126, innefattande bland annat begäran om utredning om och i vad mån kontrollväsendet över de extra beskattade näringarna, brännvins-, socker- och maltdrycksindustrierna, tarvade revision för vinnande av större likformighet och billighet. Efter tillstyrkande av bevillningsutskottet anhöll också riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om förslag till förändrade bestämmelser rörande kontrollen vid berörda tillverkningar i syfte att, med bibehållande av nödig effektivitet, åstadkomma större enhetlighet i kontrollens organisation och minskade kostnader.

Av riksdagens berörda framställning föranleddes, såvitt nu är ifråga, framläggandet för 1907 års riksdag av förslag till ny förordning om beskattning av socker, vilket förslag i huvudsak antogs av riksdagen och trädde i kraft genom den ännu gällande förordningen i ämnet den 11 oktober 1907. I denna författning bibehölls emellertid konsumtionsbeskattningsprincipen och den lokala kontrollen lämnades i allt väsentligt orubbad.

Efter år 1907 har frågan om sockerkontrollens förbilligande upprepade gånger varit föremål för behandling i riksdagen, varvid väckta förslag i sådan riktning närmast äsyftat besparing genom inskränkning av antalet förste kontrollörer. Förslag därom hava framlagts år 1912 genom en av herrar Thorsson och Waldén väckt motion, II: 152, 1913 genom en av herr Thorsson väckt motion, II: 131, 1917 genom en av sistnämnda motionär ånyo väckt motion, II: 26 samt senast år 1919 i Kungl. Maj:ts proposition nr 208.

Motiveringarna för 1912 och 1913 års motioner skilde sig bland annat däruti, att i den förra såsom för ändamålet lämplig utväg anvisades sammanförande under gemensam förste kontrollör av antingen råsockerfabrik med närbeläget raffinaderi eller ock två eller flera med hänsyn till inbördes läget härför lämpade råsockerfabriker, medan i den senare förordnades utredning angående indragning av vid råsockerfabrikerna anställda förste kontrollörer och överflyttande av deras göromål på vederbörande kontrollörer. Båda motionerna blevo i enlighet med av kontrollstyrelsen avgivna yttranden av bevillningsutskottet avstyrkta och av riksdagen avslagna.

Jämväl över 1917 års motion i ämnet inhämtades kontrollstyrelsens yttrande. Ehuru i motiveringen för motionen framställdes möjligheter för frågans lösning i båda de riktningar, som i de tidigare motionerna förordats, förmälde sig kontrollstyrelsen denna gång icke hava något att erinra mot, att en utredning företoges.

Sedan den högsta kontrollmyndigheten sålunda funnit frågan i varje fall förtjäna att undersökas, fann bevillningsutskottet sig jämväl sakna anledning att motsätta sig en sådan undersökning, företagen utan några förutsatta direktiv beträffande vare sig sättet för eller möjligheten över huvud taget av inskränkningar i hithörande avseende. Dock ville utskottet såsom en oeftergivlig hållpunkt för utredningen betona, att hänsyn i främsta rummet toges till fordran på effektiv kontroll och i andra rummet till vinnande av besparing. I enlighet härmed hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inskränkning av an-

talet förste kontrollörer vid sockertillverkningen. Utskottets hemställan blev av riksdagen bifallen.

Den av riksdagen sålunda begärda utredningen resulterade i ett av Kungl. Maj:t i ovannämnda proposition till 1919 års lagtima riksdag framlagt förslag om indragning av förste kontrollörsbefattningarna vid de fristående råsockerfabrikerna, i samband varmed förste kontrollörens göromål vid vederbörande fabrik skulle överflyttas å någon därstädes förordnad kontrollör, vilken skulle benämnas kontrollör-förman och erhålla ett förhöjt dagarvode.

Den ifrågasatta reformen var, enligt vad i propositionen angivits, förestavad dels av önskan att åstadkomma besparing i kostnaden för kontrollen och dels av den i vissa fall yppade svårigheten att erhålla förste kontrollörer med föreskriven kompetens.

Av utredningen i ärendet framgick emellertid, att meningarna varit mycket delade i fråga om lämpligheten av den föreslagna förändringen. Sålunda hade av de tre för utredningen särskilt tillkallade sakkunniga två varit mot förslaget. Av de hörda länsstyrelserna hade fyra avstyrkt förslaget och tre tillstyrkt detsamma. Jämväl inom kontrollstyrelsen hade yppats meningsskiljaktighet, i det att två ledamöter reserverat sig mot kontrollstyrelsens beslut att tillstyrka indragning av ifrågavarande tjänster.

Bevillningsutskottet avstyrkte förslaget under hänvisning till den meningsskiljaktighet, som yppats om dess lämplighet. Ett genomförande av detsamma skulle efter utskottets åsikt icke stå i överensstämmelse med grundsatsen, att hänsyn i främsta rummet skulle tagas till fordran på effektiv kontroll och i andra rummet till vinnande av besparing, vilken grundsats finge anses förutsätta, att man vid varje förändring i kontrollens anordning skulle hava garanti för att kontrollens effektivitet ej rubbades. I betraktande av de fackkunnigas inbördes oenighet angående förslagets konsekvenser i kontrollhänseende föreläge tydligen icke någon sådan garanti.

Denna utskottets ståndpunkt biträdades ock av riksdagen, som avslög förslaget.

Genom herr Paulsens förevarande motion har spørsmålet om sockerkontrollens rationella anordning ånyo förts fram. I likhet med tidigare motionärer i ämnet anser herr Paulsen, att kontrollpersonalens arbetskraft ej fullt utnyttjas, och att följaktligen minskning av personalen bör äga rum.

Någon utredning till stöd för sin uppfattning har motionären ej förebragt. Med hänsyn till vad tidigare i saken förekommit och då till stöd för reduktion av kontrollpersonalen icke kunna åberopas några ändrade förhållanden beträffande vare sig sockertillverkningens omfattning eller systemet för kontrollen, kunde det ligga närmast till hands att avslå motionen under hänvisning till riksdagens senast år 1919 uttalade mening. Riksdagen har också anledning förutsätta, att kontrollverksamheten i sin nuvarande utformning torde kräva en så vidlyftig personal, att någon nämnvärd indragning icke kan ifrågasättas. Till kontrollverksamhetens art hör även, att icke alla moment däri kunna vara präglade av aktiv arbetsintensitet.

Annorlunda skulle saken emellertid ställa sig, om det befunnos, att den nu använda kontrollapparaten kunde omformas och förenklas, utan att statens skatteintresse äventyrades.

Enligt vad under ärendets förberedande behandling inhämtats, tillverkades under tillverkningsåret 1919—1920 142 miljoner kilogram raffinadsocker. Tillverkningen bedrevs vid 21 råsockerfabriker och 5 raffinaderier. Vid kontrollen sysselsattes 24 förste kontrollörer och 184 kontrollörer. Under kalenderåret 1920 debiterades sockerskatt med 27 miljoner kronor. Kostnaden för kontrollen upgick 1920 till 335,000 kronor, oberäknat dyrtidstillägg åt personalen.

Det är således en relativt stor kostnad det nuvarande kontrollsystemet drager med sig, och kravet på åtgärder för dess nedbringande måste anses berättigat. En undersökning av hithörande förhållanden synes därför böra utan dröjsmål äga rum.

Utgångspunkten för en sådan undersökning synes lämpligen vara ett fastställande av de moment i fabrikationen, där kontrollen har verklig betydelse, med andra ord, under vilka förhållanden falsarier äro tänkbara.

Vad då angår *råsockerfabrikerna*, är givetvis kontrollens viktigaste funktion att tillse, att de sockerkvantiteter, som bortföras från fabriken, verkligen komma raffinaderierna tillhanda och icke på ett eller annat sätt komma direkt i konsumenthänder. Det nuvarande förpassningssystemet behöver alltså bibehållas. Däremot torde det vara av mindre vikt att den sockerkvantitet, som går från fabrik till magasin, kontrolleras, då magasinerna i alla fall stå under kontrollmyndighetens läs, utan torde utan olägenhet i detta fall tillverkarens siffror kunna godtagas. Vidare torde det vara obehövt att övervaka de utgångar från sockerhuset, som ej äro avsedda för sockertransport. Det skulle ändå säkerligen icke kunna undgå vederbörande kontrolltjänstemans kunskap, om tillverkaren försökte uttransportera socker från sockerhuset på snygvägar. Vad så beträffar möjligheten, att socker tillgripes av fabriken arbetare, torde denna i detta sammanhang icke behöva tagas med i räkningen, eftersom tillverkaren har långt större intresse än staten att förhindra sådana händelser.

Vid *raffinaderierna* är det från kontrollsynpunkt viktigt att kontrollera de från råsockerfabrikerna kommande sockerpartierna för konstaterande att ingenting kommit bort under vägen. Vidare torde det ligga vikt uppå att den sockerkvantitet, som utgår genom expeditionen till fritt bruk, kontrolleras. Däremot torde det nuvarande kontrollerandet av samtliga utgångar från fabriksområdet kunna anses obehövt av samma skäl som i fråga om råsockerfabrikerna.

Redan av vad sålunda antytts synes sannolikt, att det nuvarande kontrollsystemet utan olägenhet och med helt visst avsevärda besparingar i kontrollkostnad skulle kunna förändras till vad man plägar kalla en öppen produktionskontroll. Från sakkunnigt håll har riksdagens bevillningsutskott, som verkställt utredning i detta ärende, erhållit nedanstående riktlinjer för en sådan reform.

Vid *råsockerfabrikerna* skulle kontrollen utövas av en förste kontrollör och tre kontrollörer. Dessa skulle alternera så, att en av dem städse utövade kontrollverksamhet under den tid kampanjen påginge. Däremot skulle han ej som nu vara bunden vid *en* plats i fabriken, utan skulle genom ronder i fabriken kontrollera, att tillverkningen och magasineringen bedrevs på vederbör-

ligt sätt, att sockervägarna fungerade oklanderligt m. m. Vidare skulle han kontrollera de sockerkvantiteter som från fabriken förpassades till raffinaderi. Tillsyningsmannens verksamhet under mellankampanjen skulle bibehållas.

Vid raffinaderierna skulle kontrollen av inkommande råsocker samt av utlämningen till fritt bruk bibehållas. Däremot skulle bevakningen göras öppen och utövas av endast en kontrollör i sänder på samma sätt som förordats för råsockerfabrikerna. Givetvis borde kontrolltjänstemännen som hittills hava tillgång till fabriakens tillverknings- och expeditjonsjournaler.

Enligt vad nämnda utskott meddelat, är ett dylikt kontrollsystem redan i tillämpning vid Göteborgs sockerfabrik. Denna fabriks läge vid en lång strandremsa av Göta älv och med allmän gata genom området har möjliggjort tillämpandet av det normala kontrollsystemet utan orimliga kostnader för staten och tillverkaren. På grund härav sökte och erhöll genom kungl. brev av den 6 maj 1906 dåvarande ägaren dispens, innebärande att all portkontroll är överlämnad åt tillverkaren, medan i stället fabriken i dess helhet övervakas av en vakthavande kontrollör.

Enligt uttalad uppfattning å sakkunnigt håll skulle införandet av ett dylikt system möjliggöra indragning av minst 3 kontrollörer för varje fabrik, vilket för sockertillverkningen i dess helhet skulle betyda indragning av 75 å 100 kontrollörer. Till denna besparing i kostnad komme den fördelen att genom en dylik omorganisation av kontrollarbetet de återstående kontrollörerna bleve fullt sysselsatta.

Nu kan givetvis vid en grundligare undersökning av hithörande förhållanden befinnas, att de ovan skisserade förenklingarna stöta på hinder i systemet och att andra åtgärder visa sig mera ändamålsenliga. Det kan också tilläventyrs komma att framstå såsom en bättre väg till rationell lösning av kontrollfrågan, att själva principen för den nuvarande kontrollen övergives och ersättes med något annat system. Den utredning i ämnet, som riksdagen ansett sig böra begära bör därför hava fria händer, dock under noga beaktande av riksdagens, enligt vad ovan framhållits, uprepade gånger uttalade förbehåll, att kontrollen icke finge läggas så att dess effektivitet bleve äventyrad.

Enligt vad för riksdagen meddelats, pågå för närvarande dels inom kontrollstyrelsen med biträde av tillkallade sakkunniga utredning rörande brännvinstillverkningen, dels ock inom finansdepartementet genom tillkallade sakkunniga utredning angående maltdryckstillverkningen, varvid i båda fallen jämväl kontrollfrågan läser bliva föremål för behandling. En blivande utredning angående sockerkontrollen bör självfallet hållas i kontakt med de förstnämnda utredningarna. Uteslutet är ju icke, att därvid den, enligt vad ovan antytts, tidigare framkastade tanken på viss gemensamhet uti kontrollen eller visst samarbete mellan kontrollorganen för de skilda tillverkningarna kunde röna beaktande och leda till resultat i större eller mindre omfattning.»

I anledning av riksdagens berörda skrivelse bemyndigade Kungl. Maj:t den 26 september 1921 chefen för finansdepartementet att tillkalla två sakkunniga personer, därav en representant för kontrollstyrelsen, med uppdrag att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

Enligt det lämnade bemyndigandet tillkallade departementschefen såsom sakkunniga byråchefen i kontrollstyrelsen E. J:son Thulin och ingenjören J. C. Stjerna i Hälsingborg. De sakkunniga hava efter verkställd utredning inkommit med utlåtande jämte förslag till förordning angående beskattning av socker, vilket utlåtande torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll (bilaga 1).

De sakkunniga.

De sakkunniga hava till en början undersökt frågan om en möjlig övergång till råsockerbeskattning. Ehuru kontrollen härvid skulle bli billig, avvisa de sakkunniga likväl denna skatteform på grund av svårigheterna att genom rendementsbestämningar (analyser) fastställa den exakta kvantitet konsumtionsvara, som kan utvinnas ur råsockret. Dessa svårigheter läte sig väl delvis övervinnas, därigenom att man grundade utbytesberäkningarna på fortlöpande analysering av det producerade råsockret, men genom denna metod, som ej heller gäve fullt exakta resultat och alltså kunde tillföra fabrikanterna en dold premie, uppstode så pass stora kostnader, att någon besparing i kontrollutgifter icke ernåddes.

Av övriga principer för sockerbeskattning vore de olika formerna av råvarubeskattning, nämligen skatten på betvikten och å betsaftens sockermängd likaledes ur räkningen såsom förande till ännu större premiering för tillverkaren. Samma vore förhållandet med det av särskilda sockerbeskattningskommitterade år 1904 framställda förslaget om beskattning efter betornas vikt och sockerhalt.

Den för närvarande tillämpade formen för kontroll å sockerskattens utgörande hade till syfte att söka betaga fabrikanterna varje tänkbar möjlighet att undandra sig skatt. Bestämmelserna hade därför blivit stränga och deras övervakande fordrade en talrik kontrollörsstab. Denna s. k. slutna produktionskontroll hade måhända varit ofrånkomlig under sockerindustriens tidigare utvecklingsskeden, då företagen voro många och av olika storlek och organisation. Sedan industrien emellertid sammanlutit sig till endast tvenne bolag, vilkas centraliserade och rationella organisation lämnade många möjligheter till en ingående kontroll från det allmännas sida, en kontroll, som företagen redan upprepade gånger fått underkasta sig, vore det i själva verket överraskande, att icke denna sockerindustriens säregna ställning tidigare givit anledning till att göra tillverkningskontrollen mera lätthanterlig. Också hade i den praktiska tillämpningen kontrollen ej blivit så rigorös, som författningarnas anda angäve, utan ett visst samarbete, grundat på förtroende, hade uppstått mellan tillverkare och kontrollmyndighet.

Utgående från dessa synpunkter hava de sakkunniga skärskådat möjligheterna av att åvägabringa minskning i kontrollkostnaderna genom införande av s. k. öppen produktionskontroll enligt de i riksdagens berörda skrivelse angivna riktlinjer. Enligt de sakkunnigas mening skulle vittgående indragningar ifråga om den kontinuerliga bevakningen av såväl råsockerfabriker som raffinaderier utan olägenhet kunna ske, kontrollmyndighetens bokföring över tillverkningen vid råsockerfabrikerna undvaras och ersättas med stickprovskontroll å tillverkarens bokföring samt förpassningsförfarandet förenklas. I sistnämnda hänseende anse de sakkunniga, att man skulle kunna gå längre än riksdagen i sitt förslag till öppen kontroll förutsatt. Genomfördes dessa förenklingar i kontrollen, skulle denna vid råsockerfabrikerna kunna utövas av en enda person och antalet kontrollörer vid raffinaderierna minskas med inemot hälften. De med sockerkontrollen förenade kostnaderna, vilka för tillverkningsåret 1920—21, om såväl arvoden som dyrtidstillägg medräknades, uppgått till omkring 685,000 kronor, skulle, om ett sådant förenklat kontrollsystem under samma år tillämpats, kunnat nedbringas med i runt tal 350,000 kronor eller med omkring 50 procent. Denna besparing utgjorde maximum av den ekonomisering, som, om grundvalen för den nuvarande kontrollen, nämligen den ingående granskningen över utvägningen av socker till fritt bruk, skulle bibehållas, kunde ernås genom möjliga förenklingar och indragningar enligt systemet för den s. k. öppna produktionskontrollen.

Anses det, anföra de sakkunniga vidare, att utgifterna för kontrollen skola ytterligare nedbringas, måste grunderna för den nuvarande sockerkonsumtionsbeskattningen omläggas. En dylik omläggning låte sig också väl försvaras. Enligt de sakkunnigas mening innebure även den öppna produktionskontrollens system en mera omfattande kontroll än behovet oundgängligen krävde och det kunde ifrågasättas, huruvida den från kontrollens sida ingående granskningen över utvägningen av socker till fritt bruk överhuvud taget vore erforderlig. Rent principiellt borde invändning ej kunna göras emot att även vid denna utvägning använda stickkontroll, och samma skäl, som talade för att genom den öppna kontrollen lämna bolagen något friare händer med avseende å råsockrets tillverkning, uppvägning, lagring och transport, ägde giltighet ifråga om själva utlämningen av konsumtionsvaran. Under framhållande av, hurusom maltdryckskontrollen i Norge och Danmark med gott resultat blivit baserad på tillverkarens egen bokföring och egna uppgifter, hava de sakkunniga ansett att det borde vara möjligt att genomföra något liknande vid våra sockerfabriker, vilka vore färre samt organiserade

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182.)

efter större och enhetligare linjer än allehanda bryggerier av olika beskaffenhet.

Det kontrollsystem, som de sakkunniga förorda, har anknutits till sockerbolagens fakturautskrivning. Bolagens fakturor å försålt socker, vilka utställdes vid raffinaderierna, skulle före avsändandet granskas och annoteras av en kontrolltjänsteman samt av honom på visst sätt kontrollstämplas. Skatten skulle påföras tillverkaren enligt de viktuppgifter, som erhöles i fakturorna. Såsom allmän förutsättning för kontrollsystemets rätta funktion erfordrades föreskrift, att skattepliktigt socker icke finge från fabrik eller allmänt nederlag utlämnas annorledes än medelst fakturering. Den primära fakturakontrollen skulle förenas med granskning av bolagens bokföring över tillverkning, försäljning och utlämning av socker, vilken granskning under kontrollstyrelsens överinseende skulle ske genom kontrollörer vid såväl råsockerfabriker som raffinaderier. Kontrollörerna skulle jämväl hava att genom stickprov och inspektioner granska riktigheten av fakturor och bokföring, kontrollera vågar etc. Hela den lokala kontrollen enligt detta system, som av de sakkunniga ansetts såsom i kontrollhänseende fullt tillfredsställande, skulle kunna skötas av en kontrollör vid varje råsockerfabrik och två kontrollörer vid varje raffinaderi. Kostnaderna härför skulle för tillverkningsåret 1920—21 hava belöpt sig till inalles omkring 163,000 kronor, vilket innebure en besparing av 76 procent.

De sakkunniga framhålla, att av de tvenne utvägar till omläggning och förenkling av kontrollen över sockerbeskattningen, som de sakkunniga undersökt, nämligen den öppna produktionskontrollen och fakturakontrollen, den senast återgivna uppenbarligen innebure den för statsverket billigaste kontrollanordningen, utan att under de givna förutsättningarna kontrollens effektivitet ur skattesynpunkt därigenom äventyrades. På grundval av det senare alternativet hava de sakkunniga därför utarbetat förslag till ny förordning angående beskattning av socker. Att helt ny förordning utarbetats har bland annat sin grund däri att, för ernående av ett mera enhetligt och därmed mera effektivt kontrollsystem än det nuvarande, flertalet av de länsstyrelserna för närvarande anförtrodda uppgifterna med avseende å kontrollen ansetts böra överflyttas å kontrollstyrelsen, som jämväl i övrigt föreslagits skola erhålla ökade befogenheter med avseende å kontrollen. Sålunda skulle tillämpningsföreskrifterna till sockerskatteförordningen, vilka hittills utfärdats av Kungl. Maj:t i en särskild »ordningsstadga rörande sockerbeskattningen», framdeles meddelas av kontrollstyrelsen. Föreskrifter om arvode åt

kontrolltjänstemän hava ej intagits i författningsförslaget, enär de sakkunniga tänkt sig, att särskilda föreskrifter skulle av Kungl. Maj:t och riksdagen i eljest vedertagen ordning härom meddelas, varjämte erforderliga bestämmelser angående kontrollpersonalens antagande, tjänstgöring, befogenheter och skyldigheter synts böra sammanfattas i särskild av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion.

Den verkställda omarbetningen av förordningen har jämväl haft till syfte att åstadkomma förenkling och ökad överskådlighet med avseende å kontrollföreskrifterna.

Genom remiss hava utlåtanden över de sakkunnigas förslag inhämtats från kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelserna i de län, inom vilka råsockerfabriker eller raffinaderier äro belägna, varjämte kontrollstyrelsen infordrat yttranden över förslaget från Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag samt från förste kontrollörer.

*Avgivna
utlåtanden.*

Kontrollstyrelsen, som tillstyrkt förslaget, har därvid anfört följande:

*Kontroll-
styrelsen.*

I likhet med de sakkunniga finner kontrollstyrelsen, att av de olika beskattningssätt, som kommit till användning vid uttagande av skatt å socker, *produktbeskattningen* eller beskattningen av den färdiga varan bör bibehållas. Det intill år 1905 här i landet tillämpade systemet med *materialbeskattning*, tidigast grundad på betsaftens egentliga vikt men sedan 1873 på vitbetans vikt samt ett beräknat och på förhand bestämt utbyte ur betan, var förenat med avsevärda olägenheter. Då det verkliga utbytet ständigt överträffade det för betalandet av skatten beräknade, kom staten därigenom aldrig att erhålla hela den avsedda inkomsten. Vidare uppstod ett orättvist gynnande av de fabriker, vilka bearbetade de sockerrikare betorna. Dessa och andra olägenheter föranledde, att slutligen statsmakterna funno sig böra övergiva detta beskattningssätt och övergå till produktbeskattningen. Ett av särskilda sakkunniga år 1904 framfört förslag om beskattning av vitbetorna efter vikt och efter deras genom direkt polarisation utrönta sockerhalt vann icke bifall. Erfarenheterna hava icke heller givit vid handen, att en återgång till någon form av materialbeskattning, vilken i övrigt ansetts kräva en billigare kontroll, är önskvärd, särskilt som man i utlandet allmänt börjat införa produktbeskattning såsom den rättvisaste och teoretiskt riktiga beskattningsgrunden.

Systemet med produktbeskattningen kan anordnas antingen så, att skatten erlägges eller påföres, då varan lämnar fabriken (*fabrikatskatt*), eller ock så, att den först ifrågakommer, då varan uttages till förbrukning inom landet (*konsumtionsskatt*). Det år 1905 antagna beskattningssättet avser konsumtionsskatt.

I motsats till vad fallet är vid konsumtionsskatt, anses vid fabrikatskatt

sådana fabriker, som endast raffinera från andra fabriker eller utlandet inköpt råsocker, icke behöva ställas under bevakning av någon kontrollpersonal. Ett system med fabrikatskatt förutsättes sålunda allenast kräva skattekontroll vid råsockerfabrikerna. Kontrollen har därför ansetts kunna anordnas med mindre kostnader än dem, som konsumtionsskatten påkallar. Då den anbefallda utredningen avser ett förbilligande av statens omkostnader för upptagandet av sockerskatten och frågan om införande av fabrikatskatt sålunda i detta sammanhang kan bliva aktuell, torde det emellertid förtjäna att närmare framhålla de olägenheter, som äro förbundna med detta skattesystem.

Då vid de olika råsockerfabrikerna en alltjämt likvärdig varukvalitet icke tillverkas, erfordras, för att en fabrikatskatt skall vara rättvis, att man fastställer olika skatt för produkter med olika sockerhalt. Med nänsyn till den relativt höga sockerskatt, som utgår här i landet, skulle det bliva nödvändigt att vidtaga omfattande åtgärder för beräkning så noggrant som möjligt av utbytet av raffinad ur råsocker genom fastställande av det sannolika utbytet av raffinad, det s. k. *rendementet*, vilket skulle erhållas genom fullständig sackarimetrisk analys. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att rendementsberäkningen i verkligheten icke utvisar det verkliga raffineringsutbytet, med andra ord att förhållandet mellan rendementsbestämningen och sagda utbyte icke är konstant. Detta grundar sig delvis på att det verkliga utbytet är beroende av åtskilliga faktorer, till vilka hänsyn icke toges vid rendementsbestämningen. Som exempel kan nämnas, att råsockrets raffinering förmåga står i visst förhållande till sockerkristallernas storlek, de i råsockret inmängda salternas och de organiska föreningarnas kemiska sammansättning samt till råsockrets ålder. Skulle invertsocker förekomma, vilket ej sällan är fallet i importerat råsocker, blir svårigheten att på förhand genom analys bestämma det verkliga utbytet särdeles stor. Den vanliga metod, efter vilken rendementet vid invertsockerhaltigt råsocker beräknas, giver vid en liten halt av invertsocker en premie åt raffinadören, under det att, då denna halt är relativt stor, det motsatta förhållandet äger rum. Särskilt i senare fallet kunna inga beräkningar med någon tillförlitlighet anställas över utbytet och rendementsbestämningen således icke tillmätas något avgörande värde. Jämväl förekomsten av raffinös i råsocker åstadkommer bristande överensstämmelse mellan erhållen rendementsbestämning och det verkliga utbytestalet, i det att det sistnämnda i sådant fall i regel understiger rendementet. Raffinadens kvalitet inverkar även på förhållandet mellan rendement och verkligt utbyte. Tillverkas sämre sockersorter och raffinad av underlägsen kvalitet (till exempel s. k. nödfallsraffinad), blir sagda förhållande ett annat än om raffinad av fullgod kvalitet framställs.

Enligt av kontrollstyrelsen från sakkunnigt håll inhämtade upplysningar hava i verkligheten iakttagits avvikelser mellan rendement och utbytestal av ända till 3 procent, och har det jämväl visat sig, att tvenne undersökningar beträffande rendementet av ett och samma s. k. generalprov av råsocker oftast icke giva överensstämmande analysresultat. I sistnämnda avseende förtjänar omnämnas, att vid kontrollanalys sistlidna höst i Stockholm av 26 olika generalprov i allenast ett fall kunde uppvisas samma analysresultat. Skiljaktigheten i rendementsundersökningarna å samma partier utgjorde mel-

kan 0.₀₀ procent och + 0.₀₀ procent, vilket tydligt utvisar svårigheten att fullt exakt utföra rendementsbestämningen. Att denna osäkerhet vid bestämningen av rendementet ofta skulle bliva anledning till klagomål och erinringar från tillverkarnas sida är uppenbart.

Av det anförda framgår, att man vid bestämmandet av rendementet har att räkna med åtskilliga felkällor och att förfarandet är ett spörsmål av mycket subtil art. Rendementet kan sålunda icke anses utgöra en tillförlitlig grundval för beräkningarna av det verkliga raffinadutbytet.

Enbart av denna anledning måste ett beskattningssystem, grundat på rendementsbestämning, vara otillfredsställande. Härtill komma emellertid ytterligare olägenheter. Vid en tillämpning av systemet bleve det ofrånkomligt att för täckande av raffinaderiernas beräknade raffinationsförlust, det vill säga den myckenhet socker, som går till spillo under raffineringens arbetet, vid fastställande av raffinadutbytet räkna med en viss marginal såsom maximigräns för skatteberäkningen, vilken marginal det för övrigt skulle erbjuda mycket stora svårigheter att rättvist fastställa. Man torde då kunna utgå ifrån att förhållandena komma att utveckla sig i samma riktning såsom tidigare var fallet, då skatten beräknades å betvikten, om också ej i så utpräglad grad. Den omedelbara följden skulle bliva, att raffinaderierna inrättade sig för att utnyttja marginalen till statens förfång. I allt fall skulle tillverkarna hava möjlighet att utvinna mera raffinad än som beräknats och sålunda kunna tillgodogöra sig en premie. Vid export av raffinad skulle sockerskatten å motsvarande parti råsocker restitueras, vilket här lika väl som vid betskatten kan medföra en ren exportpremie.

Införandet av fabrikatskatt å råsocker skulle även innebära, att den av råsocker tillverkade, enligt nu gällande bestämmelser skattefria sirapen bleve betungad med skatt, därest icke särskilt restitutionsförfarande tillämpades. Detta skulle emellertid kräva särskild kontrollanordning vid raffinaderier eller sirapsfabriker. Därest restitutionen skulle äga rum beträffande den myckenhet råsocker, som åtgått vid sirapstillverkning, möjliggjordes härigenom likväl icke skatterestitution beträffande tillverkningen av mörk sirap ur efterproduktsirapen från raffinadtillverkningen, vilket även skulle gälla den vid raffineringen uppkommande melassen. Verkställdes däremot restitutionen efter fastställande av den tillverkade sirapens sockerhalt, skulle för bestämmande av denna erfordras en besvärlig kemisk analys, vars anställande vore förenad med kostnader. Ett system med fabrikatskatt skulle vidare möjliggöra för raffinaderierna att ur skattefria sockerprodukter tillverka socker, för vilket skatt till statsverket sålunda icke utginge. Statlig kontroll skulle även i detta avseende bliva erforderlig vid raffinaderierna.

Det må i detta sammanhang framhållas att, då skatten enligt systemet med fabrikatskatt utgår efter en halvfärdig vara, följden blir, att, om än anstånd kan lämnas med erläggande av skatt för råsocker tills dess det föres till raffinaderi, raffinationsindustrien måste arbeta med en redan beskattad råvara, varigenom visst kapital bindes för sagda industri. Även om denna omständighet icke är av någon trängande betydelse ur statens synpunkt, kan den vara ägnad att väcka betänkligheter hos tillverkarna, vilka därigenom bliva

försatta i en sämre ställning än om beskattningen träffar den konsumtionsfärdiga varan.

Såsom en olägenhet med fabrikatskatten har vidare framhållits det stora antal analyser, som måste äga rum för rendementsbestämningarna. Då, enligt vad ovan påvisats, det möter svårigheter att få samstämmiga analyser, torde det få anses utslutet att låta allenast en analys vara utslagsgivande, då densamma skall ligga till grund för ett så viktigt syfte som en skatteberäkning. Man får därför räkna med att verkställa dubbelanalyser. För vinnande av tillförlitligt resultat kan det, enligt kontrollstyrelsens åsikt, näppeligen vara tillrädligt att låta för analys taget generalprov avse större myckenhet än 500 säckar, det vill säga 50 ton. Vid en beräknad råsockertillverkning av cirka 140,000 ton för år synas i enlighet härmed rendementsbestämningarna kräva icke mindre än cirka 5,600 analyser, av vilka ojämförligt största flertalet ankomma på den begränsade tidrymd, kampanjen omfattar. Särskilda anordningar skulle därför bli erforderliga för dessa analyser. Då verkställandet av analyserna givetvis måste äga rum utan möjlighet för tillverkaren att öva inflytande på resultatet, torde det ej kunna ifrågakomma annat än att analyserna skulle utföras av statens egna, därtill kvalificerade funktionärer, vilket skulle medföra ej obetydliga kostnader.

I jämförelse med konsumtionsbeskattningen är sålunda fabrikatskatten betydligt mera invecklad och förenad med väsentliga svårigheter. Även om det sistberörda skattesystemet skulle innebära en möjlighet till billigare kontrollanordning, finner sig kontrollstyrelsen, under åberopande av de anförda skälen, för sin del i likhet med de sakkunniga icke kunna förorda en fabrikatsbeskattning å socker. Vad särskilt rendementsberäkningen angår, utgör denna, såsom ovan framhållits, enligt kontrollstyrelsens åsikt en icke tillräckligt tillförlitlig grund för beräkning av raffinadutbytet för att över huvud taget böra ingå som led i ett skattekontrollsystem.

Det återstår alltså att undersöka de utvägar, som med bibehållande av en konsumtionsbeskattning kunna finnas för erhållande av ett kontrollsystem, vilket är förenat med så låga kostnader för statsverket som möjligt men samtidigt icke äventyrar statens skatteintresse. De sakkunniga hava närmare utvecklat den i de meddelade riktlinjerna givna synpunkten, att sockerindustriens starka koncentration och stora omfattning samt den uppmärksamhet från allmänhetens och det offentligas sida, varför företagens verksamhet är föremål, i och för sig måste anses utgöra en stark borgen för att bolagen noggrant uppfylla alla förpliktelser, och hava med stöd härav kommit till det resultatet, att åtskilliga förenklingar av det nu gällande kontrollförfarandet borde kunna genomföras, ledande till den s. k. *öppna produktionskontrollen*, vilken riksdagen tänkt sig såsom huvudalternativ. Kontrollens förenkling skulle huvudsakligen bestå i att

den kontinuerliga bevakningen natt och dag bortfölla,
tillverkarens bokföring över tillverkningen godtoges, varigenom kontrollmyndighetens särskilda bokföring icke bleve erforderlig, samt förpassningsförfarandet vid försändning av obeskattat socker för-
enklades.

Däremot skulle bibehållas kontrollen vid utlämnandet till fritt bruk, där

sålunda själva utvägningen allttjämt skulle övervakas, och de utvägda myckenheterna ligga till grund. I övrigt skulle kontrollen utövas genom tätta inspektioner under olika tider på dygnet, verkställande av stickprov samt granskning av tillverkarens bokföring.

Med utgångspunkt från kontrollkostnaderna tillverkningsåret 1920—1921 hava de sakkunniga beräknat, att införandet av den s. k. öppna produktionskontrollen skulle medföra en besparing av 51 procent.

Det led i denna kontroll, som åsamkar statsverket de största kostnaderna, är den bibehållna utvägningskontrollen, för vilkens utövande ett flertal kontrolltjänstemän äro erforderliga. De sakkunniga hava därför undersökt, huruvida övervakandet av utvägningen av socker ur kontrollsynpunkt allttjämt kan anses erforderligt samt om möjlighet finnes att annorledes än genom denna utvägningskontroll fastställa den myckenhet socker, varför skatt skall utgå. Denna undersökning har givit till resultat, att de sakkunniga ansett sig böra föreslå den anordningen, att de å fakturorna vid tillverkarens försäljning av socker från sockerfabrik eller allmänt sockernederlag upptagna myckenheterna läggas till grund för skatteberäkningen. Kontroll över tillverkarens vägning skulle ske medelst stickprov. Med detta system har det beräknats, att allenast en kontrolltjänsteman skulle erfordras vid varje råsockerfabrik och två sådana tjänstemän vid varje raffinaderi samt att besparingen komme att utgöra 76 procent, allttjämt med tillverkningsåret 1920—1921 såsom grund.

Det av de sakkunniga framlagda förslaget om sockerskattens erläggande enligt tillverkarnas fakturor torde få anses innebära en art av beskattning på grundval av en kontrollerad bokföring. Sockerindustriens koncentration här i landet till att allenast omfatta tvenne bolag möjliggör enligt kontrollstyrelsens mening användandet av ett sådant förfaringssätt. Med hänsyn till de föreliggande gynnsamma förutsättningarna har kontrollstyrelsen emellertid funnit det önskvärt, att de sakkunniga än vidare fullföljt den givna riktlinjen beträffande undersökning av möjligheten att övergå från kontrollen å tillverkningsplatsen till en bokföringsmässig granskning av tillverkningen. Därest en sådan utredning skulle giva vid handen, att denna övergång kunde vidtagas, och skattekontrollen sålunda exempelvis komme att innebära granskning av bolagens avgivna deklARATIONER ÖVER tillverkningen av skattepliktigt socker, skulle kontrollkostnaderna under sådana förhållanden kunna beräknas till ett minimum. Kontrollstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om, att statsmakterna beträffande 1919, 1920 och 1921 års sockertillverkning — under förutsättning att de båda sockerbolagen förbundo sig att till odlare av sockerbetor erlägga viss ersättning för betorna — gent emot bolagen iklätt sig garanti för sådana av Kungl. Maj:t godkända kostnader för inköp av respektive års betskörd och dennas förädling, som icke täckas av härför på förhand uppburna medel och som icke heller kunna uttagas vid det framställda sockrets försäljning. Bolagen hava i enlighet härmed varit redovisningsskyldiga för de inkomster, som de under garantitiden erhållit genom sockrets försäljning. Denna garanti från statens sida, vilken, därest vissa förhållanden inträtt, kunnat medföra utbetalande av betydande belopp till bolagen, har icke föranlett statsmakterna att ställa bolagen under någon mera lokalt anordnad, kontinuer-

lig kontroll, utan har härvid en i efterhand skeende bokföringsmässig granskning av den ekonomiska förvaltningen ansetts tillräcklig.

Kontrollstyrelsen har med det nu anförda velat framvisa, att statsmakterna redan hittills låtit sockerbolagens bokföring tjäna såsom kontroll i fråga om tillvaratagandet av statsverkets intressen i ekonomiska förbindelser av betydande omfattning mellan statsverket och bolagen. Ett motsvarande förfarande beträffande uppbörd av sockerskatten kunde därför förtjäna tagas i övervägande.

Även om kontrollstyrelsen sålunda anser det hava kunnat vara av intresse, att en utredning i nu berörda avseende blivit i detta sammanhang verkställd, finner sig kontrollstyrelsen likväl böra tillstyrka det av de sakkunniga föreslagna fakturakontrollsystemet. Detta innebär en förenkling av kontrollen i önskvärd riktning och erbjuder enligt styrelsens uppfattning stort sett samma säkerhet som den ovan omförmälda s. k. öppna produktionskontrollen, men är förenad med avsevärt lägre kostnader än denna. Härigenom skulle ett antagande av de sakkunnigas förslag medföra en icke ringa besparing för statsverket. Därest en övergång till skattekontroll enbart medelst bokföringsmässig granskning av sockertillverkningen framdeles skulle äga rum, komme därjämte den nu förordade fakturakontrollen att tjäna som lämplig övergångsform till en sådan bokföringskontroll och torde kunna bereda möjlighet till inhämtande av erfarenheter rörande den bokföringsmässiga granskningens lämplighet ur skattekontrollsynpunkt.

Beträffande det av de sakkunniga utarbetade förslaget till ny förordning angående beskattning av socker vill kontrollstyrelsen framföra följande erinringar.

I 14 § är föreskrift meddelad om att inventering eller uppvägning av allt i fabrik eller magasin befintligt socker skall ske årligen den 31 juli. Styrelsen finner det icke erforderligt, att, därest denna dag infaller å sönd- eller helgdag, inventeringen eller uppvägningen verkställs å sådan dag, utan torde förrättningen lämpligen kunna ske dagen förut. Styrelsen föreslår därför, att uttrycket »årligen den 31 juli» utbytes mot »årligen sista helgfria dagen i juli månad».

Lämpligare formulering erhålles av 22 §, därest i stället för orden »anorledes än medelst fakturering» uttrycket »förrän fakturering av leveransen ägt rum» kommer till användning.

Beträffande 30 § finner kontrollstyrelsen, att de i paragrafen åsyftade bestämmelserna i förordningen rätteligen böra utgöras av 22 och 23 §§. Uttrycket »22, 23 och 24 §§» bör därför ändras till »22 och 23 §§».

De sakkunniga hava icke berört frågan om de förändringar, som den föreslagna omläggningen av den lokala kontrollen kan utöva på den centrala kontrollmyndighetens ställning och uppgifter. Det nu gällande kontrollsystemet består väsentligen däri att lokalt anställda kontrolltjänstemän övervaka nästan varje led i tillverkningsförbandet (bevakningskontroll), under det att enligt det av de sakkunniga föreslagna kontrollsystemet tillverkarnas bokföring ligger till grund för skattepåföringen och denna bokförings riktighet kontrolleras genom stickprovstagning. Enligt kontrollstyrelsens mening måste

en övergång till sistnämnda system medföra, att det centrala kontrollorganets ingripande blir mera aktivt än vad tidigare varit fallet. Det nya kontrollsystemets effektivitet beror väsentligen på att tillverkarnas bokföring genom stiekprov till riktigheten kontrolleras och jämväl i viss grad på en efterhandsgranskning av bokföringen. Frågan om en definitiv förstärkning av den centrala kontrollmyndigheten i nu angivet avseende sammanhänger emellertid med frågan om kontrollstyrelsens framtida organisation över huvud. Då sistnämnda fråga är beroende av huru brännvins-, maldrycks- och sockertillverkningskontrollen blir ordnad, har kontrollstyrelsen, intill dess man vunnit en mera samlad erfarenhet om det nya kontrollsystemet, icke ansett sig i detta sammanhang böra annat än beröra det oundgängliga behovet av viss förstärkning av styrelsens personal i anledning av vad de sakkunniga föreslagit.

Kontrollstyrelsen förutsätter härvid, att granskningen av tillverkarnas bokföring till en del lämpligen bör ske centralt, vilket arbete kan befinnas böra anförtros åt en särskild funktionär. Därjämte torde för kontrollstyrelsens vidkommande uppstå ökade göromål till följd av det överflyttande från länsstyrelserna till kontrollstyrelsen av vissa göromål, som de sakkunniga föreslå. Att närmare angiva beskaffenhet eller grad ifråga om den eller de befattningshavare, som härför kunna vara erforderliga, låter sig nu icke göra, förrän erfarenhet vunnits. Kontrollstyrelsen inskränker sig därför till en beräkning av det sammanlagda belopp, som för förstärkning av styrelsens arbetskrafter torde vara nödigt för ifrågavarande ändamål. I händelse av ett antagande av de sakkunnigas förslag bör i sådant hänseende för vardera av år 1922 och första halvåret 1923 anvisas ett belopp av 6,000 kronor.

Beträffande ersättningen till den lokala kontrollpersonalen äro bestämmelser härutinnan för närvarande införda i förordningen angående beskattning av socker, men skulle sådana enligt de sakkunnigas förslag nu meddelas i annan ordning. Kontrollstyrelsen vill, såvitt nu kan bedömas, beräkna det belopp, som skulle vara erforderligt till kontrollpersonalen enligt det nya kontrollsystemet på följande sätt:

19 kontrolltjänstemän vid råsockerfabrikerna med beräknad tjänstgöring under 90 dagar å 12 kronor för dag	20,520: 00
10 kontrolltjänstemän vid raffinaderierna med beräknad tjänstgöring under 365 dagar å 12 kronor för dag	43,800: 00
kontrolltjänstemän vid allmänna sockernederlag med beräknat antal tjänstgöringsdagar av 800, å 10 kronor för dag	8,000: 00
extra kontrolltjänstemän såsom vikarier och förstärkning, ävensom övertidsersättning	17,680: 00
	Kronor 90,000: 00

Härtill skulle komma kostnader för dyrtidstillägg enligt de grunder, som gälla för befattningshavare, på vilka det nya avlöningsreglementet icke äger tillämpning.

Vidkommande storleken av de arvoden, som skulle tillkomma kontrolltjänstemännen, hava de sakkunniga räknat med att dessa skulle jämföras med de nuvarande förste kontrollörerna respektive tillsyningsmännen vid nederlagen, vilka för närvarande åtnjuta arvode av 12 respektive 10 kronor om

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182.) 5

dagen. Kontrollstyrelsen finner också, att så i allmänhet bör vara fallet. Det torde dock böra tagas i övervägande, huruvida icke ifråga om den ene av kontrolltjänstemännen vid raffinaderierna, vilken icke skulle intaga förmansställning, ett något lägre arvode kunde utgå, vilket även i allmänhet borde gälla kontrolltjänstemän, som anlätades tillfälligtvis såsom förstärkning eller vikarier. För erhållande av ett smidigare arvodesystem, än som skulle bliva fallet, om riksdagen fastställde olika, ifrågakommande arvodesbelopp, torde, därest icke bestämmandet i sin helhet av kontrolltjänstemännens arvode kunde av riksdagen anförtros åt Kungl. Maj:t — som ju eljest i allmänhet beslutar i frågor om avlöning till statsförvaltningens icke-ordinarie personal — det vara lämpligast, att sagda bestämmanderätt inom en viss av riksdagen bestämd marginal överlätes till Kungl. Maj:t. I sådant avseende vill kontrollstyrelsen framhålla, att Kungl. Maj:t i proposition nr 190 till 1921 års riksdag framlagt förslag om höjning av dagarvodet till, bland andra, förste kontrollör från 12 kronor till 15 kronor, vilket förslag då icke vann riksdagens bifall. Kontrollstyrelsen finner emellertid skäligt, att vid ett eventuellt fastställande av sådan marginal, inom vilken Kungl. Maj:t skulle äga att bestämma kontrolltjänstemännens vid sockerbeskattningen löner, hänsyn toges till det framförda förslaget om höjning av dagarvodet till 15 kronor. Den vissa kontrolltjänstemän för närvarande tillerkända förmånen av semester och resekostnads- och traktamentsersättning ävensom av särskild ersättning för arbetstid utöver vad som belöper sig å i medeltal 8 timmar för dag under kalendermånad, bör bibehållas. I fråga om sistberörda slag av ersättning innebär den nyss åberopade kungl. propositionen jämväl förslag om viss höjning.

Genomförandet av de sakkunnigas förslag skulle medföra, att större delen av den kontrollpersonal, som hittills haft anställning såsom kontrolltjänstemän vid sockerbeskattning, gå miste om dessa anställningar. Detta kommer givetvis att innebära kännbara följder i ekonomiskt avseende för dessa tjänstemän. Särskilt gäller detta de vid raffinaderierna anställda kontrollörerna, vilka i regel under hela året varit anställda och från denna anställning hämtat sin huvudsakliga eller rent av enda inkomst. Vissa av dessa kontrollörer äro pensionerade statstjänstemän, vilka sålunda utom sin kontrollörlön hava inkomsten av pensionen att lita till, men många hava uteslutande haft kontrollörstjänsten som enda inkomstkälla. I allmänhet äro kontrollörerna äldre personer, som näppeligen kunna, ifall kontrollörstjänsten berövas dem, erhålla anställning av mera stadigvarande natur och med inkomster, svarande mot deras nuvarande lön. Genomförandet av kontrollreformen under innevarande tid av omfattande arbetslöshet torde också i sin mån bidra till att försvåra för de nuvarande kontrolltjänstemännen att erhålla andra anställningar. Med hänsyn härtill synes det vara självklart, att statsmakterna icke kunna utan vidare avskeda de nuvarande kontrolltjänstemännen. För sin del anser kontrollstyrelsen det böra vara en given förutsättning, att den del av den entledigade personalen, som kan finnas därtill berättigad, kommer i åtnjutande av skälig pension. Kontrollstyrelsen, som icke är en i pensioneringsfrågor sakkunnig myndighet, tillåter sig erinra om det förslag till pensionering av viss kontroll-

personal vid sockerbeskattningen, som framfördes av Kungl. Maj:t genom proposition nr 208 till 1919 års riksdag, men som då icke vann riksdagens bifall. Detta förslag synes nu kunna läggas till grund för en pensionering av entledigad personal, varvid någon sänkning av den föreslagna åldersgränsen torde vidtagas.

Emot kontrollstyrelsens ovan återgivna utlåtande hava skiljaktiga meningar anförts av ledamöterna i styrelsen, överingenjören Arnell och sekreteraren Lagergren.

Arnell förordar råsockerbeskattning och anför med avseende å de av de sakkunniga emot denna beskattningsform gjorda erinringar huvudsakligen, att de med analyseringsförbandet förbundna svårigheter och kostnader av de sakkunniga övervärderats; att den av de sakkunniga framhållna omständigheten, att rendementsbestämningarna icke överensstämde med det utbyte raffinad, som verkligen erhöles, kunde verka till statens, ej blott till fabrikantens fördel; samt att farhågan för att raffinaderierna, om man lade skatten på råsocker efter visst beräknat rendement, skulle komma att stå outnyttjade, vore ogrundad, enär råsockerfabrikernas ombildning till raffinaderier bleve förenad med allt för stora kostnader. Arnell anför härefter:

»Då bland de av sakkunniga behandlade utvägarna att ordna kontrollen billigare, kontrollens inskränkande till råsockerfabrikerna är den enda, som innebär full effektivitet, så vill jag i korthet skissera kontrollens arbetssätt.

Tjänstgörande kontrollören övervakar uppvägningen av sockret på sockerloftet och uttager samtidigt prov ur ett visst antal säckar.

När t. ex. 2,000 säckar passerat vägen blandas de från dessa uttagna proven till ett generalprov och sålunda beredas under en kampanj ett antal generalprov, vardera motsvarande 2,000 säckar eller deciton. Dessa generalprov underkastas rendementsbestämning och kan man nu lätt beräkna, hur mycket raffinad det under kampanjen utvunna råsockret motsvarar.

Den härå belöpande skatten kan sedan debiteras

1) i den mån råsockret förpassas till raffinaderi; dock bör ju, när skatten debiterats på ett tidigare stadium, betalningsfristen förlängas.

2) Skatten inbetalas terminsvis t. ex. med $\frac{1}{12}$ var månad.

3) Skatten kan debiteras såsom för närvarande eller i den mån raffinaden utlämnas till fritt bruk från raffinaderiet. Vid detta skulle då behövas en kontrolltjänsteman, som enligt av tillverkaren lämnade uppgifter förde avräkningslängd, tillverkningsjournal o. s. v. för att på så sätt kunna kontrollera, att mängden tillverkad och utlämnad raffinad står i rätt proportion till det förarbetade råsockret.

Ordnas kontrollen efter ovan skisserade grunder, skulle kontrollpersonalen utgöras av 4 kontrollörer och en förste kontrollör vid varje råsockerfabrik och 1 kontrolltjänsteman vid vart raffinaderi.

Kontrollkostnaden skulle, om man utgår, liksom sakkunniga, från antalet dagarvoden 1920—21, dock utan dyrtidstillägg, uppgå till högst 80,000 kronor för kontrollen vid råsockerfabrikerna, inberäknat kostnaden för analyser, samt till 25,000 för en kontrolltjänsteman vid vart raffinaderi. Kostnaden

Inom kontrollstyrelsen uttalade skiljaktiga meningar.

för analyser bör enligt uppgift från fullt sakkunnigt håll ej överstiga 5,000 kronor.

Dagarvodena för alla fabriker (raffinaderierna inräknade) uppgingo under 1920—21 till i rundat tal 305,000 kronor. Inbesparingen skulle sålunda bli 200,000 kronor, motsvarande 65 procent.»

Gent emot de av de sakkunniga behandlade alternativa förslagen till omläggning av kontrollsystemet till s. k. öppen produktionskontroll, respektive fakturakontroll, anför Arnell, att bägge förslagen alltför mycket syntes bygga på förtroende mot tillverkaren. Det för varje kontrollsystem nödvändiga fasta greppet på den ingående behållningen, d. v. s. tillverkningens storlek, kunde endast vinnas genom kontinuerlig kontroll. Stickprov vore liktydiga med skenkontroll. På grund härav kunde Arnell icke tillstyrka varken öppen produktionskontroll eller fakturakontroll utan hemställde, under förordande av råsockerbeskattningsens princip, om föranstaltande av ny, fullständig utredning i ärendet.

Lagergren har anfört:

En så genomgripande omläggning av sockerkontrollen, som i förslaget avsåges, borde grundas på en utredning, som bättre än den föreliggande gäve klarhet om vad förändringen i detalj innebure. Det framlagda författningsförslaget angäve endast i grova drag riktlinjerna och hänvisade för den närmare utformningen på en till innehållet ännu okänd instruktion för kontrollpersonalen samt vissa i kontrollstyrelsens hand lagda, ävenledes obekanta föreskrifter. Det utvidgade övervakande från den centrala kontrollmyndighetens sida, som väl skulle utgöra ett viktigt moment i kontrollen, vore ävenledes allenast skisserat. Vad denna anordning kunde medföra i form av förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter undandroge sig för närvarande varje pålitligt bedömande. De arbetsuppgifter med stickprov och annat, vilka tänktes ålagda den lokala kontrollen, kunde svårligen uppfyllas av en så fåtalig personal som den föreslagna. Lades, såsom nu vore meningen, huvudvikten vid fakturakontrollen, borde man taga steget fullt ut och, i förlitande på tillverkarens redbarhet, tillgripa ett deklarationsförfarande, grundat på tillverkarens egen bokföring.

Det av Arnell framlagda förslaget om anordnande av råsockerbeskattnings gjorde intryck av att vara både händigt och effektivt. Visserligen hade så väl 1904 års sockerbeskattningskommitté som de sakkunniga i sitt föreliggande förslag vid övervägande av tänkbara beskattningsformer avvisat denna möjlighet, men den omständigheten att Svenska sockerfabriksaktiebolaget självt anlitade denna metod med rendementsbestämningar å råsocker vid förpassningar de egna fabrikererna emellan talade för att ett sådant kontrollförfarande förtjänade att närmare undersökas. På dessa grunder instämde Lagergren i Arnells hemställan om ny, fullständig utredning i ärendet.

Yttranden av
förste kon-
trollörer.

Över förslaget har kontrollstyrelsen inhämtat yttranden från *förste kontrollörerna vid raffinaderierna i Stockholm, Göteborg, Lidköping, Landskrona och Arlöv samt vid råsockerfabrikererna i Svedala och Hälsingborg*. Förste kontrollörerna i Stockholm och Göteborg ansluta sig till de sakkunnigas förslag om införande av fakturakontroll, under det att samma

förslag avstyrkes av förste kontrollörerna i Landskrona, Arlöv och Svedala, vilka liksom förste kontrollören i Lidköping giva sin tillslutning till systemet med den öppna produktionskontrollen. Säsom skäl för avstyrkandet av fakturakontrollen angives som regel, att stickprovskontroll ej kan anses effektiv, och framhålles samtidigt av vissa förste kontrollörer, att tillverkarens utlämningsuppgifter ofta vore felaktiga och måste rättas av kontrollen. Förste kontrollören i Hälsingborg förordar råsockerbeskattning.

I enskilda yttranden anföres vidare, att, om fakturakontrollsystemet skulle antagas, antalet kontrolltjänstemän vid raffinaderierna borde ökas utöver det föreslagna antalet och att åldersgränsen för kontrolltjänstemännen borde sänkas.

Svenska sockerfabriksaktiebolaget förklarar sig i huvudsak förorda de sakkunnigas förslag. Visserligen komme den föreslagna kontrollmetoden att medföra, att en viss del av det arbete, som nu utfördes av funktionerade kontrolltjänstemän, överflyttades på tillverkarens personal, men å andra sidan innebure förslaget för tillverkaren beaktansvärda fördelar, bland annat däri-genom, att den tillverkaren åliggande, ganska besvärande och ekonomiskt betungande mathållningen för kontrollpersonalen komme att genom dennas förminskade antal bliva högst betydligt reducerad, varjämte av samma orsak antalet boningsrum, som det ålåde tillverkaren att tillhandahålla kontrollpersonalen vid fabriker, som vore belägna utom stad eller köping, bleve betydligt förminskat. Denna senare fördel vore synnerligen beaktansvärd, då tillverkaren genom den nyligen införda lagen om 8-timmars normalarbetsdag hade trängande behov av bostäder åt sin utökade personal. Det torde också kunna förutsättas, att förslagets genomförande skulle komma att medföra en viss lättnad i nu gällande bestämmelser angående avstängningsåtgärder och fönsterförgallring.

Yttranden av sockerbolagen.

Beträffande förslagets kontrolltekniska innebörd ville bolaget framhålla, att tillverkaren hade ett allt för stort intresse av att icke underslev beginges av personal eller utomstående för att icke med noggrannhet övervaka, att så ej bleve fallet, varför tillverkarens kontroll i detta avseende, praktiskt sett, torde bli fullt effektiv.

Enligt det framlagda författningsförslagets 15 § ålades tillverkaren, bland annat, att över tillverkningens gång föra de böcker, som kontrollstyrelsen för utövande av kontroll enligt förordningen funne erforderliga, samt att för kontrollstyrelsen eller den styrelsen därtill förordnade hålla dessa böcker ävensom sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för granskning eller annan vederbörlig åtgärd. Bolaget anför, att ifrågavarande stadgande om generell skyldighet för bolaget att för granskning tillhandahålla alla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer syntes innebära ett allvarligt ingrepp i det skydd för affärshemligheter, som varje yrkesutövare måste kunna påfordra. Då därjämte bestämmelsens allmänna formulering icke vore påkallad av förordningens ändamål, syntes stadgandet ifråga böra begränsas att gälla, förutom de av kontrollstyrelsen föreskrivna böckerna, bolagets handelsböcker rörande försäljning av socker.

Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag anför: »En omläggning av nuvarande, för såväl staten som — i vad rör kontrollörernas kosthåll — även för tillverkaren dyrbara kontrollsystem, synes vara befogad.

Medgivet sålunda, att en förenkling av sockerkontrollen är önskvärd och riktig, vilja vi dock som vår mening uttala, att det tvivelsutan varit riktigare, om sakkunnige stannat för det i betänkandet först relaterade kontrollförfarandet, varvid den ingående granskningen över utvägningen av socker till fritt bruk bibehålles. Även detta förfarande medför avsevärda besparingar i kontrollkostnaden för staten — enligt de sakkunnigas beräkningar ej mindre än 51 % — utan att medföra någon överflyttning av kostnaderna på tillverkaren. Det innebär därjämte den ojämförligt tryggare formen för en effektiv kontroll över beskattningen av till fritt bruk utlämnat socker.

Sakkunniga hava emellertid föreslagit ett ytterligare förenklat förfarande. I detta förslag till ny förordning angående beskattning av socker, II kap. 6 §, föreskrives tillverkaren skyldighet att inom fabriksområde anordna nödig bevakning i enlighet med de anvisningar, som av kontrollstyrelsen i sådant hänseende meddelas. Denna tillverkarens skyldighet synes oss böra i förordningen tydligare preciseras. Det skulle annars kunna tänkas, att genom framtida föreskrifter den bevakningstjänst för sockerbeskattningens effektiva utövande, som f. n. genom kontrollörerna utövas av staten och på dess bekostnad, komme att helt överföras på och betunga tillverkaren. En förenkling och ett förbilligande av den statliga kontrollen vid sockerfabrikerna får ju icke innebära, att den besparing som vinnes genom en förenklad kontroll i motsvarande mån medför en belastning av tillverkarens utgiftskonto. Syftet med omläggningen — nämligen att åstadkomma en kostnadsbesparing — är då enligt vårt förmenande förfelat.»

Bolaget uttalar härefter vissa önskemål med avseende å den tillverkare enligt 9 § i förslaget åliggande skyldighet att tillhandahålla kost åt kontrollpersonalen samt framhåller vidare, att den i 14 § angivna inventeringsplikten skulle, om den tillämpades bokstavligt, kunna medföra hart när oöverkomliga svårigheter och stora kostnader. Kontrollinventering borde därför företagas endast vid sådana tillfällen, då lagrets storlek det medgäve. I annat fall syntes det riktigast, att en inventering, som icke påkallats av tillverkaren, verkställdes på statens bekostnad.

Emot den i 15 § 2 mom. stadgade skyldighet för tillverkare att för granskning tillhandahålla även andra böcker, än de av kontrollstyrelsen föreskrivna inlägger bolaget en bestämd gensaga och anhåller att bestämmelsen må utgå. Härom anför bolaget: »Visserligen föreskrives strängt straff för kontrollpersonal, som sviker med sin granskningsrätt förbundna diskretionsplikt, men sådant lär näppeligen kunna utkrävas av kontrollör, som, sedan han blivit skild från sin befattning, på ett illojalt sätt gör bruk av den inblick i företagets privata angelägenheter, som han tack vare förordningens föreskrift om obegränsad granskningsrätt av tillverkarens böcker lyckats förskaffa sig, då det ju ej alltid torde kunna ledas i bevis från vem de skadliga uppgifterna utgått.»

Vidare anför bolaget: »Förslagets § 22 föreskriver, att socker icke får utlämnas annat än medelst fakturering. Detta innebär naturligtvis icke, att de utlastade sockerpartierna icke få lämna fabriksområdet förrän fakturering skett, vilket särskilt vid båtlastning skulle medföra stora svårigheter och kostnader.

Då i nyss aberopade paragraf icke medgives utsändandet av sockerprover utan fakturering, och då det vid upprepade tillfällen är nödvändigt tillmötesgå kunders anhållan om mindre prover, synes det oss nödvändigt i denna paragraf inryeka en bestämmelse om, till vilken myckenhet prov vid varje särskilt tillfälle må utan fakturerings- och beskattningsplikt under kontrollörs övervakande uttagas av tillverkaren.

Den i § 23 mom. 2 föreskrivna skyldigheten för kontrollör att vidtaga de enligt samma mom. honom ävilande åtgärder utan onödigt dröjsmål anse vi böra närmare fastställas till att sådan åtgärd skall vara fullgjord senast påföljande helgfria dag efter det fakturorna till honom överlämnats. Då sockerförsäljning i regel sker kortfristigt, mestadels per 10 dagar och vanligen genom engrossister, som sålunda i sin tur hava att efter mottagandet av tillverkarens faktura översända sådan till sin köpare, är det nödvändigt, att varje tidsspillan förebygges.»

Överståthållarämbetet anser de skäl, som av de sakkunniga anförts för lättande av den nu rådande ingående kontrollen över sockertillverkningen, äga full giltighet. Genom fakturakontrollen, kompletterad med stickprov, torde en fullt tillräcklig kontroll kunna åstadkommas. Mot överförande till kontrollstyrelsen av vissa befogenheter, som nu utövades av länsstyrelserna, vore från ämbetets sida intet att erinra.

Länsstyrelsen i Östergötlands län förordar de sakkunnigas förslag men ifrågasätter, huruvida icke såsom en ytterligare kontrollåtgärd, köpare av socker, som erhöle icke-kontrollstämplad faktura och underlåte att därom göra anmälan, borde bliva förfallen till viss ansvarspåföljd.

Länsstyrelserna i Gottlands, Kalmar och Skaraborgs län förklara sig icke hava något att erinra mot de sakkunnigas förslag.

Länsstyrelsen i Blekinge län framhåller, att den gamla kontrollanordningen vid råsockerfabrikerna måste anses obehövligen och den ifrågasatta besparingen av kontrollkostnaderna därstädes synnerligen befogad. Vad anginge kontrollen vid raffinaderierna, hölle länsstyrelsen för sannolikt, att man med det föreslagna förenklade kontrollsystemet icke behöfve befara något underslev från de nuvarande sockerproducenternas sida. Förslaget i vad det avser centralisering av kontrollen å sockertillverkningen enbart hos kontrollstyrelsen avstyrkes av länsstyrelsen under motivering, att länsstyrelsernas orts- och personalkänedom säkerligen icke saknade sin betydelse och att nödig utökning av kontrollstyrelsens personal skulle bliva vida kostsammare för staten än den nuvarande anordningen.

Länsstyrelsen i Kristianstads län förklarar sig med hänsyn till den uppkommande kostnadsökningen sakna anledning biträda förslaget i vad det samma avser centralisering hos kontrollstyrelsen av andra befogenheter än dem, som röra kontrollen över själva tillverkningen. I övrigt finner länsstyrelsen icke någon anledning till anmärkning mot förslaget.

Länsstyrelsen i Malmöhus län gör gällande, att å kontrollen över såväl socker- som maldryckstillverkningen i Sverige offrats medel, som icke stått i förhållande till de praktiska resultat, man med kontrollen avsett att vinna. Sockertillverkarna inom Malmöhus län hade städse utmärkt sig för lojalitet

Länsstyrelsernas yttranden.

och aldrig, för så vitt det kommit till länsstyrelsens kännedom, gjort försök att kringgå beskattningsbestämmelserna. Produktbeskattningen syntes skänka möjligheter till en fullt tillfredsställande kontroll med ledning av bolagens räkenskaper. Om genom obehörigt förfarande från personalens sida några mindre kvantiteter skulle kunna undandragas beskattning, utgjorde detta förhållande icke tillräckligt skäl för de oerhörda kontrollkostnaderna. Länsstyrelsen funne sig således avgjort kunna tillstyrka väsentliga förenklingar i kontrollen. Huruvida det nu föreliggande förslaget obetingat vore det lyckligaste, därom ville länsstyrelsen dock icke göra något uttalande. I Danmark handhades sockerkontrollen av tullbevakningspersonal och besörjdes med ledning av tillverkarens räkenskaper vida enklare och billigare, än de sakkunniga nu föreslagit. Anledning syntes därför ha förefunnits att undersöka, huruvida icke det danska kontrollsystemet kunnat anpassas efter våra förhållanden. Beträffande de sakkunnigas förslag i övrigt finnes intet att erinra mot att länsstyrelserna befriades från allt handhavande av kontrollangelägenheterna. Jämväl prövningen av ställda säkerheter borde överflyttas på kontrollstyrelsen, så att länsstyrelsernas åtgöranden finge inskränka sig till att lämna handräkning, då sådant påkallades.

Länsstyrelsen i Hallands län förordar, under åberopande av ett av länsstyrelsen från förste kontrollören vid råsockerfabriken i Genevad infordrat yttrande, förnyad utredning angående det lämpligaste sättet för anordnande av råsockerbeskattning.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län tillstyrker, under åberopande av ett av länsstyrelsen infordrat yttrande från förste kontrollören vid sockerraffinaderiet i Göteborg, att den nuvarande kontrollen å tillverkningen må bibehållas, men förordar i övrigt de sakkunnigas förslag. Länsstyrelsen erinrar därvid, att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 4 maj 1906 all utlämning av säck- och toppsocker vid raffinaderiet i Göteborg vore på grund av vissa lokala förhållanden överlämnad till fabriken fria disposition, med daglig anmälnings-skyldighet beträffande till fritt bruk utlämnat socker. Denna anordning vore givetvis ur kontrollsynpunkt väsentligt underlägsen den föreslagna s. k. fakturakontrollen å utlämningen. Överflyttning på kontrollstyrelsen av samtliga de uppgifter, som i avseende å sockerkontrollen hittills tillkommit länsstyrelserna, förordades.

Åtskilliga av de hörda länsstyrelserna hava härutöver framställt erinringar och förslag emot detaljbestämmelser i de sakkunnigas författningsförslag, och har befogad hänsyn härtill tagits vid propositionens utformning.

Departements-
chefen.

Det kontrollsystem, som år 1906 infördes vid sockerbeskattningen i Sverige och som pläгат benämnas »sluten produktionskontroll», utmärkes därav, att varje led i produktionsförloppet övervakas av särskilda kontrolltjänstemän. Systemet kräver en betydande personal och medför avsevärda kostnader. Under tillverkningsåret 1920—1921 utgjordes sålunda personalen vid sockerkontrollen av 24 förste kontrollörer samt omkring 200 kontrollörer och tillsyningsmän, vilkas arvoden inklusive

dyrtidstillägg uppgingo till inemot 700,000 kronor. Det är fördenskull ett betydande intresse att söka ernå sådana förändringar i kontrollsystemet, vilka äro ägnade att förbilliga detsamma utan att kontrollens effektivitet minskas.

De sakkunniga, vilka tillkallats för verkställande av den av riksdagen genom dess förut omförmälda skrivelse den 17 juni 1921 begärda utredning rörande kontrollmetoden, hava till en början undersökt, huruvida man genom att övergå till *annan beskattningsform* än den nu tillämpade skulle kunna nå fram till en enklare och likväl effektiv kontrollmetod. De former för sockerskattens beräkande, vilka över huvud taget kunna tänkas användbara för våra svenska förhållanden, äro »materialbeskattning», där skatten beräknas å råvaran och utgår i förhållande till betornas vikt, sockerhalt eller dylikt, och »produktbeskattning», enligt vilken skatten utgår antingen i form av fabrikatskatt å råsockret eller såsom konsumtionsskatt å det färdiga raffinadsockret. Den sistnämnda skatteformen är den hos oss numera tillämpade.

I likhet med de sakkunniga finner jag, att en eventuell övergång till råsockerbeskattning icke kan med säkerhet beräknas medföra någon fördel i förevarande hänseende. Visserligen skulle kontrollen, om råsockerbeskattning hos oss infördes, kunna verkställas med avsevärt fåtaligare personal än för närvarande, men å andra sidan synes denna beskattningsform, på grund av svårigheten att genom analysering tillförlitligt fastställa råsockrets rendement, d. v. s. den kvantitet raffinad, som därur kan utvinnas, icke erbjuda nödig trygghet för det allmännas rätt. I detta avseende vill jag särskilt åberopa den utförliga redogörelse för de med råsockerbeskattning förenade olägenheter och risker, som lämnats av kontrollstyrelsen i dess utlåtande över de sakkunnigas förslag. Vad av reservanterna inom styrelsen, ledamöterna Arnell och Lagergren, samt av länsstyrelsen i Hallands län och förste kontrollörerna vid råsockerfabrikerna i Hälsingborg och Genevad i avgivna yttranden anförts till förmån för denna beskattningsform har icke varit ägnat att rubba min ovan angivna uppfattning.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har uttalat, att anledning syntes hava förefunnits för de sakkunniga att undersöka, huruvida icke det danska sockerkontrollsystemet, enligt vilket kontrollen handhades av tullbevakningspersonal, kunnat anpassas efter våra förhållanden. Jag vill med anledning härav erinra, att den danska sockerskatten uttages genom råsockerbeskattning och att på grund av det låga belopp, varmed skatten utgår, högst 5.7 öre pr kilogram, de med råsockerbeskattning förenade olägenheter torde vara av mindre betydelse i Danmark. För

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182.) 6

Sveriges del lärer, med bibehållande av konsumtionsbeskattningen, kontrollens förläggande under tullverket, om den eljest vore möjlig, näppeligen kunna i avsevärd mån minska kontrollkostnaderna.

De med fabrikatbeskattning förenade olägenheter äro i samma eller stegrad grad förhanden vid materialbeskattning. Ett återinförande av denna hos oss tidigare tillämpade skatteform kan därför icke ifrågasättas.

Det gäller alltså att undersöka, huruvida, med fasthållande vid konsumtionsbeskattningssystemet, en lämpligare kontrollform må kunna utfinnas än den slutna produktionskontrollen. Härvid torde vara uppenbart, att de former, under vilka en tillverkningskontroll anordnas, kunna och böra göras väsentligen olika, beroende på huru tillverkningen själv är organiserad. Om antalet företag, där tillverkningen bedrivs, är stort, och i synnerhet om bland tillverkarna förekomma företag med svag ekonomisk grundval, vilka följaktligen kunna förutsättas vara i särskild grad utsatta för frestelse att söka undandraga sig den på tillverkningen lagda skatten, måste självfallet större vikt fästas vid en ingående lokal kontroll än som är behöfligt i händelse fabrikationen är koncentrerad hos ett eller ett par företag av mera betydande dimensioner, där redan företagets ställning och den uppmärksamhet från allmänhetens och det offentliga sida, varför företagets verksamhet är föremål, i och för sig måste utgöra en stark borgen för noggrant uppfyllande av förpliktelserna mot det allmänna.

Vad vår sockerindustri angår, så hava i nu nämnda hänseenden förhållandena redan från början ställt sig väsentligen annorlunda än exempelvis inom brännvins- och maltdryckstillverkningen, där verksamheten varit och är söndersplittrad å ett betydande antal delvis smärre företag. Härtill kommer emellertid, att under tiden efter det nuvarande sockerkontrollsystemets tillkomst år 1906 en än mera utpräglad koncentration inträtt inom sockerfabrikationen, så att densamma numera sammanförts till allenast två företag, av vilka det ena utgör ett av de största industriella företagen i riket. De sakkunniga hava med beaktande härav och, under hänvisning till sockerindustriens ställning till staten och allmänheten, dess centraliserade och lätt kontrollerbara organisation, dess soliditet och goda ledning, uttalat, att tiden vore inne för en mera genomgripande omläggning av kontrollsystemet, så att den hittillsvarande kontrollen å tillverkningsplatsen skulle skjutas i bakgrunden och huvudvikten i stället läggas på en granskning av bokföringen.

De sakkunniga hava, såsom i det föregående angivits, ifrågasatt två alternativ för en sådan förenklad kontroll, nämligen dels öppen pro-

duktionskontroll i huvudsaklig överensstämmelse med de i 1921 års riksdagsskrivelse angivna grunder och dels s. k. fakturakontroll. Enligt sistnämnda kontrollsystem, som av de sakkunniga i detalj utarbetats och av dem förordats, skulle kontrollen komma att huvudsakligen grundas på granskning av tillverkarens handelsböcker och fakturor rörande försålt socker i förening med stickprov, inspektioner och viss central kontroll. Räknat efter förhållandena under tillverkningsåret 1920--1921 skulle den öppna produktionskontrollen inalles kräva en personal av 19 kontrolltjänstemän vid råsockerfabrikerna och 50 vid raffinaderierna, fakturakontrollen åter 19 vid råsockerfabrikerna och 10 vid raffinaderierna, vartill komme i bägge fallen ett antal ersättare och, liksom enligt det nuvarande systemet, några kontrolltjänstemän vid sockernederlagen. Kostnaden för kontrollen enligt de bägge systemen skulle enligt de sakkunnigas för ifrågavarande tillverkningsår gjorda beräkningar inklusive dyrtidstillägg uppgått, vid den öppna kontrollen till 335,000 kronor och vid fakturakontroll till 163,000 kronor, innebärande en besparing av 51 respektive 76 procent.

De allmänna grunder, som av de sakkunniga åberopats till stöd för de av dem förordade förenklingar i kontrollen, finner jag mig kunna i allt väsentligt godkänna. Redan allt för länge hava enligt min mening i vårt land dryga kostnader nedlagts å ett kontrollsystem, som belastats med åtskilligt dubbelarbete, vilket torde hava kunnat i stor utsträckning ersättas med en enklare kontroll å av tillverkaren lämnade uppgifter. Den öppna produktionskontrollen, sådan den av de sakkunniga skisserats, bibehåller den nuvarande noggranna kontrollen å all utlämning av socker till fritt bruk vid raffinaderierna. Då emellertid denna bibehållna utvägningskontroll är synnerligen omständlig och kostsam, hava de sakkunniga sökt ersätta densamma med den billigare fakturakontrollen. Sistnämnda kontrollform, vilken utgör en konsekvent tillämpning av de principer, varå de föreslagna lättnaderna i kontrollen i övrigt äro grundade, synes mig på ett lyckligt sätt anknyta sig till det led i produktionsserien, där tillverkaren har det största egna intresset av att uppgiva fulla kvantiteten av den beskattade varan, nämligen fakturautskrivningen. Systemet bygger i viss mån, enligt min tanke med rätta, på förtroende för tillverkaren men saknar å andra sidan icke medel mot tänkbara missbruk från tillverkarens eller den hos honom anställda personalens sida. Genom att anställa jämförelser med tillverkarens handelsböcker samt genom stickprov och inspektioner har den lokala kontrollpersonalen möjlighet att tillfredsställande granska riktigheten av tillverkarens uppgifter, varjämte kontrollstyrelsen

såsom högsta kontrollerande myndighet enligt förslaget får möjlighet att genom en aktiv central kontroll, nämligen granskning av sockerbolagens bokföring, inspektioner o. dyl., skaffa sig noggrann översikt över såväl skattens riktiga erläggande som tillverkningen i dess helhet. I detta sammanhang bör ej förbises den supplerande kontroll, som kan utövas av tillverkarens kunder, därigenom att alla fakturor, efter vilka skatt erlägges, skola försees med kontrollstämpel.

På dessa grunder anser jag, att det av de sakkunniga föreslagna fakturakontrollsystemet i effektivitet skall komma att visa sig minst likvärdigt med såväl den nuvarande slutna som den ifrågasatta öppna produktionskontrollen. Då systemet därtill är det ojämförligt billigaste, tvekar jag ej att tillstyrka detsamma antagande. Visserligen skulle det, såsom ock kontrollstyrelsen framhållit, varit av intresse om de sakkunniga jämväl undersökt möjligheterna för att helt övergå till en bokföringsmässig granskning av tillverkningen. Det torde dock med skäl kunnas göra gällande, att tiden ännu ej är mogen för en så pass radikal omläggning av kontrollsystemet. Det nu föreslagna systemet bör emellertid, om det genomföres, giva värdefulla erfarenheter med avseende å möjligheten att framdeles övergå till en rent bokföringsmässig kontroll å sockerbeskattningen.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen för avgivna yttranden över de sakkunnigas förslag, har i de fakturakontrollsystemet avstyrkande utlåtandena i allmänhet framhållits, att systemet alltför mycket grundade sig på förtroende för tillverkaren, att dennes uppgifter rörande försålt socker ofta visat sig felaktiga och måst av kontrollören rättas samt att stickprov endast skenbart innebure kontroll. Häremot vill jag erinra, att från de nuvarande tillverkarnas sida hittills icke försports något försök till skatteförsnillning samt att, om mot förmodan sådant försök gjordes, den föreslagna kontrollen torde erbjuda tillräckliga garantier för en snar upptäckt. Vid sockerraffinaderiet i Göteborg har man för övrigt, till synes utan olägenhet, allt sedan år 1906 kunnat i fråga om en avsevärd del av utlämningen av socker till fritt bruk avstå från den kontinuerliga utvägningskontrollen och nöja sig med dagligen lämnade uppgifter av tillverkaren i enlighet med dennes expeditjonsjournal. Med avseende å de mindre tillgrepp av socker, som kunna förekomma från personalens sida, gäller, att tillverkarna hava betydligt större intresse att förhindra dylika än staten, som därför bör kunna härvidlag i huvudsak förlita sig på tillverkarnas egna skyddsåtgärder. Att tillverkarnas utlämningsuppgifter understundom visat sig felaktiga, torde i väsentlig mån hava sin grund däri, att tillverkarna hittills ej

ansett sig behöva själva bekosta en alltför ingående uppsikt över sockerutlämningen, då ju staten anordnat en för tillverkarna kostnadsfri kontroll härutinnan. Vad vidare angår frågan om stickprovens effektivitet, vill jag framhålla, att kontroll av fakturorna kan på effektivt sätt ske indirekt genom stickprov gentemot tillverkarens lagerbokföring, vilken ligger till grund för fakturorna och är för kontrolltjänstemannen tillgänglig för fortlöpande granskning.

Framhållas må jämväl, att enligt min mening det föreslagna antalet kontrolltjänstemän vid raffinaderierna, två vid varje raffinaderi, skall visa sig vara tillräckligt, under förutsättning att till kontrolltjänstemän antagas endast personer, som äro i sin fulla kraft.

Av de sakkunniga har föreslagits, att de tillämpningsföreskrifter, som vore erforderliga utöver i författningstexten meddelade principiella bestämmelser och vilka hittills meddelats av Kungl. Maj:t i särskild ordningsstadga, framdeles skulle meddelas av kontrollstyrelsen. Vidare hava de sakkunniga föreslagit överflyttning å kontrollstyrelsen av *dels* vissa befogenheter i kontrollhänseende, som hittills ankommit på Kungl. Maj:t, *dels* ock länsstyrelserna för närvarande anförtrodda uppgifter med avseende å kontrollen. Det sålunda föreslagna sammanförandet av kontrollbefogenheter hos den ansvariga kontrollmyndigheten finner jag lämpligt och ägnat att befordra kontrollsystemets effektivitet.

På sätt de sakkunniga föreslagit torde erforderliga bestämmelser angående kontrollpersonalens antagande, tjänstgöring, befogenheter och skyldigheter böra sammanfattas i särskild, av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion samt föreskrifterna om kontrolltjänstemännens avlöningsförhållanden utbrytas ur förordningen.

Uti yttranden över de sakkunnigas förslag hava åtskilliga yrkanden om detaljändringar i författningsförslaget blivit gjorda, av vilka vissa här nedan beröras.

Detaljföreskrifter.

Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag har uttalat farhågor för att den i 6 § av författningsförslaget givna bestämmelsen om skyldighet för tillverkaren att anordna nödig bevakning inom fabriksområde skulle kunna erhålla sådan tillämpning, att statens nuvarande bevakningskostnader komme att helt överföras på och betunga tillverkaren.

6 §.

Dessa farhågor torde enligt min mening vara ogrundade. Visserligen måste tillverkaren vara beredd att vid åtskilliga fabriker åtaga sig större bevakningsskyldighet än för närvarande, då staten i stort sett bekostar portbevakningen; men kostnaderna härför torde icke komma

att överstiga vad tillverkaren kan anses böra i eget intresse nedlägga för bevaknings anordnande. I detta sammanhang vill jag erinra, att ju alla kontrollstyrelsens beslut i frågor rörande sockerkontrollen kunna i vederbörlig ordning hos Kungl. Maj:t överklagas.

14 §. Samma bolag har beträffande den i 14 § angivna inventeringsplikten anmärkt, att, om tillverkare ålades att å för honom olämplig tid inventera och uppväga ett större sockerlager, hart när oöverkomliga svårigheter och stora kostnader därigenom skulle uppkomma.

Paragrafen har till den del, varå anmärkning skett, oförändrad inflytt från den nu gällande sockerskatteförordningen. Då hittills inga olägenheter försports av detta stadgande, torde detsamma kunna kvarstå.

15 §. Bägge sockerbolagen hava gjort erinringar emot den i förslaget 15 § införda bestämmelse, varigenom tillverkare åläggas att för kontrollstyrelsen eller den nämnda myndighet därtill förordnar tillhandahålla även andra handelsböcker än föreskrivna tillverkningsjournaler för granskning eller annan vederbörlig åtgärd.

Med anledning av vad sålunda anmärkts har viss omformulering av paragrafen skett, varigenom såväl statens som tillverkarens intressen torde få anses tillgodosedda.

22 §. Kontrollstyrelsen har anmärkt, att bestämmelsen i 22 § därom, att skattepliktigt socker icke må utlämnas från fabrik eller allmänt sockernederlag »annorledes än medelst fakturering» lämpligare formulerades sålunda, att utlämning icke finge ske »förrän fakturering av leveransen ägt rum».

Den ändrade formuleringen skulle innebära en realändring, som gäve bestämmelsen en sådan innebörd, att densamma icke utan olägenheter för tillverkaren skulle kunna tillämpas. Givetvis skall tillverkaren äga rätt att expediera försålt socker innan faktura utskrivits; den kontroll genom stickprov, som må vara erforderlig, kan, såsom jag redan i det föregående berört, lika väl verkställas mot tillverkarens lagerbokföring, vilken måste ske samtidigt med utlämnandet av varan.

Av Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag framställt krav på skattefrihet för utlämnade sockerprover torde icke böra tillgodoses. Frågan lär för övrigt vara av mindre praktisk betydelse.

23 §. Samma bolag har ansett, att det i 23 § 2 mom. föreslagna stadgandet, att kontrolltjänsteman vore skyldig vidtaga de enligt samma

mom. honom åvilande åtgärder — att stämpla och återställa fakturor m. m. — »utan onödigt dröjsmål», borde ändras därhän, att sådana åtgärder skulle vara vidtagna »senast påföljande helgfria dag.»

Jag anser den av de sakkunniga föreslagna lydelsen vara den för tillverkaren fördelaktigaste. Ett obehörigt dröjsmål från kontrolltjänstemannens sida skulle för övrigt säkerligen, om det hos kontrollstyrelsen påtalades, föranleda ingripande från styrelsens sida för vinnande av rättelse.

Utöver vad av det föregående framgår har den föreslagna författningens text såväl i formellt hänseende som beträffande vissa sakliga detaljer underkastats bearbetning inom finansdepartementet. Sålunda har, bland annat, 39 § med bestämmelser angående böters fördelning givits annan lydelse för vinnande av överensstämmelse med numera bruklig avfattning av dylika bestämmelser.

Såsom förut angivits, innebär det föreslagna kontrollsystemet, att tillverkarens handelsböcker och fakturor läggas till grund för uttagandet av skatten och att bokföringens riktighet genom stickprov, inspektioner och central efterhandsgranskning kontrolleras. På sätt kontrollstyrelsen framhållit, förutsätter otvivelaktigt det nu föreslagna kontrollsystemet ett mera aktivt ingripande från den centrala kontrollmyndighetens sida än vad hittills varit fallet, och har kontrollstyrelsen för att erhålla en förstärkning av sina arbetskrafter i anledning av det nya systemets införande anhållit om anvisande av ett belopp av 6,000 kronor för vartdera av år 1922 och första halvåret 1923.

**Kostnader för
det nya kon-
trollsystemet.**

Kontrollstyrelsens nuvarande organisation för kontrollen över tillverkningsavgifter genomfördes med ingången av år 1910. Den avdelning, som inom styrelsen närmast handlägger ifrågavarande kontrollärenden, består av två överingenjörer, den ene för kontrollen över brännvins- och maldryckstillverkningen och den andre för sockerkontrollen, samt en administrativ ledamot, som tillika är sekreterare; dessutom finnes å avdelningen för närvarande anställd en amanuens, som biträder överingenjörerna. Tilläggas bör, att bägge överingenjörerna äro överkontrollörer inom Stockholms stad, respektive inom Stockholms län. Enligt vad jag inhämtat från kontrollstyrelsen, torde det icke bliva möjligt att med nuvarande arbetskraft å avdelningen för kontrollen å tillverkningsavgifter i den omfattning, som med hänsyn till det nya kontrollsystemet vore önskligt, handhåva uppsikten över sockerkontrollen. Särskilt för den granskning av tillverkarens bokföring, som det nya kontrollsystemet kräver, torde någon personalförstärkning erfordras.

Härtill kommer, dels att det föreliggande förslaget innebär överflyttande från länsstyrelserna till kontrollstyrelsen av vissa göromål, dels ock att under övergångsåret för den nya kontrollens genomförande arbetet kommer att ökas för kontrollstyrelsen. Det gäller i sistnämnda avseende för styrelsen att i olika avseenden praktiskt utforma den kontrollmetod, som det förevarande förslaget innehåller.

Det synes mig därför icke kunna framställas någon erinran emot att till kontrollstyrelsens förfogande ställes ett anslag för att tillgodose behovet av viss förstärkning av dess arbetskrafter i anledning av genomförandet av det nya kontrollsystemet. Beträffande användningen av anslaget torde Kungl. Maj:t böra meddela närmare bestämmelser. Framhållas må allenast, att det låter tänka sig, att vid fullföljandet av de olika nya arbetsuppgifterna tillfälliga biträden lämpligen böra anlitas och att sålunda för utförandet av bokföringsgranskningen särskild sakkunnig person kunde tillkallas eller att för utarbetandet av erforderliga närmare föreskrifter med avseende å kontrollen samt för utförandet av erforderliga inspektioner, utöver vad kontrollstyrelsens ordinarie personal medhinner, biträde av kontrolltjänsteman kunde påkallas. Det torde emellertid böra få bero av omständigheterna, huru förstärkningen av arbetskrafterna ordnas. Härigenom behöver frågan om den definitiva organisationen av kontrollstyrelsen icke på något sätt föregripas, en fråga som enligt min mening icke bör upptagas till prövning och avgörande, förrän spörsmålet om kontrollen i fråga om brännvins- och maldryckstillverkningen blivit löst.

Beträffande det av kontrollstyrelsen föreslagna anslagets storlek har jag intet att erinra. Då emellertid ifrågavarande anslag till sin natur närmast är att jämföra med de belopp, som hittills använts för sockerkontrollen och utgått av anslaget till kontroll å tillverkningsavgifter, torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att från berörda anslag ställa till kontrollstyrelsens förfogande ett belopp, förslagsvis högst 6,000 kronor, till förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter under vartdera av år 1922 och första halvåret 1923.

Vidkommande storleken av de arvoden, som skulle tillkomma kontrolltjänstemännen, hava de sakkunniga anført, att samtliga kontrolltjänstemän vid råsockerfabriker och raffinaderier måste besitta den kunskap i undersökning av sirap och melass, som enligt nu gällande författningar förste kontrollör bör äga, samt att i övrigt dessa platsers innehavare måste motsvara så pass stora anspråk, att de borde i arvodeshänseende jämföras med nuvarande förste kontrollörer. Dessas arvoden hava alltsedan år 1906 utgått med 12 kronor om dagen. För kontrolltjänstemän vid de allmänna sockernederlagen hava de sak-

kunniga räknat med samma dagarvoden, som numera tillkomma tillsyningsmännen därsammastädes eller 10 kronor om dagen. Kontrollstyrelsen biträder i huvudsak de sakkunnigas uppfattning i arvodesfrågan men uttalar, att det dock borde tagas under övervägande, huruvida icke i fråga om den ene av kontrolltjänstemännen vid raffinaderierna, vilken icke skulle intaga förmansställning, ett något lägre arvode kunde utgå, vilket även i allmänhet borde gälla kontrolltjänstemän, som anlitades tillfälligtvis såsom förstärkning eller vikarier. För erhållande av ett smidigare arvodesystem borde enligt styrelsens åsikt bestämmandet i sin helhet av kontrolltjänstemännens arvoden inom en viss av riksdagen bestämd marginal anförtros åt Kungl. Maj:t.

Jag biträder i dessa frågor kontrollstyrelsens här ovan återgivna uppfattning. Beträffande det arvodesmaximum, som borde för kontrolltjänstemännen fastställas, erinrar jag därom, att Kungl. Maj:t genom förut i annat sammanhang omförmälda proposition nr 190 till 1921 års riksdag föreslagit förhöjning av, bland annat, förste kontrollörernas arvoden från 12 till 15 kronor om dagen. Riksdagen avtog propositionen och yttrade därvid, att arvodesfrågan syntes hava sin självfallna plats i den av riksdagen samtidigt begärda utredningen angående kontrollsystemet i dess helhet, att det näppeligen kunde komma i fråga att låta samma procentuella dyrtidstillägg utgå på de höjda arvodena som på de dittills utgående, samt att kontrollpersonalens anställning icke vore av sådan natur, att densamma kunde i lönereglernas hänseende sammanställas med statens funktionärers i allmänhet. Jag hyser visserligen den uppfattningen, att vissa skäl tala för det ifrågasatta högre maximumarvodet, men vill på grund av den statsfinansiella situationen och då man ännu saknar erfarenhet om den arbetsbörda, som kan bli förenad med de föreslagna kontrolltjänsterna, och de kompetensfordringar, som komma att ställas på kontrollörerna, icke nu föreslå någon ökning av dagarvudet utöver 12 kronor. I övrigt böra gällande bestämmelser enligt *dels* 25 § 4 mom. i nuvarande sockerskatteförordning om övertidsersättning samt rese- och traktamentsersättning, *dels ock* enligt riksdagens beslut den 29 april 1919 angående semester åt kontrolltjänstemän i tillämpliga delar komma att gälla kontrolltjänstemännen enligt det nya kontrollsystemet. Grunderna för åtnjutande av övertidsersättning torde få fastställas av Kungl. Maj:t. Förslag till bestämmelser i övrigt av nu antydd art synes böra föreläggas riksdagen till godkännande.

Stadgandena om beloppet av de ersättningar, som skola utgå enligt 9 och 12 §§ i författningsförslaget, återfinnas för närvarande i sockerskatteförordningen respektive ordningsstadgan. Enligt de sakkun-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182.)

nigas förslag skulle den i 9 § omförmälda gottgörelsen, i motsats till vad nu gäller, till beloppet fastställas ensamt av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till det samband sistberörda fråga äger med förenämnda arvodesbestämmelser synes mig emellertid icke föreligga skäl att frångå den nuvarande ordningen. På grund härav och för vinnande av önskvärd likformighet torde föreskrifter om ersättningsbelopp enligt såväl 9 som 12 § böra sammanföras med arvodesbestämmelserna och göras till föremål för riksdagens godkännande.

Nu ifrågavarande bestämmelser böra erhålla följande innehåll:

Bestämmelser
angående kon-
trolltjänste-
mäns arvoden,
m. m.

1. Arvode till kontrolltjänsteman skall utgå såsom dagarvode under tjänstetiden med 12 kronor eller det lägre belopp, Kungl. Maj:t bestämmer.

2. Där tjänstgöringen för kontrolltjänsteman under kalendermånad eller del därav omfattat längre tid än i medeltal åtta timmar under helgfri dag, må särskild ersättning för sådan övertidstjänstgöring utgå, och äger Kungl. Maj:t fastställa de grunder, efter vilka ersättningen må åtnjutas.

3. Kontrolltjänsteman erhåller, där resa förekommer, rese- och trakta-mentsersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente för varje gång han inträder i tjänstgöring eller från en till annan fabrik förflyttas.

4. Där kontrolltjänsteman förordnas att verkställa förrättning under tid, då han ej är inkallad till tjänstgöring, är han berättigad till dels reseersättning enligt fjärde klassen i resereglementet, dels ock arvode, som utgår med högst 12 kronor om dagen.

5. Kontrolltjänsteman, som förutsättes bliva inkallad till tjänstgöring under mer än 350 dagar av tillverkningsåret, må av kontrollstyrelsen beviljas kostnadsfri ledighet för den tid, styrelsen prövar skälig, dock högst en månad, för tillverkningsår räknat, och utan rätt till reseersättning i anledning av det avbrott i tjänstgöringen, som förorsakas av sådan ledighet.

6. Sådan gottgörelse för boningsrum och kost, som omförmäles i 9 § av förordningen angående beskattning av socker, skall tillsvidare utgå med 1 krona om dagen för tillhandahållet boningsrum och med 1 krona 50 öre om dagen för kost, som av tillverkare anskaffas åt kontrolltjänsteman.

7. Den i 12 § sista stycket av samma förordning avsedda gottgörelse åt besiktningsman för viss förrättning skall tillsvidare utgå med 12 kronor om dagen jämte ersättning för resekostnaden enligt fjärde klassen i gällande resereglemente.

Frågan, huruvida utbetalningen av kontrolltjänstemännens arvoden m. m. skall såsom hittills besörjas genom länsstyrelserna eller ske centralt hos kontrollstyrelsen, torde i detta sammanhang få lämnas öppen.

Enligt ovan angivna, av kontrollstyrelsen föreslagna grunder för arvodesberäkningen, vilka grunder jag ansett mig kunna godkänna, har styrelsen uppskattat det belopp, som årligen, oavsett kostnader för dyrtidstillägg, skulle vara erforderligt till kontrollpersonalen enligt det nya kontrollsystemet på följande sätt:

19 kontrolltjänstemän vid råsockerfabrikerna med beräknad tjänstgöring under 90 dagar à 12 kronor för dag	kronor	20,520
10 kontrolltjänstemän vid raffinaderierna med beräknad tjänstgöring under 365 dagar à 12 kronor för dag	»	43,800
Kontrolltjänstemän vid allmänna sockernederlag med beräknat sammanlagt antal tjänstgöringsdagar av 800, à 10 kronor för dag	»	8,000
Extra kontrolltjänstemän såsom vikarier och förstärkning, ävensom övertidsersättning	»	17,680
	Kronor	90,000.

Ökas detta belopp, 90,000 kronor, med kostnaden för förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter, genomsnittligt beräknad till 10,000 kronor för år, erhålles en totalkostnad av 100,000 kronor, utvisande mot medelkostnaden för kontrollen under åren 1920 och 1921, vilken utgör i avrundat tal 330,000 kronor, en besparing av omkring 70 procent. Enligt de sakkunnigas beräkningar, vid vilka hänsyn tagits även till dyrtidstilläggen, har besparingen för tillverkningsåret 1920—21 angivits till 76 procent. De sakkunniga hava därvid emellertid ej räknat med kostnaden för förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter, varför den av dem angivna procentsiffran blivit något för hög.

För första halvåret 1923 kunna kontrollkostnaderna med hänsyn därtill, att råsockerkampanjen ej faller å detta halvår, under nuvarande kontrollsystem beräknas till 125,000 kronor och under det föreslagna kontrollsystemet till 40,000 kronor; besparingen skulle således uppgå till 85,000 kronor. I statsverkspropositionen för år 1922 har Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln, punkt 31, föreslagit riksdagen att i avvaktan på proposition rörande omorganisation av kontrollen å tillverkningsavgifter, m. m. för första halvåret 1923 beräkna det ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter till ett belopp av 500,000 kronor. Detta anslag skulle alltså i anledning av sistberörda utgiftsminskning kunna nedsättas till förslagsvis 425,000 kronor.

I sitt utlåtande över de sakkunnigas förslag har kontrollstyrelsen uttalat, att styrelsen funnit det böra vara en given förutsättning för förslagets antagande, att de kontrolltjänstemän, som genom den tilltänkta förändringen av kontrollen komme att mista sina anställningar, skulle av statsmakterna, i den mån de kunde finnas därtill berättigade, tillerkännas skälig pension. Härvid har styrelsen erinrat om det förslag till pensionering av viss personal vid sockerbeskattningen, som framfördes

**Pensioner,
engångsersättningar
och tillfälliga
understöd.**

av Kungl. Maj:t genom proposition nr 208 till 1919 års riksdag men som då icke vann riksdagens bifall; och borde enligt kontrollstyrelsens mening detta förslag med någon modifiering kunna läggas till grund vid bestämmande av de årliga understöd, som här kunde ifrågakomma.

Jämväl av vissa förste kontrollörer hava i yttranden över förslaget liknande synpunkter framhållits.

Det omförmälda vid 1919 års riksdag framlagda förslaget åsyftade pensionering av förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderierna enligt följande grunder, nämligen:

att förste kontrollör eller kontrollör, som uppnått en ålder av minst 67 år och räknade minst 10 tjänstår vid kontrollen över sockertillverkningen, vore berättigad att från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid kontrollen upphörde, komma i åtnjutande av pension;

att pensionens belopp avpassades efter tjänstårens antal och tjänstgöringens beskaffenhet på det sätt, att för varje tjänstår såsom förste kontrollör tillgodoräknades ett belopp av 90 kronor och för varje tjänstår såsom kontrollör ett belopp av 60 kronor, med iakttagande att sådant tillgodoräknande finge äga rum för högst 30 tjänstår; samt

att varje år, varunder vederbörande innehaft förordnande såsom förste kontrollör eller kontrollör, skulle räknas såsom helt tjänstår under förutsättning, att tjänstgöringen efter inkallelse omfattat minst nio månader av året, att, därest tjänstgöringen omfattat mindre del av året, än nyss sagts, endast den tid, varunder tjänstgöring verkligen ägt rum, skulle tillgodoräknas såsom tjänstetid för pension, samt att tjänstgöring såsom vikarie för förste kontrollör icke finge grundlägga rätt till pension i sådan egenskap.

Beträffande principerna för den föreslagna pensioneringen torde få hänvisas till ett av statskontoret avgivet utlåtande i frågan, återgivet å sid. 50 i ovannämnda proposition.

På min anmodan har chefen för kontrollstyrelsen i en promemoria av den 23 februari 1922 avgivit alternativa förslag till beredande av understöd åt kontrolltjänstemän vid sockerbeskattningen, vilka skulle komma att mista sina anställningar genom den föreslagna omläggningen av kontrollen vid sagda beskattning. Av ifrågavarande promemoria må här anföras följande:

*Chefen för
kontrollsty-
relsen.*

»Det torde vara uppenbart, att, även om ett jämförelsevis stort antal av de kontrolltjänstemän, vilkas entledigande kunde av förändringen av kontrollen påkallas, för närvarande uppfylla villkoren i fråga om levnadsålder och antal tjänstår för pensionering enligt angivna grunder, det likväl icke blir tillfyllest att vid en allmän avveckling av det hittillsvarande kontrollsystemet

inskränka sig till en tillämpning av dessa grunder utan någon modifiering. För bedömande av spørgsmålet på vad sätt en pensionering i detta sammanhang lämpligen kan genomföras, bör hänsyn tagas till beskaffenheten av kontrollpersonalens anställning samt de övriga betingelser, som äro för handen be-
träffande meddelande av understöd åt entledigad personal.

Kontrollpersonalen toges i anspråk *dels* vid råsockerfabrikerna och *dels* vid raffinaderierna och utgöres under tillverkningsåret 1921—1922 vid de förra av 19 förste kontrollörer och omkring 115 kontrollörer samt vid de senare av 5 förste kontrollörer och 87 kontrollörer. Ersättning utgår för varje tjänstgöringsdag med 12 kronor till förste kontrollör och 8 kronor till kontrollör.

Vid *råsockerfabrikerna* pågår verksamheten endast två à tre månader om året. Den kontrollpersonal, som för denna begränsade tid inkallas i tjänstgöring vid råsockerfabrikerna, har därför icke ansetts åtnjuta fast anställning av sådan art, att en pensionering av densamma gärna kan ifrågasättas. Det ovanberörda av Kungl. Maj:t framlagda pensioneringsförslaget avsåg icke heller personalen vid råsockerkontrollen. Då det vidare icke torde kunna göras gällande, att dessa kontrolltjänstemän med hänsyn till sin försörjning äro i väsentlig grad beroende av inkomsten av kontrollörsanställningarna, vilka medföra avlöning endast under en kortare del av året och dessutom äro av mera tillfällig art, synas befogade krav på årligt understöd till följd av entledigande genom kontrollens omläggning icke kunna från deras sida framföras. För de 19 kontrolltjänstemannabefattningar, som beräknas erforderliga för råsockerkontrollen enligt de sakkunnigas förslag, böra, så vitt nu kan bedömas, i allmänhet ifrågakomma hittillsvarande tjänstemän vid denna kontroll, vilka sålunda kunna för sig påräkna fortsatt tjänstgöring.

Vad däremot angår kontrollpersonalen vid *raffinaderierna* äro förhållandena annorlunda, enär arbetet i dessa som regel pågår utan uppehåll hela året och i följd härav en mera permanent kontroll måste anordnas. Emellertid hava kontrollörsbefattningarna vid raffinaderierna, ehuru yrkanden därom framställt, icke ansetts böra göras fasta i mening av ordinarie. Tjänstgöringen kan upphöra, såvida en inskränkning i fabriksdriften möjliggör kontrollpersonalens minskning, varför kontrolltjänsteman inkallas att tjänstgöra endast tills vidare. I verkligheten gestaltar sig tjänstgöringen för nu ifrågasvarande kontrolltjänstemän såsom mera stadigvarande, ehuru väl under vissa delar av året en mindre minskning i antalet kontrollörer äger rum. Det största antalet har emellertid årstjänstgöring, och hithörande kontrollörs utkomst kan sålunda anses i allmänhet vila på avlöningen från kontrollverksamheten. Kravet på årligt understöd åt dem, sedan de under en följd av år haft stadigvarande anställning i kontrollens tjänst, har därför ansetts berättigat, vilket föranlett ovan omförmälda pensioneringsförslag. Riksdagen fann sig emellertid icke då kunna medgiva denna pensionering närmast av den anledningen, att frågan härom syntes böra undersökas och lösas i samband med spørgsmålet om pensionering i allmänhet av icke ordinarie innehavare av statstjänst, varjämte, bland annat, framhölls, att, då den del av kontrollpersonalen, som i första hand skulle komma ifråga till pensionering, i allmänhet utgjordes av militärer, vilka redan åtnjote pension av allmänna medel, det kunde ifrågasättas,

om behovet av understöd eller pension eller understöd i allmänhet vore så ömmande som det kunde förefalla.

I detta sammanhang må emellertid erinras om att riksdagen, med bifall till av Kungl. Maj:t framlagda propositioner i ämnet (nr 152 för år 1920, sid. 4, och nr 69 för år 1921), i fyra särskilda fall medgivit pension åt kontrollörer vid sockerbeskattningen, av vilka ingen till följd av förutvarande anställning i statstjänst redan erhållit pension av statsmedel. Som grund för pensionsbeloppens fastställande ha i dessa fall legat bestämmelserna i det ovannämnda pensioneringsförslaget.

Genomföres den förenkling av sockerkontrollen, som de sakkunniga föreslagit, bör den fastare anställning, som vissa kontrolltjänstemän vid raffinaderierna i realiteten innehava, berättiga dem att, i händelse av entledigande på grund av den förändrade lagstiftningen, komma i åtnjutande av något årligt understöd under vissa närmare, här nedan angivna förutsättningar. Vid bedömandet av sagda understödsfråga torde hänsyn böra tagas till åtskilliga faktorer, såsom vederbörande kontrolltjänstemäns levnadsålder, tjänstetid samt huruvida anställningen varit att anse såsom stadigvarande och, i vilken utsträckning de redan åtnjuta pension av allmänna medel eller icke. Ifrågavarande faktorer hava sammanställts i nedanstående tablå.

För att kontrolltjänstemäns tjänstgöring vid tiden för entledigandet må betraktas såsom stadigvarande, torde det vara erforderligt, att vederbörande under tillverkningsåren 1920—1921 och 1921—1922 varit inkallad i tjänstgöring vid sockerkontrollen under minst 9 månader vardera året. Enligt tabellen här ovan uppgår antalet kontrolltjänstemän med stadigvarande anställning till 76, av vilka 36 åtnjuta pension av allmänna medel från militär anställning. Antalet icke stadigvarande kontrollörer har beräknats till 16. Av betydelse i samband härmed är även det antal tjänstemän, som kunna beredas fortsatt tjänstgöring vid sockerkontrollen. Enligt de sakkunnigas beräkning skulle vid varje raffinaderi erfordras tvenne kontrolltjänstemän, således vid raffinaderierna tillhoppa 10. Emellertid måste man räkna med att äga tillgång till vikarier för dessa kontrolltjänstemän ävensom till förstärkning av kontrollarbetet. För ifrågavarande ändamål torde man icke böra avse mindre än 5 kontrolltjänstemän, vilka eventuellt även kunna utnyttjas vid råsockerfabrikerna under kampanjen. Ett antal av omkring 15 kontrolltjänstemän skulle alltså bibehållas för fortsatt tjänstgöring, vartill de yngre och särskilt lämpade i första hand givetvis borde ifrågakomma. Härigenom kan beräknas, att entledigande av kontrolltjänstemän i åldern 50 år och därunder icke skulle erfordras.

Med hänsyn till riksdagens ovanberörda uttalande rörande pensionering av kontrolltjänstemän, som redan åtnjuta pension och för vilka det sålunda vore från statens sida i viss mån sörjt, och särskilt då förslag till höjning av militärpensionerna läser komma att framläggas till årets riksdag, torde tveksamhet råda rörande lämpligheten och behovet av att taga jämväl de kontrolltjänstemän, vilka åtnjuta statspension, i beräkning vid uppgörande av förslag till nu ifrågavarande pensionering.

En pensionering av entledigad *kontrollpersonal, vilken ej åtnjuter statspension*, i enlighet med ovannämnda förslag, men *med åldersgränsen nedsatt*

till 65 år skulle komma att omfatta 2 förste kontrollörer och 7 kontrollörer samt draga en kostnad av 8,340 kronor för år. Därest *åldersgränsen sänkes till 60 år*, skulle ytterligare 4 kontrollörer komma i åtnjutande av pension, och den årliga kostnaden i stället bliva 12,180 kronor.

Inskränker man sig till en pensionering enligt nu angivna grunder, torde det i allt fall bliva erforderligt att i annan form meddela ersättning åt övrig, icke statspensionerad kontrollpersonal. Det är därför av intresse att undersöka, huru en ytterligare sänkning av åldersgränsen samt en nedsättning av tjänstetiden skulle inverka på understödsfrågan, särskilt ur utgiftssynpunkt. Sänkes gränsen för *levnadsåldern* med 10 år till 57 år och *tjänstetiden* från 10 år till 7 år, men bibehållas villkoren i övrigt, skulle pensioneringen komma att omfatta 3 förste kontrollörer och 18 kontrollörer och föranleda en kostnad av 19,200 kronor. Av de icke statspensionerade kontrolltjänstmännen i åldern av 57 år och däröver återstå allenast 3 kontrollörer, vilka på grund av tjänstetid, understigande 7 år icke skulle bliva delaktiga av pensionering och icke heller kunna beredas fortsatt tjänstgöring med hänsyn till att de befinna sig i så pass hög ålder som 66 år för en av dem och 67 år för de båda andra. Det torde icke befinnas oskäligt, om jämväl dessa, vilka hava 5 respektive 4 och 5 års tjänstetid såsom kontrollörer, komma i åtnjutande av pension enligt samma grunder som de övriga. Detta skulle öka den årliga kostnaden med 840 kronor, och komme densamma alltså öfver till 20,040 kronor. På så sätt skulle hela kontrollpersonalen i ålder överstigande 57 år, vilken icke redan åtnjöt pension av allmänna medel, vara beredd pension. Då det torde vara sannolikt, att jämväl ur denna åldersgrupp i enstaka fall kontrolltjänstemän komma att tagas i anspråk för fortsatt tjänstgöring, böra från nyssnämnda kostnadsbelopp dragas de pensionsbelopp, som till dem här ovan beräknats utgå. Om dessa beräknas till sammanlagt 1,040 kronor, skulle totala kostnaden stanna vid omkring 19,000 kronor för år.

Förslag till pensionering av de kontrolltjänstemän utan statspension, vilkas levnadsålder understiger 57 år, finnes näppeligen skäl att framlägga. Antalet sådana tjänstemän med stadigvarande anställning är 16. Då enligt vad ovan sagts ett antal av omkring 15 kontrolltjänstemän beräknats skola bibehållas, bör svårighet icke uppstå att bereda i det närmaste alla 16 fortsatt arbete. Då det dessutom icke torde vara avgjort, att fog förefinnes för meddelande av pension till icke ordinarie befattningshavare vid så pass låg tjänsteålder, som här skulle bliva fråga om (förmodligen högst 54 år), och efter en jämförelsevis kortvarig och löslig anställning, synes förslag till pensionering i detta fall icke böra framföras.

Däremot synes böra tagas i öfvervägande, huruvida icke såväl de senast åsyftade eventuellt entledigade som ock *de kontrolltjänstemän, vilka åtnjuta statspensioner* och på grund av kontrollreformen mista sina anställningar vid sockerkontrollen, må kunna tilldelas något belopp vid entledigandet. Det måste nämligen beaktas, att kontrolltjänstemännen under närmaste tiden efter anställningarnas upphörande hava att bestrida utgifter, som få anses vara beroende av den tidigare innehavda anställningen vid kontrollen, vare sig dessa utgifter bestå i skatter eller härleda sig från en till följd av kontrollörsinkomsten tillägnad, högre levnadsstandard. Det torde därför icke anses obilligt,

att de entledigade kontrolltjänstemän, som icke i sådan egenskap bliva tilldelade pension, erhålla någon gottgörelse, som gör en övergångstid mindre kännbar. Detta skulle då kunna ske genom tilldelande av ett belopp i ett för allt, varvid hänsyn toges till tjänstetidens längd. För nu ifrågavarande ändamål bör en engångsersättning av 1,200 kronor till dem, som tjänstgjort 10 år och därutöver icke vara för högt tilltagen. I jämförelse härmed böra de, som tjänstgjort i minst 6 år och intill 10 år, erhålla 900 kronor och övriga stadigvarande anställda, vilka entledigats och som icke skulle bliva delaktiga av pension, 600 kronor. I dessa grupper kan antalet kontrolltjänstemän beräknas vara 24, respektive 12 och 4. Den sammanlagda engångskostnaden härför skulle alltså bliva 42,000 kronor.

Med detta förfaringssätt skulle årliga kostnaden för pensioneringen bliva 19,000 kronor och engångskostnaden för vissa ersättningsbelopp, beräknade i ett för allt, 42,000 kronor.

Skulle jämväl den del av eventuellt entledigad kontrollpersonal, som redan åtnjuter pension av allmänna medel, anses kunna komma i åtnjutande av årlig pension från sockerkontrollörsbefattning, torde härvid, med tillämpning i övrigt av samma grunder, som här ovan ifrågaställts för personal, som ej innehade statspension, d. v. s. uppnådd levnadsålder av 57 år och tjänstetid av minst 7 år, pensionen icke böra utgå med hela beloppet utan med viss del, såsom utgörande skälig utfyllnad av statspensionen. Om denna del sättes till 50 procent, uppgår kostnaden för en sådan pensionering enligt preliminär beräkning till 11,250 kronor, avrundat uppåt till 11,500 kronor. 5 kontrolltjänstemän av ifrågavarande slag, visserligen i ålder av minst 57 (58—63 år) men med tjänstetid understigande 7 år, skulle på grund av sistberörda omständighet icke bliva delaktiga av nu omhandlade utfyllnad av pensionen.

Därest pensioneringen skulle, på sätt nu sagts, utsträckas jämväl till kontrollpersonal, som redan vore tillerkänd pension av allmänna medel, skulle antalet sådana entledigade kontrolltjänstemän, som eljest enligt vad ovan föreslagits skolat tillerkännas viss engångsersättning vid entledigandet, minskas med, enligt beräkning, 20 med tjänstetid av 10 år och därutöver samt 9 med tjänstetid av minst 6 och intill 10 år, vilket skulle sänka det totala beloppet av dessa engångsersättningar med 32,100 kronor, avrundat nedåt till 30,000 kronor, från eljest beräknade 42,000 kronor till 12,000 kronor.

I sin helhet skulle kostnaden för en pensionering av den till följd av kontrollreformen entledigade kontrollpersonalen, grundad på det av Kungl. Maj:t framlagda pensioneringsförslaget med den ändringen att pensionsåldern nedsättes till 57 år och tjänstetid till minst 7 år — vilken finge beträffande tre kontrolltjänstemän ytterligare nedsättas till 5 år respektive 4 år — samt med iakttagande att till kontrolltjänstemän, som eljest åtnjöte pension av allmänna medel, utginge pension å befattningen såsom kontrolltjänsteman med allenast 50 procent av belopp, som i annat fall skolat åtnjutas, uppgå till 30,500 kronor för år samt engångskostnaden för sådan ersättning, som ovan nämnts, till kontrolltjänstemän, vilka icke i denna egenskap nu bleve tilldelade pension, beräknas till 12,000 kronor.

Till kostnaderna för pensionerna skulle komma utgift för eventuellt dyrtidstillägg, beräknat enligt härför gällande grunder.

I det föregående har hållits före, att en pensionering av entledigad kontrollpersonal allenast bör komma i fråga beträffande personalen vid raffinaderierna, varemot råsockerfabrikernas kontrollpersonal till följd av sin mera utpräglat tillfälliga anställning icke skulle erhålla denna förmån. Fall torde emellertid kunna förekomma, då lång tjänstetid samt hög ålder i förening med ömmande omständigheter kunna anses berättiga till att något understöd, efter prövning för varje sådant fall, tillerkännes jämväl kontrolltjänsteman vid råsockerfabrik vid anställningens upphörande i samband med kontrollreformen. För beviljande av sådana eventuella understöd, torde ett belopp av 5,000 kronor böra ställas till Kungl. Maj:ts disposition.»

Över de i förestående promemoria avgivna förslag har yttrande inhämtats från statskontoret, som anfört:

»I sin skrivelse nr 132 yttrade 1919 års riksdag beträffande ifrågasatt pensionering av kontrollpersonalen vid sockerraffinaderierna, bland annat, att sagda personals anställning vore av mera löslig art, i det att den berodde av årligen återkommande förordnande och att den fastare anställning, som blivit föreslagen och som enligt riksdagens mening kunde komma att stärka denna personals krav på pension, emellertid ännu ej vore satt i verket, varför riksdagen, som ej ansett tillräckliga skäl föreligga att i denna fråga ens provisoriskt gå den allmänna utredningen angående pensioneringen av icke ordinarie personal med viss fastare anställning i statens tjänst i förväg, funnit sig icke böra medgiva den föreslagna pensioneringen.

Statskontoret.

Därest det av särskilt tillkallade sakkunniga nu framlagda förslaget om vissa förenklingar i kontrollen över sockerbeskattningen varder av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen godtaget, kommer behovet av kontrollpersonal att reduceras till en obetydlig del av den nuvarande kåren av förste kontrollörer och kontrollörer. En följd härav måste alltså bliva, att ett stort antal av dessa tjänstemän komma att förlora hittills innehavd anställning vid sockerkontrollen och sålunda gå miste om en förvärvskälla, som de onekligen haft anledning att räkna med för framtiden. Dessa överflödiga kontrolltjänstemäns ställning torde åtminstone i vissa fall få anses så behjärtansvärd, att staten måste anse sig förpliktad att i en eller annan form lämna dem något understöd vid avskedet.

För de äldre av dessa tjänstemän framträder då självfallet frågan, om och under vilka omständigheter detta understöd kan få karaktären av årlig pension; och synes sistnämnda fråga genom den föreslagna indragningen hava kommit i helt annat läge än den hade, när riksdagen år 1919 gjorde sitt förstberörda uttalande i detta spörsmål, i det att frågan då gällde verklig pensionering vid uppnådd avgångsålder av 67 år, men nu ersättning för mistad inkomst vid påtvinget avsked vid viss tidpunkt utan avseende å vederbörandes levnads- och tjänsteålder.

Statskontoret finner för sin del starka billighetsskäl tala för pensionering av ifrågavarande personal; och synas vid denna pensionering de i nådiga propositionen nr 208 till 1919 års riksdag angivna pensioneringsgrunder i huvudsak kunna komma till tillämpning. Därvid torde dock någon jämkning kunna ifrågasättas beträffande åldersgränsen för rätt till årligt understöd. Denna

gräns har i nyssnämnda förslag satts till 67 år, men lär vid den nu ifrågasatta pensioneringen, med hänsyn därtill att redan vid tidigare ålder det torde visa sig svårt för en person att erhålla ny anställning, böra nedsättas; och har statskontoret för sin del stannat vid 57 år såsom en skälig åldersgräns i förevarande avseende. Däremot anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka, att minsta antalet för pension erforderliga tjänstår nedsättes under det antal tjänstår, som fordras för erhållande av pension enligt civila pensionslagen, eller 10 år.

Vad beträffar frågan om pension åt kontrolltjänstemän, som redan förut åtnjuta pension av statsmedel, ansluter sig statskontoret till förslaget att pensioner till dessa tjänstemän skola utgå med hälften av det belopp, som enligt ovan angivna grunder eljest skolat tillkomma dem. Statskontoret tillåter sig därvid särskilt framhålla att, såvitt framgår av bifogade, från arméns pensionskassa införskaffade förteckning, ingen av de pensionstagare från nämnda kassa, som enligt ovan angivna grunder skulle kunna ifrågakomma till erhållande av pension, åtnjuter pensionsförbättring, och att, därest för någon av dem eventuell pension såsom kontrolltjänsteman skulle jämte pension och fyllnadspension överstiga 3,000 kronor — vilket vore möjligt endast i ett fåtal fall — fyllnadspensionen skulle komma att reduceras med ett belopp, motsvarande $\frac{2}{3}$ av kontrollörspensionen, dock ej mer än att det sammanlagda pensionsbeloppet uppgår till 3,000 kronor.

Förslaget om tilldelande av gratifikationer åt de kontrolltjänstemän vid raffinaderierna, som ej kunna komma i åtnjutande av pension, synes väl motiverat och har ej givit statskontoret anledning till erinran, liksom ej heller förslaget om rätt för Eders Kungl. Maj:t att i särskilt ömmande fall bevilja tillfälligt understöd jämväl åt den vid råsockerfabrikerna tjänstgörande kontrollpersonalen.

Vad beträffar anslagsfrågan, synas de ifrågasatta pensionerna böra — i likhet med av riksdagen under liknande omständigheter beviljade understöd — utgå av elfte huvudtitelns förslagsanslag till allmänna indragningsstaten och nyssberörda gratifikationer och tillfälliga understöd från sjunde huvudtitelns förslagsanslag till kontroll å tillverkningsavgifter.»

Departementss-
chefen.

I förutnämnda proposition nr 208 till 1919 års lagtima riksdag med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker m. m. föreslog Kungl. Maj:t, bland annat, att riksdagen måtte godkänna omförmälda grunder för pensionering av förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderierna att gälla tillsvidare, intill dess annorlunda kunde vara bestämt.

Ifrågavarande proposition blev i nu berörda del icke av riksdagen bifallen. I skrivelse nr 132 uttalade riksdagen beträffande pensionering av förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderierna, bland annat, dels att denna fråga lämpligen borde upptagas i samband med den på Kungl. Maj:ts prövning beroende undersökningen om beredande

av pension åt vissa icke-ordinarie innehavare av statstjänst, dels ock att de äldre kontrollörerna i allmänhet utgjordes av militärer, vilka redan åtnjöt pension av allmänna medel, varför det individuella behovet av pension här icke vore så ömmande, som det i första hand kunde förefalla.

Emellertid har sedermera riksdagen åren 1920 och 1921 i fyra särskilda fall medgivit pension enligt de i 1919 års proposition föreslagna grunder åt kontrollörer vid sockerbeskattningen. Ingen av dessa har dock förut åtnjutit pension av statsmedel.

Liksom kontrollstyrelsen och statskontoret finner jag starka billighetsskäl tala för att viss del av den personal, som varit anställd vid sockerkontrollen men genom den föreslagna kontrollreformen kommer att mista sina anställningar, må tilldelas understöd genom pension eller annorledes. Det är att märka, att nu icke är fråga om pensionering i vanlig mening utan om gottgörelse för mistad inkomst vid påtvunget entledigande i anledning av en föreslagen omorganisation.

I likhet med vad som föreslogs i propositionen nr 208 till 1919 års riksdag läres *pension* ej böra ifrågasättas annat än för kontrolltjänstemän vid *raffinaderierna*, där arbetet pågår hela året om. De i propositionen i fråga föreslagna grunder för pensioneringen torde även nu kunna komma till användning, dock synes åldersgränsen böra, såsom statskontoret förordat, nedsättas till 57 år med hänsyn till svårigheten för en person av högre ålder att erhålla ny anställning. Jag biträder även statskontorets uppfattning, att antalet för erhållande av pension erforderliga tjänstår icke må understiga tio. Fordran bör vidare uppställas på stadigvarande anställning, d. v. s. att vederbörande under tillverkningsåren 1920—1921 och 1921—1922 skall hava varit inkallad i tjänstgöring vid sockerkontrollen under minst nio månader vartdera året. Den i de år 1919 föreslagna pensioneringsgrunderna ingående bestämmelsen, att högst 30 tjänstår må tillgodoräknas, torde här kunna uteslutas, enär kontroll vid raffinaderierna infördes först från och med tillverkningsåret 1906—1907, varför den längsta tjänstetid, som någon kontrolltjänsteman kan komma att få tillgodoräkna sig, uppgår till 16 tjänstår. Vad slutligen angår frågan, huruvida befattningshavare, som redan åtnjuta statspension, skola komma i åtnjutande av pension i anledning av deras befattning vid sockerkontrollen, anser jag, att så icke bör bliva fallet. Jag utgår därvid från den principiella uppfattningen, att kumulering av statspension i regel ej bör ifrågakomma. Härtill kommer, att de billighetsskäl, som tala för beviljande av pension åt övriga befattningshavare vid sockerkontrollen, icke göra sig gällande med samma styrka

med avseende å den redan från annan verksamhet pensionerade personalen.

Följande grunder synas alltså böra fastställas för pensionering av förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderier att gälla tillsvidare, intill dess annorlunda kan varda bestämt, nämligen:

att förste kontrollör eller kontrollör, som uppnått en ålder av minst 57 år och räknar minst 10 tjänstår vid kontrollen över sockertillverkningen samt varit under tillverkningsåren 1920—1921 och 1921—1922 inkallad i tjänstgöring under minst nio månader vartdera året och icke eljest åtnjuter pension av statsmedel, är berättigad att, därest han icke för tiden efter den 31 juli 1922 erhåller förnyat förordnande vid sockerkontrollen, från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid kontrollen upphör, komma i åtnjutande av pension;

att pensionens belopp avpassas efter tjänstårens antal och tjänstgöringens beskaffenhet på det sätt, att för varje tjänstår såsom förste kontrollör tillgodoräknas ett belopp av 90 kronor och för varje tjänstår såsom kontrollör ett belopp av 60 kronor, samt

att varje år, varunder vederbörande innehåft förordnande som förste kontrollör eller kontrollör, räknas såsom helt tjänstår under förutsättning, att tjänstgöringen efter inkallelse omfattat minst nio månader av året, att, därest tjänstgöringen omfattat mindre del av året, än nyss sagts, endast den tid, varunder tjänstgöring verkligen ägt rum, tillgodoräknas såsom tjänstetid för pension, samt att tjänstgöring såsom vikarie för förste kontrollör icke grundlägger rätt till pension i sådan egenskap.

Enligt vad jag inhämtat, uppär ingen av de kontrolltjänstemän, som tidigare innehåft annan statstjänst, pension till så lågt belopp, att denna tillsammans med det pensionstillägg, varom särskild proposition avlåtits, kommer att understiga, vad med tillämpning av ovan angivna grunder skulle utgå.

På de av chefen för kontrollstyrelsen i hans ovan återgivna promemoria anförda skäl anser jag mig vidare böra tillstyrka, att de kontrolltjänstemän vid raffinaderierna, vilka mista sina anställningar vid sockerkontrollen och ej komma i åtnjutande av pension i anledning av befattning vid samma kontroll, må kunna såsom *engångsersättning* tilldelas gratifikationer, vare sig dessa befattningshavare förut åtnjuta statspension eller icke. De i samma promemoria föreslagna grunder för bestämmandet av engångsersättningens belopp synas mig vara väl avvägda, och kunna sammanfattas sålunda:

att förste kontrollör eller kontrollör, som varit under tillverkningsåren 1920—1921 och 1921—1922 inkallad i tjänstgöring under minst

nio månader vartdera året och icke erhåller pension i anledning av sin befattning vid sockerkontrollen, är berättigad att, därest han icke för tiden efter den 31 juli 1922 erhåller förnyat förordnande vid sockerkontrollen, erhålla engångsersättning;

att engångsersättningens belopp avpassas efter tjänstetidens längd på det sätt, att den, som räknar tio eller flera tjänstår, erhåller 1,200 kronor, den, som räknar minst sex och intill tio tjänstår, 900 kronor och den, som räknar intill sex tjänstår, 600 kronor, samt

att varje år, varunder vederbörande innehaft förordnande som förste kontrollör eller kontrollör, räknas såsom helt tjänstår under förutsättning, att tjänstgöringen efter inkallelse omfattat minst nio månader av året, att, därest tjänstgöringen omfattat mindre del av året, än nyss sagts, endast den tid, varunder tjänstgöringen verkligen ägt rum, tillgodoräknas såsom tjänstetid för erhållande av engångsersättning, samt att tjänstgöring såsom vikarie för förste kontrollör icke grundlägger rätt till engångsersättning i sådan egenskap.

Slutligen torde till Kungl. Maj:ts disposition böra ställas ett belopp av 5,000 kronor för utdelande av *understöd* åt personal vid *råsockerfabrikerna* i fall, där lång tjänstetid i förening med ömmande omständigheter kunna anses därtill berättiga.

Enligt från kontrollstyrelsen erhållna uppgifter beräknas kontrollpersonalen vid raffinaderierna under innevarande tillverkningsår omfatta 92 *kontrolltjänstemän*, därav 5 förste kontrollörer. Av dessa 92 kontrolltjänstemän äro i enlighet med förut angivna regel 76 att betrakta såsom *stadigvarande anställda*. Nedanstående tablå utvisar, huru detta antal fördelar sig med hänsyn till övriga betingelser för erhållande av pension eller ersättning.

Stadigvarande anställda	
Antal: 76	
Icke åtnjutande statspension	Åtnjutande statspension
Antal: 40	Antal: 36
	(Ersättning, se tabell B.)
Icke fyllda 57 år	Fyllda 57 år
Antal: 16	Antal: 24
(Ersättning, se tabell B.)	
Ej 10 tjänstår	Med minst 10 tjänstår
Antal: 4	Antal: 20
(Ersättning, se tabell B.)	(Pension, se tabell A.)

Enligt dessa uppgifter skulle med tillämpning av de grunder för pensionering samt engångsersättningars bestämmande, som av mig blivit förordade, av kontrolltjänstemännen med stadigvarande anställning 20

vara berättigade till pension och 56 till engångsersättning. Av de kontrolltjänstemän, vilka icke redan åtnjuta pension av allmänna medel, är antalet av dem, som icke uppfylla villkoren för erhållande av pension, varom här är fråga, 20, nämligen 16, som icke fyllt 57 år, och 4 som, ehuru fyllda 57 år, icke innehava 10 tjänstår. För fortsatt stadigvarande tjänstgöring vid sockerkontrollen vid raffinaderierna har emellertid beräknats ett antal av omkring 15 kontrolltjänstemän, av vilka flertalet torde komma att antagas av sistberörda antal 20 icke-pensionerade kontrolltjänstemän.

Frånsett den minskning i kostnadsbeloppet, som bibehållandet av angivna antal av omkring 15 kontrolltjänstemän medför, skulle utgifterna för ifrågakvarande pensioner resp. ersättningar komma att gestalta sig på sätt framgår av nedanstående tabeller A och B, vilka jämväl i erforderlig mån innehålla uppgifter om tjänstetid.

Tabell A. Kostnader för pensionering.

Tjänstetid	Antal pensionsberättigade		Pensionsbelopp
	förste kontrollörer	kontrollörer	
10 tjänstår	—	1	600
11 »	—	2	1,320
12 »	—	2	1,440
13 »	—	1	780
14 »	—	2	1,680
15 »	—	—	—
16 »	3	9	12,960
	3	17	18,780

Tabell B. Kostnader för engångsersättningar.

Tjänstetid	Antal ersättningsberättigade kontrolltjänstemän	Ersättning å	Belopp av ersättning
10 år och däröver	34	1,200	40,800
6 år intill 10 år	14	900	12,600
understigande 6 år	8	600	4,800
	56	—	58,200

Såsom ovan angivits, äro totalbeloppen såväl av pensionerna som av engångsersättningarna angivna, utan att hänsyn tagits därtill, att omkring 15 kontrolltjänstemän beräknas komma att kvarstå i sina anställningar vid sockerkontrollen och beträffande vilka sålunda statsverket i detta sammanhang icke behöver vidkännas någon kostnad för tilldelande av pension eller ersättning. Huru dessa kontrolltjänstemän komma att fördela sig på gruppen av pensionsberättigade eller av allenast ersättningsberättigade, låter sig icke för närvarande med någon bestämdhet angiva. Givet är, med hänsyn till de väsentligt ändrade uppgifter, det nya kontrollsystemet innebär, att det i allmänhet torde bli för kontrollmyndigheten erforderligt att i första hand bibehålla dem, som äro yngre eller särskilt lämpade för fortsatt tjänstgöring. Då flertalet av dessa på grund av levnadsålder under 57 år icke skulle komma i åtnjutande av pension utan allenast ersättning i ett för allt, skulle den på grund av deras kvarstående i tjänst uppstående besparingen väsentligen komma att avse kostnadsbeloppet för engångsersättningarna. Besparingen härå har uppskattats till omkring 15,000 kronor. I kostnaden för pensioneringen har på grund av ovan angivna skäl förhållandevis mindre nedsättning ansetts kunna komma i fråga, och har denna beräknats till omkring 1,500 kronor.

Kostnaderna för den årliga pensioneringen av personal vid raffinaderierna skulle sålunda komma att belöpa sig till omkring 17,000 kronor och för engångsersättningarna till sådan personal till omkring 43,000 kronor. För utbetalande av tillfälliga understöd åt personal vid råsockerfabriker skulle slutligen erfordras 5,000 kronor.

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst förslag till förordning angående beskattning av socker, hemställer departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition

ej mindre föreslå riksdagen att

dels antaga nämnda förslag till förordning;

dels medgiva, att av det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter må till förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade närmare föreskrifter under vartdera av år 1922 och första halvåret 1923 få användas ett belopp av högst 6,000 kronor;

dels godkänna de av departementschefen föreslagna bestämmelserna beträffande såväl användningen av berörda anslag, i vad det avser bestridande av övriga kostnader för kontrollen över sockertillverkningen,

**Departementschefens
hemställan.**

som vissa i 9 och 12 §§ av förutnämnda förordning omförmålda ersättningar;

dels godkänna de av departementschefen föreslagna grunder för pensionering av förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderier att gälla tillsvidare, intill dess annorlunda kan vara bestämt, ävensom för utbetalande av engångsunderstöd åt vissa kontrolltjänstemän vid nämnda raffinaderier;

dels medgiva, att kostnaden för ifrågavarande pensionering må bestridas av elfte huvudtitelns förslagsanslag till allmänna indragningsstaten och kostnaden för engångsunderstöden av förutnämnda förslagsanslag till kontroll å tillverkningsavgifter;

dels ock medgiva, att Kungl. Maj:t må av sistberörda anslag disponera ett belopp av högst 5,000 kronor för utbetalande av tillfälliga understöd till personal vid råsockerfabriker;

än även föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter med ett belopp av 425,000 kronor.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olga Gjörloff.

Bilaga 1

till Kungl. Maj:ts proposition
till riksdagen år 1922. nr 182.

Till herr statsrådet och chefen för Kungl. finansdepartementet.

Vid föredragning av riksdagens skrivelse nr 407 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § 4 och 5 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, dels och väckt motion angående bättre utnyttjande av den vid socker-tillverkningen anställda kontrollpersonalens arbetskraft beslöt Kungl. Maj:ten den 26 september 1921 att bemyndiga chefen för finansdepartementet att tillkalla två sakkunniga personer, därav en representant för kontrollstyrelsen, för att verkställa utredning huruvida och på vad sätt kontrollen över sockertillverkningen må kunna förenklas, i syfte att kostnaden för densamma nedbringas, utan att kontrollens effektivitet äventyras. Enligt en samma dag dagtecknad ämbetsskrivelse har dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet utsett undertecknade att verkställa ifrågavarande utredning och få vi härigenom avgiva följande utlåtande i den till oss hänskjutna frågan.

Enligt det till de sakkunniga överlämnade utdraget ur statsrådsprotokollet den 28 september 1921 över finansärenden har föredragande departementschefen vid ärendets föredragning angivit vissa riktlinjer för utredningen, vilka de sakkunniga ansett sig kunna sammanfatta i följande punkter, nämligen:
att syftet med utredningen är att vinna så stor besparing som möjligt;
att kontrollens effektivitet härvid ej får äventyras, varvid dock hänsyn bör tagas till den omständigheten, att sockerindustriens starka koncentration och stora omfattning samt den uppmärksamhet från allmänhetens och det offentligas sida, varför företagens verksamhet äro föremål, i och för sig utgöra en stark borgen för att bolagen noggrant uppfylla alla förpliktelser;
att anordnandet av s. k. öppen produktionskontroll i enlighet med vad i riksdagens skrivelse ifrågasatts vore förtjänt av allvarligt övervägande;
att det därjämte bör undersökas, dels om möjligen själva principen för den nuvarande sockerkontrollen kunde övergivas och en övergång ske från kontrollen å tillverkningsplatsen till en bokföringsmässig granskning av tillverkningen, dels huruvida sockerskatten lämpligen skulle kunna utgå på råsocker i stället för, såsom nu är fallet, å raffinerat socker, varigenom en betydande besparing skulle ernås, då kontrollen kunde inskränkas att omfatta endast råsockerfabrikerna.

De sakkunniga hava inhämtat, att frågan om beredande av understöd till vissa kontrollörer, som genom omläggningen av kontrollen kunna komma att mista sin anställning, bör upptagas till behandling först på ett senare stadium.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182. Bilaga.) 1

Med hänsyn härtill hava de sakkunniga lämnat å sido eventuella understödsfrågor.

Råsockerbeskattning.

Bland de olika frågor, som hänskjutas till de sakkunniga, intager frågan om en möjlig övergång till råsockerbeskattning, fabrikskatt, ett särskilt rum, och må densamma därför framför andra ifrågasatta utvägar först upptagas till behandling.

De lokaler i råsockerfabrikerna, där råsockret utvinnes, hava förhållandevis begränsat utrymme och låta sig lätt övervakas, varför från denna synpunkt sett kontrollen vid en fabriksbeskattning skulle kunna bli billig. Men svårigheter uppstå därav, att råsockret kan hava olika beskaffenhet. Ur ett visst slags råsocker kan utvinnas mer konsumtionsvara, raffinad, än ur ett annat; sockret säges hava högre rendement i förra fallet än i senare. För att statens fiskaliska intressen skulle helt tillgodoses, kunde då den utvägen tänkas att med ledning av den erfarenhet, som med det gängse tillverkningssättet vunnits i avseende på det utvunna sockrets rendement, en viss maximikvalitetsgräns lades till grund för skatteberäkningen. Den omedelbara följden skulle emellertid härav bli, att tillverkarna inrättade sig för framställning av ännu mera högre renderande socker, vilket skulle från statens sida nödvändiggöra en höjning av kvalitetsgränsen, och så undan för undan till dess att vid råsockerfabrikerna så gott som rent socker framställdes. Detta skulle föra med sig ett bindande av för den nödiga nya maskinella utrustningen behövt kapital av betydande storlek, under det raffinaderierna till stor del finge stå outnyttjade, vilket ur nationalekonomisk synpunkt måste anses förkastligt. I vår sockerbeskattnings historia har något dylikt en gång förut skett, då man övergick från råvaruskatt, skatt å betor, till konsumtionskatt, varigenom de i melassutsockringsanordningarna investerade miljonerna så gott som totalt förspilldes.

För att undgå ett sådant missförhållande kunde den utvägen anlitas att beskatta råsockret efter det rendement det vid undersökning visade sig hålla. Detta förutsatte emellertid utförandet av hundratals kemiska analyser, vilket skulle fordra statliga laboratorier samt kemister i icke ringa antal. Härigenom uppstode så pass stora kostnader, att någon besparing i kontrollutgifter icke ernåddes. Därtill kommer, att det genom analys framkomna rendementsresultatet icke fullt överensstämmer med det utbyte raffinad, som verkligen erhålles, vilket kunde tillföra fabrikanten en dold premie såväl vid erläggande av den beräknade skatten som i synnerhet vid restitution. Råsockrets tullbehandling vid import finge också undergå förändring så till vida, att rendementsanalyser å detsamma bleve nödvändiga.

Av ovan anförda skäl torde tanken på införandet av fabrikskatt böra övergivnas, ehuru den annars kan anses ligga nära till hands, då hos oss skatten på brännvin sedan länge utgått enligt denna grund. Härvid är emellertid att märka, att brännvinets alkoholstyrka bekvämt kan genom tillförlitliga apparater utrönas.

Råvaruskatt.

Av övriga principer för sockerbeskattning äro skatter på betvikten och å betsaftens sockermängd ur räkningen såsom förande till ännu större premiering för tillverkaren. Ett annat intressant beskattningssätt må här i förbigående beröras, nämligen det av särskilda sockerbeskattningskommittéer år

1904 framställda förslaget om beskattning efter betornas vikt och sockerhalt, vilket förslag var baserat på genom kommitterades försorg anställda försök vid Kävlunge och Svedala sockerfabrik. Kontrollkostnaden beräknas vid detta beskattningssätt uppgå till ungefär en tredjedel av motsvarande kostnad för konsumtionsbeskattning. Ehuru vid dåvarande tidpunkt åtskilliga skäl talade för införandet av denna beskattningsform, torde nu, sedan det exaktaste beskattningssättet, konsumtionsbeskattningen, fått fast fot här i landet, densamma böra bibehållas, för den händelse avsevärda besparingar däri visa sig kunna göras.

Vid ett närmare studium av nu gällande författningar om beskattning av socker samt de anförda motiven för desamma finner man den ledande tanken däri hava varit att söka betaga fabrikanten varje tänkbar möjlighet att undandraga sig skatt. Bestämmelserna hava därför blivit stränga, och deras övervakande fordrar en talrik kontrollörstab. Detta torde också vara ofrånkomligt, om föreskrifterna skola vara allmängiltiga och således gälla för alla slags tillverkare, oavsett företagets storlek och organisation, deras ställning till staten och till samhället i övrigt. Men just beträffande sockerindustrien har utvecklingen hos oss gått i den riktningen, att det starkt kan ifrågasättas, huruvida icke åskådningssättet härvidlag borde underkastas en revision.

Sockertillverkningen bedrivs endast av tvenne bolag med tillsammans 140,000,000 kronors aktiekapital, aktierna äro mycket spridda — på ej mindre än cirka 14,000 händer —, och bolagens verksamhet således mycket observerad av allmänheten. Deras storindustriella, centraliserade och rationella organisation lämnar många möjligheter till ingående kontroll. Och sådan hava företagen i själva verket upprepade gånger fått underkasta sig. Sockerindustrien har uppvuxit i tullskyddets hägn, och i samma mån industrien vuxit sig stark, ha statsmakterna ansett sig böra i högre grad bevaka statens finansiella intressen. Vid dylika tillfällen hava ingående undersökningar måst göras i avseende på bolagens tekniska och ekonomiska verksamhet, hela deras bokföring ställas till vederbörande myndigheters disposition, och vinstutdelningen har begränsats. Bolagen hava, kan det sägas, stått under det allmännas kontroll. Huruvida detta även för framtiden kommer att ske, därom är svårt att uttala sig, men för den händelse betodlingen skall i full utsträckning bevaras åt landet, torde nog staten ej kunna undandraga denna näring sitt stöd och antagligen då också i fortsättningen alltjämt med uppmärksamhet följa sockerindustriens ekonomiska utveckling. Att under sådana förhållanden något av bolagen skulle vilja utsätta sig för den för företagets hela ställning kanske ödeläggande risk, som vore förenad med ett falsarium, ett undandragande av skatt till staten, är fullkomligt onaturligt. Härvidlag bör ej heller förbises den ambitionskänsla och laglydighetsanda, som under framstående chefsers ledning genomträngt denna industris tjänstemannakår.

Det är överraskande, att icke denna sockerindustriens säregna ställning till staten och allmänheten tidigare givit anledning till att göra tillverkningskontrollen mera lätthanterlig. Att söka genom fortlöpande, noggrann kontroll förhindra varje även den minsta möjlighet till smussel, exempelvis genom förgallring och bevakning av varje från fabrik och lager ledande fönster, dörr och port, torde med hänvisning till vad som ovan framhållits, icke vara av be-

*Konsumtions-
skatt.*

*Kontrollens
och socker-
industriens
inbördes för-
hållande.*

hovet påkallat. Beträffande den eventualiteten, att mindre kvantiteter socker skulle kunna, tillverkaren ovetande, avlägsnas ur fabriks- och förrådsbyggnader, kan sägas, att, om bolaget, som därvid har betydligt större intresse att bevaka än staten, kan taga förlusten, så kan även staten göra det. Endast några få gånger hava dylika försök till utsmuggling förekommit, varvid det endast rört sig om minimala kvantiteter. Det kan icke vara ekonomiskt försvarligt att upprätthålla en dyrbar kontroll, endast för att undgå en mycket obetydlig risk.

I själva verket har också i den praktiska tillämpningen kontrollen ej blivit så rigorös, som författningarnas anda angiver. Ett visst samarbete, grundat på förtroende, har uppstått mellan tillverkare och kontrollmyndighet — en helt naturlig utveckling för övrigt under angivna förhållanden —, och åtskilliga eftergifter hava i kontrollhänseende gjorts på olika platser. Så har vid sockerraffinaderiet i Landskrona ett sockermagasin, rymmande 2,000 ton, sedan åtskilliga år använts utan fönstergaller, och detsamma är förhållandet med en tillbyggnad av 6,000 tons kapacitet. Vid raffinaderiet i Göteborg har på grund av lokala förhållanden all portkontroll överlämnats åt tillverkaren, medan i stället fabriken i sin helhet övervakas av en vakthavande kontrollör. Vidare godtagas här även på grund av vissa lokala svårigheter tillverkarens uppgifter rörande till fritt bruk utlämnat säcksocker och toppsocker; säckarnas antal och topparnas genomsnittsvikter kontrolleras endast vid transporten från tillverkningsplatsen. Under den följd av år, som ovan angivna lättnader i kontrollen tillämpats, har enligt uppgift icke vid något enda tillfälle missbruk från tillverkarens sida förekommit, något som talar för riktigheten av det åskådningssätt, som i det föregående framförts.

*Öppen pro-
duktionskon-
troll.*

Med konsekvent tillämpning av dylika principer för kontrollens anordnande skulle följande grundlinjer för en förenklad kontroll kunna uppdragas.

*Anordningen
av den-
samma.*

Den *kontinuerliga bevakningen*, dag och natt, av utgångarna till den lokal, där råsockret tillverkas, sockerhuset, bortfaller och ersättes med ofta förekommande inspektioner vid olika tider på dygnet. Vid sådant förhållande kan nu gällande föreskrift om sockerhusets partiella avstängande bortfalla.

*Råsocker-
fabriker.*

Den *bokföring över tillverkningen*, som nu verkställes av kontrollmyndigheten, torde kunna undvaras, och i stället den bokföring godtagas, som tillverkaren för jämsides med den förra. Det sätt, på vilket böckerna böra uppläggas och föras, må bestämmas av kontrollstyrelsen.

Beträffande det utvunna råsockret iakttagas för närvarande följande förfarande och bestämmelser. Sockret antingen upplägges å magasin, som stå i omedelbar förbindelse med fabriken, eller borttransporteras med automobil, järnväg eller fartyg till på annan plats beläget magasin eller raffinaderi. Denna transport sker för närvarande under förpassning, det vill säga den under kontrollörs bevakning å avsändningsorten inlastade försändelsen åtföljes av en uppgift å godset, enligt vilken kontroll sker å mottagningsstationen, ävenledes av statens kontrollör. Vid säckgods vägas och räknas säckarna, och vid försändning av löst socker utrönes nettovikten förmedelst behållarens tara- och bruttovägning. Sådana försändelser av råsocker förekomma i mycket olika utsträckning på de respektive fabriken, huvudsakligen beroende på magasinförhållanden.

landena. De försiggå under kampanjen hela dygnet om vid sådana råsockerfabriker, som sakna magasin. Andra fabriker åter kunna lagra hela sin tillverkning, och försända socker endast mellan kampanjerna.

Jämväl beträffande detta *förpassningsförfarande* kan en förenkling av kontrollen företagas, och i detta avseende skulle man kunna gå ett steg längre än vad riksdagen i sitt förslag till öppen produktionskontroll ifrågasatt. Ändamålsenligt är visserligen att bibehålla förpassningarna, men förpassningsinlagorna skulle av tillverkaren utskrivras och av ansvarig person undertecknas i 3 exemplar, varav ett överlämnas till kontrollören å avsändningsorten och ett till kontrollören å mottagningsorten. I och för utbytes- och räntabilitetsberäkning de olika fabrikerne sinsemellan för tillverkaren själv noggranna anteckningar över försändelserna. Dessa uppgifter böra kunna godtagas och kontrollmyndigheten inskränka sig till att allt emellanåt oväntat dels kontrollera vågar och vikter, dels taga stickprov å säckvikten, säckantalet och å behållarnas vikt samt i övrigt hålla uppsikt över tillverkarens förpassningsbokföring. Där automatiska vågar för råsocker finnas uppsatta, må kontrollören varje eller varannan dag, eller annars när anledning därtill gives, övertyga sig om, att de fungera oklanderligt. Vidare kan genom kommunikation mellan kontrollörerna å avsändnings- och mottagningsstationerna en rätt värdefull kontroll vid jämförelse mellan bokföringen å dessa platser utövas. För detta ändamål bör kontrollörens tjänsterum vara försett med telefon, som bekostas av tillverkaren.

Den under en viss tillverkningsperiod eller kampanj tillverkade råsockermängden å en viss fabrik skall i ett eller flera raffinaderiers, eventuellt magasin, böcker redovisas såsom mottaget för avverkning eller lagring. Även på detta sätt är det möjligt att ernå kontroll över försändelserna. En slutkontroll kan årligen ske genom de i nuvarande sockerskatteförordnings 30 § föreskrivna inventeringarna.

Råsockermagasinen böra fortfarande stå under kronans lås, varför vid uttagning efter råsockerkampanjens slut kontrolltjänsteman måste, liksom nu är fallet, inkallas.

Den här skisserade anordningen av kontrollen vilar på principen av oförmödad stickprovtagning och kontrollvägning, utan att från kontrollens sida annan bok än dagbok behöver föras. Den borde därför kunna utövas av en enda person, vilkens tjänstgöring emellertid bleve rätt krävande, enär han vid olika tider på dygnet, ibland även nattetid, skulle utöva sina plötsliga inspektioner, men för den korta tid, råsockerkampanjen varar, 8 å 10 veckor, kan tjänstgöringen utan svårighet utföras. Kontrolltjänstemannen torde mellan kampanjerna kunna tjänstgöra vid sockernederlag.

Det är tydligt, att fabrikerne få lägga upp sådana böcker, som kontrollstyrelsen kan finna lämpliga samt att kontrollörerna böra ha tillträde till fabrikerne alla lokaler och erhålla alla de upplysningar, som kunna befinnas bliva nödiga att anskaffa för kontrollens utövande.

Bevakning av fabriksområdets portar kan, såsom i Göteborg praktiseras, överlämnas åt en vakthavande kontrollör, som övervakar fabriken i dess helhet.

På sätt vid råsockerfabrikerne föreslagits bör fabrikerne *bokföring över ankommande råsocker* kunna lämnas vitsord. Stickprovsinspektionen samt

Raffinaderierna.

nödig uppsikt över vågar och vikter i fabriken kan utföras av ovannämnde bevakningskontrollör.

Vad beträffar själva kontrollen vid *utlämnande av socker till fritt bruk*, kunna icke några avsevärda indragningar av personal göras, för så vitt man fasthåller vid den fordran, att från statens sida ett detaljerat övervakande av utvägningen skall äga rum.

Sockernederlag.

Å nederlag har endast råsocker inlagts med undantag för ett magasin i Landskrona, varifrån även raffinad utlämnats. Detsamma har, ehuru beläget å annan plats i staden än raffinaderiet, ansetts i kontrollhänseende höra till detta. Sedan under innevarande år rymligare lokaler anskaffats vid själva raffinaderiet, håller man i sockerbolaget för troligt, att raffinad icke vidare kommer att i ifrågavarande magasin inläggas. Sockernederlagen kunna sålunda betraktas såsom magasin för in- och utgående råsocker, och om kontrollen inrättas enligt samma principer som vid fabrikena, blir för densamma utövande en enda kontrolltjänsteman å varje nederlag i regel tillräcklig.

Besparingar vid införandet av öppen produktionskontroll.

Beträffande de besparingar, som skulle uppstå genom införande av ovan angivna förenklingar i kontrollen, kan man få en uppfattning genom en på ett visst tillverkningsårs data grundad beräkning av kontrollkostnaderna. De sakkunniga hava med ledning av till kontrollstyrelsen för tillverkningsåret 1920—1921 inkomna uppgifter låtit beräkna personalkostnaderna — såväl lön som dyrtidstillägg — och äro dessa kostnader specificerade i tablan (bil. A).

Under nyssnämnda tillverkningsår sysselsattes vid landets 21 råsockerfabriker 19 1:ste kontrollörer¹ och 114 kontrollörer med totalt avlöningsbelopp av respektive 39,843 och 136,258 kronor. Om kontrollbefattningen skulle utövas av en enda person i varje fabrik, finge denne antagligen ha jämställts med nuvarande 1:ste kontrollören och åtnjutit hans avlöning. Sålunda skulle hava inbesparats kostnaden för samtliga kontrollörer. Kontrollpersonalen vid de fem raffinaderierna utgjordes enligt de till kontrollstyrelsen överlämnade statistiska uppgifterna av 5 1:ste kontrollörer och 86 kontrollörer med en sammanlagd total avlöning av 493,435 kronor. Enligt uppgifter, som inhämtats av de sakkunniga, hava de på en gång tjänstgörande kontrollörerna utgjort 65 å 70 st., på grund varav det överskjutande antalet får anses hava utgjort ersättare för kontrollörer vid semester eller annat förfall. Genom den kontinuerliga portbevakningens och förpassningskontrollens reformering skulle kontrollörernas och deras ersättares antal kunna minskas med 40 å 42 st. representerande en avlöning av tillsammans 210,000 kronor. Tillsyningsmän å allmänna sockernederlag hava tillsammans i total avlöning uppburit cirka 15,500 kronor. Ifråga om dessa tillsyningsmän skulle någon besparing icke uppkomma. Den nuvarande totala kontrollkostnaden uppgår till omkring 685,000 kronor och skulle alltså den totala inbesparingen hava belupit sig till i runt tal 350,000 kronor eller 51 procent av kontrollkostnaderna.

Omläggning av sockerkonsumtionsbeskattningen genom fakturakontroll.

Enligt de sakkunnigas mening kan således vid realiserandet i huvudsak av den öppna produktionskontroll, som riksdagen i sin skrivelse tänkt sig så-

¹ Vid tvenne raffinaderier, där råsockertillverkning äger rum, utövas förste kontrollörs åliggande beträffande tillverkningen av råsocker utav den för raffinaderiet anställda förste kontrollören.

som huvudalternativ, högst omkring 50 procent besparing vinnas. Detta utgör maximum av den ekonomisering, som kan ernås genom möjliga förenklingar och indragningar enligt nyssnämnda kontrollsystem.

Att märka härvid är emellertid, att grundvalarna för den nuvarande kontrollen nämligen den ingående granskningen över utvägningen av socker till fritt bruk ha bibehållits. Anses det, att utgifterna för kontrollen ytterligare skola nedbringas, måste man omlägga grunderna för den nuvarande sockerkonsumtionsbeskattningen. En dylik omläggning torde också väl låta sig försvaras. Det synes nämligen kunna uppställas såsom ett allmänt krav, att kontrollen från statens sida över en beskattad näring icke göres mera omfattande än vad behovet kräver. Enligt de sakkunnigas mening skulle emellertid ett bibehållande av kontrollen i den omfattning, som ovan med den öppna produktionskontrollens system angivits, innebära en mera omfattande kontroll än vad behovet oundgängligen kräver, utan att därmed något väsentligt vunnits i avseende på kontrollens effektivitet. De sakkunniga vilja därför i det följande upptaga till undersökning, huruvida överhuvud den från kontrollens sida ingående granskningen över utvägningen av socker är erforderlig.

Rent principiellt sett borde invändning ej kunna göras mot, att även vid denna utvägning stickkontroll komme till användning på samma sätt som vid råsockrets tillverkning, uppvägning, lagring och transport. De skäl, som där talade för att lämna sockerbolagen något friare händer i förlitande på hederligheten hos deras ledande män, på den kontroll, som allmänhetens stora intresse och uppmärksamhet för deras verksamhet innebär, samt på den stora risken för dem vid ett lagbrott, hava samma giltighet ifråga om själva utlämningen av konsumtionsvara. I detta sammanhang må framhållas, att den norska maltdryckskontrollen är baserad på tillverkarens egen bokföring och egna uppgifter. Skatten uttages på grund av en av tillverkaren själv förd försäljningsbok. Hela tillverkningen försiggår utan närvaro av någon kontrollör; kontrolltjänstemännens uppgift är att granska, att böckerna äro förda i enlighet med av kontrollmyndigheten lämnade anvisningar samt att för detta ändamål vid plötsliga, oväntade inspektioner taga stickprov. Detta kontrollsystem har sedan den 1 januari 1913 varit i tillämpning i Norge och på grund av både dess händighet och effektivitet vunnit livligt erkännande från såväl kontrollmyndighetens som från tillverkarnas sida.

På liknande sätt är kontrollväsendet för maltdrycker ordnat i Danmark.

När ett så anordnat kontrollsystem visat sig kunna framgångsrikt tillämpas, där tillverkarna äro många — i Norge 40 st. — och åtminstone åtskilliga rätt små, synes, som om det borde vara möjligt att genomföra något liknande vid våra sockerfabriker, vilka äro färre samt organiserade efter större och enhetligare linjer än allehanda bryggerier av olika beskaffenhet.

Men det ligger i sakens natur, att det mot bakgrunden av sockerkontrollens historiska utveckling här i landet och med tanke på de stora värden, varom det här är fråga, skulle anses önskvärt att få en något mera påtaglig kontroll än den norska och danska ölkontrollen.

För detta ändamål skulle man kunna betjäna sig av det sätt, på vilket Svenska Sockerfabriks Aktiebolaget ordnat utskrivningen av fakturor för försålt socker. För varje från något av raffinaderierna försåld eller därifrån till distribueringsställen förflyttad post socker utskrivs av respektive raffinaderi

faktura i tvenne exemplar, varav det ena tillställes köparen och det andra översändes till bolagets huvudkontor i Stockholm, till vilket fakturans nettobelopp skall av köparen å viss angiven dag insändas. Alla fakturor äro försedda med nummer i löpande följd. Det expedierande raffinaderiet, som behåller kopior av fakturorna, uppsätter vidare en förteckning i nummerföljd å hela antalet under dagen utskrivna fakturor med angivande av den sammanlagda vikten och värdesumma. Denna förteckning översändes dagligen tillsammans med fakturorna ävenledes till huvudkontoret i Stockholm. Av närslutna bilaga B framgår närmare dessa handlingars utseende.

För att en sådan anordning skulle ändamålsenligt kunna komma till användning för det statskontrollsyftemål, varom här är fråga, erfordras emellertid, att skattepliktigt socker icke finge från fabrik eller allmänt nederlag utlämnas annorledes än medelst fakturering ävensom att fakturorna skulle före avsändandet granskas och annoteras av en kontrolltjänsteman samt av honom på visst sätt kontrollstämplas. Då köpare av socker, levererat direkt från fabrik eller nederlag, sålunda i sinom tid skulle bliva underkunniga om att faktura, vilken icke bure stämpel, utvisande att den passerat kontrolltjänsteman, vore olaglig, skulle detta medföra risk för tillverkaren eller nederlagsinnehavare att utlämnande av socker i annan ordning än som föreskrivits bleve genom en eventuell anmälan från köparens sida upptäckt. Detta förhållande torde enbart för sig innebära rätt stor trygghet mot försök till skatteförsnillning.

I vissa fall betjäna sig sockerbolagen av särskild depå för distribution av redan beskattat socker. Då icke desto mindre fakturor rörande sådant socker borde för fullständighetens skull vara försedda med kontrollstämpel, skulle, därest kontrollmyndigheten funne sådant påkallat, åtgärder givetvis vidtagas i syfte att kontrollstämplade fakturor även vid sådan distribution komme till användning. Från vederbörande sockerbolag hava de sakkunniga inhämtat, att hinder emot dylik kontrollstämpling icke möter i det fall där distribution från depå för närvarande äger rum.

Den möjligheten kunde visserligen tänkas, att tillverkaren överträdde förbudet att försälja socker utan faktura. Detta försäljningssätt torde likväl såsom fullkomligt oförenligt med affärsmässig verksamhet icke behöva tagas med i räkningen, då det gäller undersöka förutsättningarna för att införa nu ifrågasatta kontroll vid sockerfabrikerna. Säkerligen skulle ej heller ett sådant tilltag länge förbliva oupptäckt. Jämväl kunde tänkas, att tillverkaren å fakturan angav ett mindre viktsbelopp än vad försäljningen verkligen omfattade. Uppenbart torde emellertid vara, att ett dylikt förfarande skulle av kontrolltjänstemannen upptäckas vid stiekprovskontrollen, varjämte givetvis köparen vid kontrollerandet av fakturan skulle finna, att han för den angivna vikten krävdes ett högre pris än det officiellt noterade.

Stämplingen kunde lämpligen ske så, att varje faktura försåges med sitt löpande nummer i viss serie — för varje utlämningsställe dess serietecken — och perforerades med sitt viktsbelopp. Därjämte skulle statens kontrollmärke anbringas. Perforeringarna kunde utföras av någon bolagets ansvarige tjänsteman, och för ändamålet torde lämpligen de för bankcheckperforering numera brukliga maskinerna kunna med någon obetydlig modifikation användas. Kontrollstämpeln skulle naturligtvis åsättas av kontrollören. Varje dag efter expeditionstidens slut eller oftare, om så erfordrades, förelades för kontrollören

de utskrivna och stämplade fakturorna samt fakturaförteckningen. Kontrolltjänstemannen ålåg nu att genom stickprov kontrollera såväl beräkningen och hopsummeringen i de olika fakturorna som överensstämmelsen mellan de å fakturorna utskrivna och perforerade vikttalen, övertyga sig om riktigheten av fakturaförteckningen, göra införingar i skattepåföringslängden samt därpå förse varje faktura med statens kontrollstämpel. Kopia av fakturaförteckningen överlämnas till kontrollmyndigheten, och fakturakopiorna skola av tillverkaren förvaras samt vid anfordran ställas till kontrollmyndighetens förfogande för eventuellt behöflig efterrevision.

Antalet fakturor, som dagligen utskrivs å de särskilda raffinaderierna, är mycket olika. (Bil. C.) Under sistförflutna tillverkningsår har antalet växlat mellan 1 å 2 om dagen till högst 153 i Stockholmsfabriken och högst 60 i de övriga fabrikerna. Medeltalen voro för Landskrona och Arlöf 19, Lidköping cirka 20, Göteborg 26 samt Stockholm 65. Som härav framgår, är antalet icke större än att kontrollarbetet med fakturorna borde taga endast relativt kort tid i anspråk. På de flesta ställen finnes tillgång till räknemaskiner, som kunna underlätta arbetet. Vissa av dessa maskiner avleverera samtidigt vikt- och värdenotor, vilka kunde biläggas kontrollhandlingarna och få ett visst värde vid revisionskontroll.

Fakturan skulle föreläggas kontrollören i det skick, närslutna bilaga D utvisar.

Denaturerat socker bokföres särskilt, och respektive fakturor märkas med särskild denatureringsstämpel. Redan beskattat socker, som blivit skadat eller av andra anledningar måste omarbetas och på grund därav utbytas mot ny vara, uppföres i särskilda utbytesliggare.

Vid ett å raffinaderi på ovan angivna sätt anordnat kontrollsystem kunde nödig tillsyn utövas av en enda kontrollör åt gången. Dennes åliggande skulle då vara:

- att* vid olika tillfällen kontrollera vågar av olika slag och deras funktion,
- att* genom stickprov kontrollera, *dels* att vikterna på *tillverkat socker* (bitsocker, toppsocker och raffinerat säcksocker) äro i full enlighet med vad som finnes å emballage eller i fabriken journaler angivet, *dels* att olika poster till *fritt bruk utlämnat socker* till stycketal och vikt överensstamma med bokföringen,
- att* kontrollera förpassningarnas riktighet såväl genom stickprov som även tidvis genom kommunikation med kontrollören å den fabrik eller det magasin, varifrån råsockret avsänts,
- att* varje dag å lämplig tid genomgå och stämpla utskrivna fakturor, kontrollera fakturaförteckningen, föra avräkningslängden samt tillse, att stämpelmaskiner fungera oklanderligt,
- att* föra dagbok samt
- att* i övrigt med uppmärksamhet följa tillverkningen och expeditionens gång.

Kontrolltjänstemännen skola äga obehindrat tillträde till samtliga fabrikslokaler när som helst på dygnet och därstädes få företaga besiktning, mätning, vägning och dylikt, som anses erforderligt för kontrollens behöriga utövande.

Socketutlämningen brukar vid raffinaderierna äga rum i 8 å 12 timmar och utsträcker ibland till 16 timmar, under det att fabrikationen pågår allt

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182. Bilaga.) 2

efter behovet i 8, 16 eller 24 timmar. Att såsom vid råsockerfabrikerna överlåta kontrollen under hela dygnet till endast en enda person torde knappast låta sig göra med hänsyn till såväl tjänstens omfattning som raffinaderiernas långa kampanj (större delen av året). Tjänstgöringen kan lämpligen fördelas i tvenne skift med en kontrollör i varje, och denne borde var förpliktad att minst 8 timmar varje dygn vara i fabriken närvarande och deltaga i kontrollgöromålen. Dessa fordra visserligen vakenhet, rörlighet, samvetsgrannhet och gott omdöme, men äro annars icke av den art, att fordran på en sådan tjänstgöringstid må anses obillig. Inalles skulle sålunda 10 kontrollörer behövas för de 5 raffinaderierna.

Samtliga kontrollörer såväl i råsockerfabriker som raffinaderier måste besitta den kunskap i undersökning av sirap och melass, som enligt nu gällande författningar 1:ste kontrollör bör äga, och i övrigt torde dessa platsers innehavare böra motsvara så pass stora anspråk, att de i lönehänseende jämföras med nuvarande 1:ste kontrollörer.

Hela sockerkontrollen skulle sålunda kunna skötas av 19 kontrollörer å råsockerfabrikerna och 10 kontrollörer å raffinaderierna, alla med de nämnda löneförmånerna, samt därjämte tillsyningsmän å nederlagen. Den sammanlagda avlöningen bleve, alltjämt med tillverkningsåret 1920—1921 som grund för beräkningen, i runt tal 163,000 kronor, vilket innebure en besparing av 522,000 kronor eller 76 procent.

Råsockerfabrikerna, som efter eventuell särskild anmälan erhållit tillstånd direkt försälja renat råsocker till konsumtion, böra i kontrollhänseende behandlas såsom raffinaderi.

*Sakkunnigas
förslag.*

Föregående redogörelse torde ådagalägga, att av de tvenne utvägar till omläggning och förenkling av kontrollen över sockerbeskattningen, som de sakkunniga påvisat, den senast återgivna uppenbarligen innebär den för statsverket billigaste kontrollanordningen, utan att under de givna förutsättningarna kontrollens effektivitet ur skattesynpunkt därigenom äventyras.

Ny förordning.

På grundval av detta alternativ hava de sakkunniga utarbetat närslutna, såsom bilaga E betecknade förslag till ny förordning angående beskattning av socker. Det av de sakkunniga förordade kontrollsystemet har påkallat så vittgående ändringar i de hittillsvarande författningsbesfämmelserna, att det icke varit möjligt att inom den nuvarande förordningens ram vidtaga erforderliga ändringar, utan har det synts de sakkunniga lämpligast att utarbeta ny förordning. Härtill har även ett annat motiv medverkat. Den granskning, som de sakkunniga ägnat den nu gällande förordningen och med stöd av densamma utfärdade föreskrifter, har nämligen givit vid handen att åtgärder i detta sammanhang lämpligen böra vidtagas för åstadkommande i sin helhet av ett ändamålsenligt kontrollsystem, som bättre är anpassat efter den centrala kontrollmyndighetens nuvarande organisation, i vilket avseende åtskilliga brister förefinnas. De förhållanden, som sakkunniga här åsyfta, äro i allmänhet sådana, som härleda från äldre författningar eller som sammanhånga med en annan anordning av den centrala kontrollen. Det kan förtjäna erinras därom, att så länge den centrala kontrollmyndigheten utgjorde en byrå inom finans-

departementet denna byrå lämpligen icke kunde taga självständig befattning med kontrollens anordnande i åtskilliga delar, utan var man hänvisad att härutinnan låta länsstyrelserna utöva viss lokal kontrollbefogenhet. I och med att kontrollstyrelsen emellertid blivit ett centralt ämbetsverk, som inför Kungl. Maj:t är ansvarigt för kontrollens handhavande, synes konsekvent böra följa, att de länsstyrelserna för närvarande anförtrodda uppgifterna böra överflyttas på kontrollstyrelsen. En sådan anordning skulle å ena sidan bereda en utan tvivel väl behövligen lättnad för länsstyrelserna i mängden av de olikartade göromål, de hava att handlägga, och å andra sidan skapa bättre förutsättningar för ett enhetligt mera effektivt utövande av kontrollen från kontrollstyrelsens sida. I detta sammanhang hava de sakkunniga även ansett sig böra erinra om det överflyttande från länsstyrelserna till den centrala kontrollmyndigheten av ärenden rörande sockerbeskattningskontrollen, som i visst avseende redan ägt rum. Genom förordningen den 9 maj 1919 (nr 223) har nämligen befogenheten att utse och förordna kontrollörer och tillsyningsmän vid sockerbeskattningen överlämnats till kontrollstyrelsen.

Med den anordning av kontrollen, som de sakkunniga föreslå, synes ej föreligga någon anledning för bibehållandet av nuvarande bestämmelse, att driftsanmälan rörande sockertillverkning skall ingivas till länsstyrelse och att denna skall utfärda tillstånd till sockertillverkning. Då under alla omständigheter kontrollstyrelsen måste underrättas om påbörjandet av tillverkningen vid sockerfabrik, för att kontrollstyrelsen må kunna vidtaga vissa kontrollåtgärder, synes riktigast, att driftsanmälan göres till kontrollstyrelsen, vilken såsom den sakkunniga kontrollmyndigheten bäst kan pröva de i driftsanmälan lämnade uppgifterna och i enlighet härmed meddela tillståndsbevis.

I det avseende synes emellertid länsstyrelsernas hittillsvarande åliggande beträffande kontrollen böra bibehållas, nämligen i fråga om prövningen av ställda säkerheter för erhållande av anstånd med inbetalning av skatt. Länsstyrelse torde, var och en för sitt län, hava större förutsättning än kontrollstyrelsen att bedöma beskaflenheten av lämnade säkerheter, och då länsstyrelse, därest ej skatten ordentligt inbetalas, har att utmäta densamma, torde det jämväl ur denna synpunkt vara riktigast, att säkerheten finnes i länsstyrelsens vård. Det, som skulle ankomma på kontrollmyndigheten, vore att med ledning av bevis om ställd säkerhet, vilket tillverkare eller nederlagsinnehavare skulle hava att till kontrollstyrelsen insända, tillse att anstånd med skattens inbetalning allenast komme att avse högst det belopp, varför säkerhet blivit ställd.

Vad därefter beträffar sättet för inbetalning av skatt, synes jämväl en förändring i hittillsvarande förfarande böra vidtagas. Inbetalning av skatten sker nämligen för närvarande genom medlens insättning i vederbörande riksbankskontor å statsverkets giroräkning för *länsstyrelses* räkning. Inbetalning skall sålunda kontrolleras av vederbörande länsstyrelse, som redovisar vad som influtit under vederbörande riksstats titel till riksräkenskapsverket. Kontroll torde i allmänhet bliva möjlig först vid årets slut. Enligt de sakkunnigas mening innebär detta en omväg, och torde det vara riktigast, att sockerskatte-medlen av tillverkaren inbetalades å statsverkets giroräkning i riksbanken för *statskontorets* räkning, varvid kontrollen över att medlen inbetalades på be-

Överförande till kontrollstyrelsen av vissa befogenheter, som nu utövas av Kungl. Maj:t eller länsstyrelserna.

hörigt sätt skulle utövas av kontrollstyrelsen, genom att tillverkaren ålades att till styrelsen insända vidimerad avskrift av levereringsreversal. Ett sådant förfarande tillämpas för närvarande i avseende å utskänkningsskatten, vilken av bolagen insättes å giroräkning icke för länsstyrelses räkning utan för statskontorets räkning, varjämte avskrift av levereringsreversal insändes till kontrollstyrelsen, vilken verkställer vederbörlig granskning samt meddelar statskontoret resultatet av densamma; härvid skola de under varje månad gjorda inbetalningarna till statskontoret stämma med de siffror, som kontrollstyrelsen efter vederbörlig granskning för varje månad erhållit.

Genom en sådan anordning har det blivit möjligt att erhålla en helt annan, bättre och snabbare kontroll än vad som för närvarande är möjligt för kontrollstyrelsen att erhålla beträffande tillverkningsskattemedlen. Då nämligen de särskilda länsstyrelserna, var och en på sin ort, skola handhava kontrollen över dessa medel jämte mångahanda andra bestyr, är det givet, att en viss ojämnhet i kontrollen måste uppkomma.

Vad angår decentralisation från Kungl. Maj:ts handläggning av ärenden rörande sockerbeskattningen hava de sakkunniga ansett, att prövningen av ansökningar rörande eftergift av sockerskatt i fall, som i 7 § i nu gällande förordning avses, bör överföras till kontrollstyrelsen (jämför 27 § mom. 2 i förslaget). Jämväl framställningar rörande inrättande av allmänna nederlag för obeskattat socker torde vara ärenden av sådan art, att deras avgörande bör, i stället för såsom för närvarande hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande, ankomma på kontrollstyrelsen (se 18 § i förslaget).

*Förenklingar
av hithörande
författningar.*

Det torde hava varit ett sedan länge hyst önskemål bland såväl tillverkare som kontrolltjänstemännen att ernå en förenkling av de på området gällande författningarna. Sockerskattekontrollen regleras nämligen genom en av Kungl. Maj:t och riksdagen antagen förordning, vilken i sin tur kompletteras genom en av Kungl. Maj:t utfärdad ordningsstadga, varutöver särskilda kontrollföreskrifter äro meddelade av kontrollstyrelsen på grund av bestämmelser i förordningen och ordningsstadgan. Det är givet, att studiet av hithörande bestämmelser för såväl tillverkarna som kontrolltjänstemännen därför är förenat med besvärligheter, och då därtill kommer, att författningarna äro föga överskådligt uppställda och på olika ställen i dessa ämnen behandlas, som strängt taget höra tillsamman, framstår det som ett önskemål att åstadkomma största möjliga förenkling och överskådlighet. För att nå därhän torde det vara erforderligt, att den nuvarande ordningsstadgan helt och hållet slopas, varvid de bestämmelser, som äro av mera principiell innebörd, införas i den nya förordningen, under det att sådana bestämmelser i nuvarande ordningsstadga, som mera innehålla tillämpningsföreskrifter, framdeles meddelas av kontrollstyrelsen. De föreskrifter, som kontrollstyrelsen äger utfärda och som för närvarande äro sammanfattade i en särskild författning, böra i stället så långt sig göra låter meddelas av kontrollstyrelsen såsom anvisningar under varje paragraf i förordningen av den edition, som kontrollstyrelsen till ledning för tillverkare och kontrolltjänstemän plägar utgiva.

Enligt 2 § av gällande förordning har Kungl. Maj:t befogenhet att genom en särskild ordningsstadga närmare reglera sockerkontrollen utöver vad tillverkningsförordningen innehåller. Härigenom har det möjliggjorts, att i de

fall, där någon lucka finnes i kontrollsystemet, ett snabbt avhjälpande kan ske, utan att den mera tidsödande utvägen att förelägga riksdagen förslag i ämnet behöver tillgripas. Om emellertid den nuvarande ordningsstadgan slopas, skulle det icke längre finnas möjlighet att med erforderlig skyndsamhet ingripa, därest på någon oförutsedd punkt kontrollföreskrifterna i förordningen skulle behöva kompletteras. Då det torde vara motiverat att bibehålla möjlighet för administrationen att till förverkligande av lagstiftningens syfte avhjälpa sådana ofullständigheter i densamma, som sammanhånga med förhållanden, som nu icke kunna överblickas, hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå, att kontrollstyrelsen, som ju äger meddela tillämpningsföreskrifter i stor utsträckning i anledning av särskilda bestämmelser i förordningen, jämväl skall äga meddela föreskrifter, utöver vad förordningen innehåller, därest dessa föreskrifter kunna vara erforderliga i syfte att erhålla betryggande kontroll över sockerskattens behöriga utgörande. Genom det uttryckliga angivandet av detta syfte torde varje anledning till misstolkning av befogenhetens innehåll vara förebyggd. Bestämmelsen ifråga är införd som 5 § i förslaget.

I förordningen äro för närvarande intagna föreskrifter om arvode för kontrolltjänstemän, och vidare äro i förordningen och ordningsstadgan meddelade bestämmelser om kontrolltjänstemännens tillsättning, befogenheter, skyldigheter och dylikt. Det kontrolltjänstemännen tillkommande arvodet utgår för närvarande ur ett av riksdagen under sjunde huvudtiteln uppfört förslagsanslag för »kontroll över tillverkningsavgifter». Det synes de sakkunniga vara riktigast och med praxis på andra områden bäst överensstämmande, att Kungl. Maj:t och riksdagen särskilt besluta över, huru ifrågavarande anslag skall disponeras till ersättningar till kontrollpersonalen.

De erforderliga bestämmelserna angående kontrollpersonalens antagande, tjänstgöring, befogenheter och skyldigheter synas böra sammanfattas i en särskild av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion i likhet med de instruktioner, som äro utfärdade för olika verk och myndigheter.

Med hänsyn till den omgruppering av bestämmelserna, som ägt rum i det av de sakkunniga utarbetade författningsförslaget gent emot nu gällande sockerskatteförordning, hava de sakkunniga utarbetat härhos såsom bilaga F fogade jämförande tablå, utvisande varest de föreslagna bestämmelserna återfinnas i nu gällande författningar.

Speciell motivering.

Utöver de allmänna motiv, som i det föregående lämnats rörande vidtagna förändringar, hava de sakkunniga allenast ansett sig böra närmare beröra följande bestämmelser.

I den nuvarande 1 § har enligt vad de sakkunniga uttrönt den ändring, som beträffande 2 och 3 mom. verkställts genom förordningen den 16 maj 1918 (nr 362) tillkommit utan att vara avsedd. Någon motivering till ändringen har heller icke kunnat återfinnas. I förslagets 2 §, där motsvarande föreskrifter finnas intagna, hava bestämmelserna i fråga erhållit den lydelse, de ägde före utfärdandet av berörda förordning.

Med den förändrade innebörd, kontrollen över sockerbeskattningen genom förslaget erhållit och i enlighet varmed bevakning på sätt för närvarande äger rum, icke vidare skulle förekomma, hava de sakkunniga ansett, att de nuvarande strängare fordringarna i fråga om det sätt, varpå sockerfabrik skall

vara byggd och inrättad, böra eftergivnas (se förslagets 6 §). Av samma anledning har driftsanmälan (förslagets 11 §) icke vidare ansetts böra innehålla uppgift om antalet ingångar, som skola hållas öppna vid sockerfabrik. Till följd av den föreslagna formuleringen av hithörande bestämmelser har nu gällande 24 § icke upptagits i förslaget.

De i 15 § av nu gällande förordning meddelade bestämmelserna rörande magasin utom fabriksområde hava sammanförts med föreskrifterna i 6 § i förslaget. Någon sådan åtskillnad mellan magasin inom och utom fabriksområde men i fabriks närhet skulle med det föreslagna kontrollsystemet icke förefinnas, att kontrollkostnaden för magasinet utom fabriksområdet skulle anses åvila tillverkaren, varför nuvarande bestämmelse i andra stycket av 15 § ansetts böra utgå. Då enligt vad de sakkunniga inhämtat, allenast ett magasin, beläget utom fabriksområde, för närvarande finnes, synes spørsmålet icke äga den betydelse, att särskilda föreskrifter motsvarande berörda 15 § skulle behöva bibehållas.

De i 15 § föreslagna bestämmelserna angående skyldighet för tillverkaren att föra böcker och tillhandagå med arbetsbiträde vid vissa provtagningar och provvägningar hava erhållit något vidsträcktare formulering än vad för närvarande är fallet (jämför 21 § respektive 26 § i nu gällande förordning). Detta har synts av behovet påkallat med hänsyn till den betydelse, tillverkarens bokföring samt stickprovskontrollen skulle komma att hava enligt de nya bestämmelserna. Beträffande tillverkarens skyldighet att tillhandagå med arbetsbiträde hava de sakkunniga förutsatt, att sådant arbetsbiträde skulle av kontrolltjänsteman allenast behöva krävas vid enstaka tillfälle, vilket i förslaget åsyftas med bestämmelsen »där sådant i särskilda fall befinnes nödigt». Motsvarande inskränkning i den eljest allmänt hållna föreskriften om skyldighet att föra vissa böcker anse sig de sakkunniga hava vidtagit i förslaget genom uttrycket »för utövändet av kontroll enligt denna förordning». Kontrollmyndigheten bör sålunda icke äga föreskriva annan bokföring, än som kan anses vara av verklig betydelse för kontrollen. För övrigt torde tillverkarens egen affärsbokföring i stor utsträckning i befintligt skick kunna tjäna som grundval för ovanberörda syftemål.

I III kap. i förslaget finnas intagna bestämmelser om allmänt nederlag för obeskattat socker. Motsvarande föreskrifter återfinnas för närvarande i ordningsstadgan. Då de sakkunniga utgått ifrån att särskild av Kungl. Maj:t fastställd ordningsstadga icke vidare skulle utfärdas, hava dessa bestämmelser nu funnits böra införas i förordningen.

22 och 23 §§ innehålla bestämmelserna rörande fakturakontrollen. Formuleringen ansluter sig till föregående redogörelse över huru de sakkunniga ansett denna kontroll böra anordnas.

Beträffande nu gällande 29 § hava de sakkunniga funnit, att bestämmelserna i densamma, vad 1 mom. beträffar, allenast utgöra en närmare förklaring av 1 § 2 mom. med avseende å huruvida sockerlösningar, sirap, sirapsblandningar och melass skola hänföras till socker eller icke. Dessa bestämmelser få sålunda i enlighet med vad de sakkunniga i det ovanstående anført, anses vara av den art, att de böra av kontrollstyrelsen meddelas såsom förklaring under 2 § i förslaget. Vidkommande mom. 2 i 29 § synes bestämmelsen därstädes täckas av 16 § 2 mom. i förslaget. I fråga om det sätt, varpå prov å

undersökt vara i fall, som nu åsyftas, skall insändas till kontrollstyrelsen, synes anvisning härutinnan böra meddelas av kontrollstyrelsen. De sakkunniga hava därför i förslaget till ny förordning icke upptagit några mot 29 § svarande bestämmelser.

Beträffande ansvar för överträdelse av tillverkningsförordningens föreskrifter torde nu gällande bestämmelser i och för sig utan ytterligare skärpning kunna fylla sin uppgift även vid införandet av ett kontrollsystem, som lämnar fabrikanten större rörelsefrihet. Då emellertid detta ytterst vilar på ett visst mått av förtroende för tillverkaren, synes det vara befogat, att, om detta förtroende svekes, restriktioner för rörelsen gjordes. För sådant fall borde det därför på högsta kontrollmyndigheten ankomma att, oavsett vad i författningarna om beskattning av socker föreskrives, omedelbart vidtaga den åtgärkning i kontrollen, som den ansåge omständigheterna kunna påkalla. En sådan skärpning av kontrollen skulle kunna bli för tillverkaren synnerligen besvärande och dyrbar samt säkerligen minst lika fruktad som bötespåföljd. Intagande i förordningen av en bestämmelse i denna riktning har därför av de sakkunniga ansetts motiverad. Bestämmelse härom återfinnes i 34 § i förslaget. Enligt detta stadgande har kontrollstyrelsen ifråga om tillverkare eller nederlagsinnehavare, som i hithörande avseenden förfarit svikligen eller upprepade gånger gjort sig skyldig till försummelse, meddelats befogenhet att anordna den strängare kontroll, vartill omständigheterna kunna påkalla i syfte att statsverket bekommer den enligt förordningen föreskrivna skatten på betryggande sätt.

Ansvarsbestämmelser.

Stockholm den 29 december 1921.

J. C. STJERNA.

Vördsamt

E. THULIN.

Bilaga A.

Tabla

utvisande kostnaderna för arvoden och dyrtidstillägg för kontrollpersonal vid sockerfabrikerna under tillverkningsåret $\frac{1}{8}$ 1920— $\frac{31}{7}$ 1921.

	R å s o c k e r f a b r i k e r									Summa Belopp
	Förste kontrollörer			Kontrollörer			Tillsyningsmän			
	För dag	Antal dagar	Belopp	För dag	Antal dagar	Belopp	För dag	Antal dagar	Belopp	
Arvoden	12.—	1,499	17,988	8.—	7,271	58,168	10.—	687	6,870	83,026
Dyrtidstillägg	14.58		21,855	10.74		78,090	12.66		8,697	108,642
Summa		1,499	39,843		7,271	136,258		687	15,567	191,668

	R a f f i n a d e r i e r							Total- summa Belopp
	Förste kontrollörer			Kontrollörer			Summa	
	För dag	Antal dagar	Belopp	För dag	Antal dagar	Belopp	Belopp	
Arvoden	12.—	1,915	22,980	8.—	9,72	199,272	222,252	305,278
Dyrtidstillägg	13.21		25,297	24,909		245,886	271,183	379,825
Summa		1,915	48,277		24,909	445,158	493,435	685,103

Förutom vid 19 självständiga råsockerfabriker har tillverkning av råsocker jämväl ägt rum vid tvänne av raffinaderierna vid vilka kontrollen över råsockertillverkningen beräknats till 326 tjänstgöringsdagar för kontrollörer.

Dyrtidstillägg har beräknats såsom för befattningshavare med hustru och två barn under 16 år (tre familjemedlemmar) Beloppet för dag är uträknat såsom om vederbörande tjänstgjort hel månad. För kontrollpersonalen vid råsockerfabrikerna, där tillverkningen pågår under årets sista kvartal, har som grund för dyrtidstilläggets beräkning legat det grundtal som gällde för fjärde kvartalet 1920. Kostnaderna för dyrtidstillägget till kontrollpersonalen vid raffinaderierna hava beräknats med användandet av en genomsnittssiffra av de belopp, vartill på grund av de olika under tillverkningsåret gällande grundtalen dyrtidstillägg uppgått för dag i varje i tillverkningsåret ingående månad. Under dessa månader har dyrtidstillägget uppgått till:

	För förste kontrollör	För kontrollör		För förste kontrollör	För kontrollör
1920 augusti	13.64	10.06	1921 mars	13.79	10.15
september ...	13.64	10.03	april	12.00	8.81
oktober	14.58	10.74	maj	12.00	8.81
november ...	14.8	10.74	juni	12.00	8.81
december ...	14.58	10.74	juli	10.15	7.47
1921 januari	13.79	10.15		158.54	116.63
februari	13.79	10.15	Genomsnitt för mån. =	13.21	9.72

Bilaga D.

Aeskrift.

N:o 843,

SVENSKA SOCKERFABRIKS AKTIEBOLAGET*Dess Raffinaderi i Stockholm.*

TELEGRAFADRESS:

TANTO, STOCKHOLM

RIKSTELEFON NAMNANROP:

SOCKERBOLAGET

1029 & 21792

Stockholm den 21 Okt. 1921.

A.-B. Hakon Svenson,

Västerås.

I enlighet med Edra order n:o 704 & 708 av den 18 d:s
genom _____ hava vi för Eder räkning och risk avsänt
och utlämnat _____ till _____ nedannämnda mottagare
de å nedanstående faktura upptagna varor, anhållande att för dess belopp Kr. 1,028: 63
bliva krediterade. Nettobeloppet torde senast den 1 Nov. 1921
inbetalas till Svenska Sockerfabriksaktiebolaget, Stockholm 16.

Högaktningfullt

SVENSKA SOCKERFABRIKS AKTIEBOLAGET.

C. F. Tranchell Alb. Broomé

FAKTURA

Märke	Brutto kg.	Tara kg.	Netto kg.	å öre	Kronor	ö.
An per ångf. »Enköping» till Enköping Oscar Isakssons Eftr., Grindtorp						
5 ldr F à 25 kg.			125	145	181	25
1 säck J			100	127	127	—
Utlämnat till Herr H. A. Johnsson, Sundbyberg						
8 ldr F à 27.6 kg.			220.8	145	320	16
1 säck J			100	127	127	—
2 skr N			200	122	244	—
	Summa kg.		745.8		999	41
				25	3	25
				90	3	60
					22	37
					1,028	63

*Sju hundra fyrtio fem och åtta**Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 155 häft. (Nr 182. Bilaga.) 3*

FÖRSLAG

till

förordning angående beskattning av socker.

Häri genom förordnas som följer:

I KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

*Kontroll över
tillverkning
och införelse
av socker.*

1. Socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, intill det samma blivit i enlighet med bestämmelserna i denna förordning underkastat beskattning, stå under statens kontroll.

Denna kontroll utövas dels av tullverket över infört socker, tills det överföres till sockerfabrik eller allmänt sockernederlag eller eljest utlämnas till varuägaren, dels ock på sätt i denna förordning eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter bestämmas, vid fabriker, i vilka socker tillverkas eller raffineras, och i allmänna sockernederlag.

2. Överinseendet å kontrollen vid sockerfabrikerna och de allmänna sockernederlagen handhaves av kontrollstyrelsen.

Den lokala tillsynen utövas av särskilda kontrolltjänstemän. Närmare bestämmelser angående deras antagande, befogenheter och åligganden utfärdas av Kungl. Maj:t i särskild instruktion.

Angående ersättning till sådan kontrolltjänsteman är särskilt stadgat.

I den mån icke i denna förordning annorlunda bestämmas, bekostas kontrollen av statsverket.

2 §.

*Sockethaltiga
varor, hänförelse
till socker.*

Socketlösningar, sirap och sirapsblandningar, vilka i torrsubstansen hålla mindre än 70 procent direkt polariserat socker, färglösa eller med en askhalt ej överstigande 1.3 procent av torrsubstansens vikt, hänföres till socker.

Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller icke färglösa sockerlösningar, sirap, sirapsblandningar eller melass, i vilka sockerhalten är mindre än 70 procent av torrsubstansens vikt och askhalten högre än 1.3 procent av torrsubstansens vikt.

Sockethalten utrönes genom direkt polarisation, därest icke kontrollstyrelsen på framställning av tillverkaren förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3 §.

Med tillverkare förstås i denna förordning den person, vilken såsom ägare, innehavare, verkställande direktör eller disponent eller i annan egenkap har högsta inseedet över sockerfabriks skötsel och för vilken därför tillståndsbevis för tillverknings utövande skall utfärdas.

Tillverkare.

4 §.

Tillverkningsår räknas från och med den 1 augusti till och med den 31 juli.

Tillverkningsår.

5 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, kunna finnas erforderliga i syfte att erhålla betryggande kontroll över sockerskattens behöriga utgörande, meddelas av kontrollstyrelsen.

Tillämpningsbestämmelser.

II KAP.

Tillverkning av socker.

6 §.

1. Fabrik, som avser tillverkning eller raffinering av socker, skall vara så byggd och inrättad, att betryggande skydd kan anordnas mot att socker olovligen bortföres från fabriken; och åligger det tillverkaren att i sådant syfte inom fabriksområde anordna nödig bevakning samt i övrigt genom anbringande av stängsel, låsanordningar och dylikt vidtaga erforderliga åtgärder. De anvisningar, som av kontrollstyrelsen i sådant hänseende meddelas, är tillverkaren skyldig efterkomma.

Fabrik.

2. Magasin för uppläggning och förvaring av obeskattat socker, skall vara beläget inom fabriksområdet eller i dess närhet samt, för att kunna godkännas, vara solitt uppfört och i övrigt så beskaffat, att obehöriga ej kunna vinna tillträde därtill utan synbart våld. Dylikt magasin skall vara upplåtet uteslutande till förvaring av obeskattat socker, där ej kontrollstyrelsen på särskild framställning finner sig kunna medgiva undantag härifrån. Skall magasinet stå under kronans lås, vare tillverkare skyldig att tillika vidtaga de särskilda anordningar, som kontrollstyrelsen för sådant ändamål kan finna nödiga.

7 §.

1. I varje sockerfabrik skall finnas ett för kontrollpersonalen avsett expeditjonsrum med minst tjugu kvadratmeters golvyta.

Expeditjonsrum m m.

2. Det åligger tillverkaren att förse expeditjonsrummet med erforderliga möbler samt bekosta dess belysning och uppvärmning.

3. Kontrolltjänsteman äge rätt att använda fabriken laboratorium för utförandet av behövliga undersökningar.

4. Därest kontrollstyrelsen finner sådant erforderligt, må det ankomma på tillverkaren att förse expeditjonsrummet med rikstelefon samt bestrida avgifterna för densamma ävensom samtalsavgifter för kontrollpersonalens tjänstesamtal.

8 §.

Saftstation.

De i 6 och 7 §§ meddelade föreskrifter avse ej sådan sockerfabrik (saftstation), där arbetet inskränker sig därtill, att saften avvinnes betor och i rörledning föres till annan sockerfabrik för vidare bearbetning.

Vid saftstation utövas kontrollen på sätt kontrollstyrelsen föreskriver.

9 §.

Tillverkares skyldighet att i visst fall bereda kontrollpersonal bostad m. m.

Är fabrik belägen utom stad, köping eller municipalsamhälle, vare tillverkaren pliktig att på anmodan av kontrollstyrelsen åt envar av den vid fabriken anställda kontrollpersonal till pris, som av Kungl. Maj:t fastställs, upplåta ett eldat, städat samt med nödiga möbler och sängkläder försett bostadsrum, beläget i fabriken närhet. Oavsett fabriken belägenhet vare tillverkare skyldig att, på anmodan av kontrollstyrelsen, åt envar av kontrollpersonalen, som sådant önskar, anskaffa lämplig kost mot av Kungl. Maj:t fastställd ersättning. De i detta mom. omnämnda ersättningsbeloppen avdragas från det vederbörande tillkommande arvode och tillhandahållas tillverkaren genom kontrollstyrelsen.

10 §.

Beskrivning och planritning över fabrik.

1. Innan arbete för tillverkning eller raffinering av socker första gången må i fabrik taga sin början, skall tillverkaren låta i två exemplar upprätta och till kontrollstyrelsen överlämna dels beskrivning å fabriken med tillhörande område, dels ock planritning av fabriksområdet och samtliga fabrikslokalerna med tydligt angivande av det ändamål, vartill varje lokal är avsedd. Ett exemplar av ritning och beskrivning förvaras vid fabriken och det andra hos nämnda styrelse.

2. Över byggnader, lägenheter och anordningar, som icke blivit upptagna i beskrivningen eller som där upptagits men sedermera ändrats, skall, förrän desamma må användas vid tillverkning eller raffinering av socker, tillverkare låta i två exemplar upprätta beskrivning och ritning, med vilka förfares på sätt nyss sagts.

3. När i anseende till vidtagna förändringar inom fabrik kontrollstyrelsen anser ritningen över densamma icke vidare vara tillfyllestgörande, åligger det tillverkaren att anskaffa ny ritning och beskrivning, ävenledes i två exemplar.

11 §.

Driftsamtalen.

1. Då fabrik skall sättas i gång eller vid början av ett tillverkningsår fortfarande vara i verksamhet, åligger det tillverkaren att minst tio dagar förrän rörelsen må börja, till kontrollstyrelsen ingiva skriftlig anmälan med uppgift om

a) dagen, då han ämnar börja rörelsen,

b) huruvida arbetet skall fortgå dag och natt eller endast om dagen,

c) huruvida socker skall förvaras i magasin i fabriksområdets närhet, samt

d) ombud, som i tillverkarens frånvaro skall företräda honom inför kontrolltjänsteman,

varjämte vid anmälan skall fogas intyg om enligt 12 § verkställd besikt-

ning, utvisande att anordningarna vid fabriken icke strida mot denna förordning eller eljest meddelade föreskrifter.

2. Finnes ej hinder för rörelsens utövande, meddelar kontrollstyrelsen tillståndsbevis.

3. Ej må tillståndsbevis utfärdas för den, som blivit dömd till ansvar för brott, som omförmäles i denna förordning.

12 §.

Därest sådan besiktning rörande sockerfabrik, som i 11 § omförmäles, skall ske, göra tillverkaren skriftlig anmälan hos kontrollstyrelsen, som förordnar lämplig person att verkställa besiktningen. Vid denna skall undersökas, huruvida byggnader och anordningar överensstämma med beskrivningen över fabriken och tillhörande ritning samt föregående besiktningsprotokoll. *Besiktning av fabrik.*

Med ledning av besiktningen uppsättes protokoll, innehållande uppgift å de förändringar, som vidtagits med fabriken efter näst föregående besiktning, eller, om förändring ej ägt rum, upplysning därom. Av detta protokoll utskrivs två exemplar, varav det ena bilägges den vid fabriken förvarade beskrivningen och det andra insändes till kontrollstyrelsen. Befinnas anordningarna icke strida mot gällande föreskrifter, utfärdar besiktningsmannen det begärda intyget.

Befinnas vid besiktningen anordningarna icke vara i överensstämmelse med gällande föreskrifter, äger besiktningsmannen meddela beslut om nödiga ändringar; och skall tillverkaren lämnas tillfälle att vid ny besiktning styrka, att föreskrivna rättelser blivit vidtagna. Verkställes den senare besiktningen av annan än i tjänstgöring varande kontrolltjänsteman, skall besiktningsmannen av tillverkaren åtnjuta gottgörelse för besiktning i enlighet med vad där- om särskilt är stadgat.

13 §.

Vid råsockerfabrik, som ej är förenad med raffinaderi (fristående råsockerfabrik), skall inom en vecka efter det centrifugering av socker upphört, allt socker vara inlagt på magasin under kronans lås; och skall tillverkaren därefter ofördröjligen hos vederbörande kontrolltjänsteman göra anmälan om arbetets avslutande. *Slutanmälan.*

Vid raffinaderi och med raffinaderi förenad råsockerfabrik göres dylik anmälan, ofördröjligen efter det allt skattepliktigt socker utlämnats från fabriken.

Det åligger kontrolltjänsteman att lämna tillverkaren bevis om gjord anmälan ävensom att, så fort ske kan, därom underätta kontrollstyrelsen.

Vill tillverkaren, sedan anmälan blivit gjord, under tillverkningsåret åter upptaga rörelsen i fabriken, göra ny anmälan på sätt i 11 § är stadgat. Finnes ej hinder för rörelsens utövande, meddelar kontrollstyrelsen nytt tillståndsbevis.

14 §.

Inventering eller uppvägning av allt i fabrik, eller magasin befintligt socker skall årligen den 31 juli samt eljest, när kontrollstyrelsen därom förordnar, verkställas i närvaro av vederbörande kontrolltjänsteman. *Inventering.*

Befinnes vid inventering, att lagerbehållningen är större eller mindre än bokföringen utvisar, men skillnaden icke överstiger i fråga om raffinerat socker 0.2 procent eller i fråga om råsocker 0.5 procent, må tillverkningskontot påföras respektive från detsamma avföras ett mot överskottet eller bristen svarande belopp. Är överskottet eller bristen större, än nu är sagt, göre vederbörande kontrolltjänsteman därom ofördröjligen anmälan till kontrollstyrelsen, som äger vidtaga erforderliga åtgärder.

15 §.

*Tillverkarens
särskilda
åligganden.*

Tillverkare åligger

att över tillverkningens gång föra de böcker, som kontrollstyrelsen för utövande av kontroll enligt denna förordning finner erforderliga.

att för kontrollstyrelsen eller den, nämnda myndighet därtill förordnar, hålla dessa böcker ävensom sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för granskning eller annan vederbörlig åtgärd,

att bevara nämnda böcker under minst två år, i den mån de ej enligt andra bestämmelser äro underkastade vidsträcktare förvaringstid,

att tillhandagå kontrollpersonalen med de uppgifter, som av kontrollstyrelsen infordras,

att, då så påfordras, själv eller genom ombud närvara vid besiktning eller inspektion,

att vid provtagning ävensom vid kontrollvägning, där sådant i särskilda fall befinnes nödigt, tillhandagå kontrolltjänsteman med erforderligt arbetsbiträde samt med för vägningen nödig våg och vikter, samt

att, när helst kontrolltjänsteman så påfordrar, lämna honom för undersökning tillträde till alla inom fabriken befintliga lägenheter, till boningsrum dock endast mellan klockan nio förmiddagen och klockan nio eftermiddagen; ägande kontrolltjänstemannen rätt, att, där han så i särskilda fall finner erforderligt, anställa undersökning å personer, som lämna fabriken, eller varor, som därifrån bortföras.

16 §.

*Iakttagande
av meddelade
föreskrifter
m. m.*

1. Tillverkare är skyldig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen jämlikt denna förordning utfärdar ävensom de anvisningar, vederbörande kontrolltjänsteman i enlighet med denna förordning eller nämnda föreskrifter meddelar.

2. Därest tillverkare ej åtnöjes med av kontrolltjänsteman vid tillämpningen av denna förordning meddelad föreskrift eller vidtagen åtgärd, äger han att hos kontrollstyrelsen däri söka ändring.

17 §.

*Tillverkning
av sirap och
melass.*

1. Vill någon, utan sammanhang med sockertillverkning, tillverka sirap eller melass, varom i 2 § förmäles, göre för varje tillverkningsår, minst tio dagar förrän arbetet i fabriken börjar, hos kontrollstyrelsen anmälan därom, med angivande av det ställe, där tillverkningen skall bedrivas, och ombud, som i yrkesutövarens frånvaro skall företräda honom inför den, som skall utöva kontrollen vid fabriken. Finnes ej hinder för rörelsens utövande, med-

delar kontrollstyrelsen tillståndsbevis. När tillverkningen upphört, göre yrkesutövaren och anmälan hos kontrollstyrelsen.

2. Kontroll över tillverkning, som avses i denna paragraf, utövas på sätt kontrollstyrelsen föreskriver.

Finnes inom fabrik, varom i denna paragraf är fråga, anordning för framställning av kristalliserat socker, skall densamma sättas under kronans lås eller försegling.

3. Yrkesutövare i sådan fabrik vare skyldig att ställa sig till efterrättelse de i 15 § meddelade bestämmelser angående bokföring och tillhandahållande av böcker för granskning. När helst kontrolltjänsteman så påfordrar, må han erhålla tillträde till fabriken och därstädes verkställa erforderliga provtagningar. Kontrolltjänstemannen äge dock ej tillträde till boningsrum mellan klockan nio eftermiddagen och klockan nio förmiddagen.

Vad i övrigt i denna förordning är stadgat om tillverkare och fabrik äger icke tillämpning å yrkesutövare och fabrik, varom i denna paragraf förmäles.

III KAP.

Allmänna nederlag för obeskattat socker.

18 §.

1. Rättighet att tills vidare utan sammanhang med sockertillverkning innehava allmänt nederlag för obeskattat socker meddelas av kontrollstyrelsen på därom gjord ansökning. *Inrättande av nederlag.*

2. De i 6 § 2 mom. meddelade föreskrifterna skola gälla beträffande för allmänt sockernederlag avsett magasin.

Då i dylikt magasin förvaras obeskattat socker, skall detsamma stå under kronans lås.

19 §.

Innan socker inlägges å allmänt sockernederlag, skall den, som undfått rättigheten, till kontrollstyrelsen därom göra anmälan ävensom ställa säkerhet för två månaders kontrollkostnad vid nederlaget. *Anmälan om begagnande av nederlag.*

20 §.

Nederlagsinnehavare är skyldig att i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 4, 14, 15 och 16 §§ av denna förordning. *Iakttagande av meddelade föreskrifter.*

IV KAP.

Beskattning av socker.

21 §.

1. För socker, som från sockerfabrik eller allmänt sockernederlag utlämnas, skall med nedan angivna undantag skatt erläggas med 16 öre för varje kilogram. *Skattens belopp och beskattningens omfattning.*

Skatt erlägges icke för sådant socker, som enligt av Kungl. Maj:t med-

delade föreskrifter, gjorts till förtäring av människor obrukbart (denaturerats) eller som, under iakttagande av föreskrifterna i 27 §, utlämnats för överförande till sockerfabrik eller allmänt sockernederlag eller för utförsel ur riket, därvid utförseln sker genom tullkammare under den kontroll och de villkor, som i tullstadgan bestämmas för utförsel av nederlagsgods.

2. Jämväl för socker, som till riket införes, skall vid utlämnandet samtidigt med tull enligt tulltaxan till tullverket erläggas enahanda skatt av 16 öre för varje kilogram; dock att obeskattat socker må från tullkammare överföras till sockerfabrik, allmänt sockernederlag eller annan tullkammare i den ordning, tullstadgan föreskriver för försändning av oförtullat gods från tullkammare till tullkammare, och med användande av förpassningsinlaga enligt av generaltullstyrelsen fastställt formulär.

För socker, som enligt 5 § i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor införes tullfritt, må jämväl frihet från sockerskatt åtnjutas.

Om betalningsanstånd, ställande av säkerhet samt påföljd för fördröjd eller utebliven betalning gäller beträffande skatt för infört socker vad i tullstadgan rörande tullavgifter stadgas.

22 §.

*Forbud mot
avhändande
av socker an-
norledes än
medelst fak-
turering.*

Socker, för vilket, enligt vad i 21 § 1 mom. sägs, skatt skall erläggas, må icke utlämnas från fabrik eller allmänt sockernederlag annorledes än medelst fakturering. Fakturorna skola på sätt nedan stadgas ligga till grund för bestämmande av den myckenhet socker, varför skatt skall utgå.

23 §.

*Upprättande
av faktura.*

1. Sådan faktura, som i 22 § avses, skall av tillverkaren upprättas i två exemplar samt förses med nummer i löpande följd inom serier med av kontrollstyrelsen föreskrivna beteckningar.

Uppgift å faktura om sammanlagda vikten av enligt densamma utlämnat socker skall, förutom med skrift, jämväl anbringas på mekanisk väg med perforerade siffror.

2. Båda exemplaren av samtliga fakturor skola, allt eftersom de upprättas, av tillverkaren överlämnas till vederbörande kontrolltjänsteman, vilken har att genom granskning av de uppförda posterna och deras hopsummering förvissa sig om riktigheten av den å varje faktura upptagna sammanlagda myckenhet socker, varför skatt skall utgå. De granskade och godkända fakturorna skola av kontrolltjänstemannen förses med särskild kontrollstämpel.

Efter det alla fakturor för dagen överlämnats till kontrolltjänstemannen, åligger det tillverkaren att ofördröjligen till denne avgiva en förteckning, ävenledes i två exemplar, över ifrågavarande fakturor. Sedan förteckningen av kontrolltjänstemannen granskats och befunnits utan anmärkning samt vederbörliga anteckningar blivit av honom verkställda i särskild skattepåföringslängd, äger tillverkaren med iakttagande av vad i 25 § 1 mom. stadgas, återbekomma det ena exemplaret av förteckningen jämte båda exemplaren av tillhörande fakturor.

Åtgärder, som enligt detta moment åvila kontrolltjänsteman, skola av

honom vidtagas så, att onödigt dröjsmål därav icke uppstår för tillverkare med fakturors utsändande.

3. Nämda kontrollstämpel ävensom formulär till i denna paragraf omnämnd faktura samt förteckning fastställas av kontrollstyrelsen.

•
24 §.

Erläggandet av skatt och särskilda avgifter enligt denna förordning utom i fall, som avses i 21 § 2 mom., sker genom inbetalning å statsverkets giroräkning i riksbanken för statskontorets räkning.

Skattens erläggande.

Vidimerad avskrift av levereringsreversal skall ofördröjligen insändas till kontrollstyrelsen.

25 §.

1. Därest anstånd med skattens inbetalande enligt vad här nedan i denna paragraf sägs ej erhållits, skall, innan faktura å socker från fabrik eller allmänt sockernederlag av kontrolltjänsteman återställs till tillverkare, den därå belöpande skatten inbetalas, och vare tillverkare skyldig inför kontrolltjänstemannen förete bevis härå medelst uppvisande av vidimerad avskrift av levereringsreversal.

Kontant inbetalning av skatt.

2. Vill tillverkare åtnjuta anstånd med skattens inbetalande, skall han hos kontrollstyrelsen avlämna bevis, att han hos vederbörande länsstyrelse ställt av densamma godkänd säkerhet för skattens fullgörande intill visst belopp, och må han då åtnjuta anstånd med skattens inbetalande intill detta belopp sålunda, att skatten enligt skattepåföringslängden för en månad skall inbetalas före femtonde dagen i tredje månaden därefter.

Anstånd med skattens erläggande.

3. Försummar tillverkare eller nederlagsinnehavare att inbetala förfallen skatt, skola åtgärder för skattens utmätande omedelbart vidtagas av kontrollstyrelsen; och have den försumlige förlorat rätten att under tillverkningsåret åtnjuta anstånd med skattens erläggande.

Utmätning av skatt.

26 §.

1. Om i annan fabrik än sådan, som omförmäles i 8 §, centrifugering av socker ej företages inom sex helgfria dygn efter den i driftsanmälan uppgivna tiden, åligger det tillverkaren att för hela den tid, varunder arbete icke ägt rum, till statsverket inbetala det kontrollpersonalen vid fabriken tillkommande arvode i enlighet med härför stadgade grunder. Beror uppskov på olycks-händelse eller annan omständighet, varöver tillverkaren ej kunnat råda, må kontrollstyrelsen kunna på ansökning medgiva befrielse från skyldighet, som nyss sagts.

Erläggande av särskilda avgifter utöver skatt.

2. Har under den del av året, arbete i fabriken enligt anmälan fortgått, icke vid fabriken tillverkats i medeltal 5,000 kilogram socker för varje helgfritt dygn, åligger det likaledes tillverkaren att till statsverket inbetala hela det kontrollpersonalen vid fabriken tillkommande arvode.

3. Påkallas vid fristående råsockerfabrik kontrolltjänstemans åtgärd för uttagning av socker under tillverkningsåret mer än sextio särskilda dagar efter det enligt vad i 13 § sägs slutanmälan blivit gjord, skall ersättningen till kontrolltjänstemannen för de överskjutande dagarna gäldas av tillverkaren. När kontrolltjänstemannens åtgärd vid fabrik, varom här är fråga, påkallas

för uttagning av socker i mindre mängd än 5,000 kilogram eller för annat ändamål än antingen uttagning av socker eller verkställande av sådan inventering, som i 14 § sägs, skall ersättningen härför likaledes gäldas av tillverkaren.

4. Nederlagsinnehavare ävensom sådan yrkesutövare, som omförmäles i 17 §, är skyldig att i enlighet med därom av kontrollstyrelsen meddelad uppgift inbetala till statsverket stadgad ersättning för kontrollkostnaden vid nederlaget, respektive fabriken.

5. Fullgöres ej skyldighet att inbetala avgifter enligt denna paragraf, skola åtgärder för avgifternas utmätande vidtagas av kontrollstyrelsen.

27 §.

*Försändande
av obeskattat
socker.*

1. Försändande av obeskattat socker från fabrik eller allmänt socker- nederlag till annan fabrik, allmänt sockernederlag eller tullkammare skall ske medelst förpassning under statens kontroll, och åligger det tillverkare eller nederlagsinnehavare att för sådant ändamål till vederbörande kontrolltjänsteman avgiva förpassningsinlaga, avfattad i tre exemplar, enligt av kontrollstyrelsen fastställt formulär. I övrigt skall försändande av socker enligt denna paragraf ske under de villkor och bestämmelser, som meddelas av kontrollstyrelsen.

*Eftergift av
skatt.*

2. För obeskattat socker, som under transport mellan inrikes orter förkommer, skall avsändaren betala vederbörlig skatt. Kan han emellertid styrka, att godset genom skeppsbrott, uppbringning eller annan olycka gått förlorat, må eftergift av skatten äga rum. Till kontrollstyrelsen ställd ansökan härom, åtföljd av handlingar, innefattande erforderlig utredning rörande förhållandet, ingives till vederbörande kontrolltjänsteman, som jämte eget yttrande insänder handlingarna i ärendet till kontrollstyrelsen.

28 §.

*Utbyte av
skadat socker
utan erlägg-
gande av skatt.*

Har socker, varå skatt påförts, blivit så skadat, att tillverkaren önskar omarbeta detsamma, må under den kontroll, som kontrollstyrelsen föreskriver, sockret för omarbetning åter införas i den fabrik, varifrån det utförts, och socker till lika mängd och av samma slag utan erläggande av ytterligare skatt från densamma utlämnas. Sockrets mängd och slag bestämmas av vederbörande kontrolltjänsteman eller, i tvistigt fall, på tillverkarens bekostnad genom sakkunnige, som kontrollstyrelsen tillkallar.

V KAP.

Ansvarsbestämmelser m. m.

29 §.

*Olaga tillverk-
ning.*

Den, som utan tillståndsbevis tillverkar eller raffinerar socker, böte från och med etthundra till och med tvåtusen kronor eller straffes med fängelse från och med en till och med sex månader samt gälde den i 21 § stadgade skatt, vilken i sådant fall beräknas efter den tillverkning, som med ledning av redskapens beskaffenhet, den tid densamma må hava varit i bruk och vad i övrigt i målet förekommit kan antagas hava ägt rum.

Tillverkar någon utan tillståndsbevis sirap eller melass, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

30 §.

Den, som i syfte att undandraga statsverket skatt, från fabrik, där tillverkning eller raffinering av socker på grund av tillståndsbevis bedrivs eller från lägenhet, där obeskattat socker förvaras under kronans lås, eller under transport av obeskattat socker undansnillar sådant, eller i fabrik för tillverkning eller raffinering av socker eller i allmänt sockernederlag eller under transport av obeskattat socker olovligen bryter försegling eller öppnar eller borttager lås, som kontrolltjänsteman eller tullförvaltning åsatt,

eller i fabrik eller nederlag, varom ovan sagts, avhänder sig skattepliktigt socker i strid mot bestämmelserna i 22, 23 och 24 §§ i denna förordning eller vidtager åtgärd, varigenom vid uppvägning av socker mindre än sockrets rätta vikt av vägen angives,

eller eljest där svikligen förfar,

straffes med böter från och med femhundra till och med femtusen kronor eller dömes till fängelse från och med en månad till och med ett år.

Den sakfällde erlägge ock den skatt, han undandragit statsverket.

Undansnillande av socker m. m.

31 §.

Tillverkare ansvarar för förbrytelse, som med hans vetskap mot denna förordning begås av arbetare eller annan vid sockerfabriken anställd person, liksom vore förbrytelsen av honom själv begången. Begagnar tillverkaren ombud vid rörelsens utövande, ansvare ombudet jämte tillverkaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

Vad i denna paragraf är stadgat om tillverkare äge motsvarande tillämpning å innehavare av allmänt sockernederlag.

Tillverkares och nederlagsinnehavares ansvar för förbrytelse, begången av annan.

32 §.

1. Underlåter tillverkare eller nederlagsinnehavare att fullgöra enligt denna förordning stadgad skyldighet i fråga om bokföring,

eller vägrar han vederbörande kontrolltjänsteman tillgång till böcker och andra handlingar, vilka denne enligt givna bestämmelser äger granska,

eller vägrar han kontrolltjänstemannen eller den, vilken äger anställa undersökning om förbrytelse mot denna förordning, tillträde till rum eller byggnad, där undersökning må ske, eller tillgång till ritning och beskrivning över fabriken,

straffes med böter från och med etthundra till och med ettusen kronor.

2. Underlåter yrkesutövare, varom i 17 § sägs, att fullgöra enligt denna förordning stadgad skyldighet i fråga om bokföring eller vägrar han den, som äger anställa undersökning i fabriken, tillgång till böcker och andra handlingar, vilka denne enligt givna bestämmelser äger granska, eller tillträde till rum eller byggnad, där undersökning må ske, vare underkastad enahanda ansvar, som i 1 mom. är stadgat.

Underlåtenhet att iakttaga vissa föreskrifter.

33 §.

*Underlåtenhet
att iakttaga
föreskrifter i
allmänhet.*

Uraktlåter tillverkare eller nederlagsinnehavare att ställa sig till efterrättelse vad som enligt denna förordning honom åligger eller de föreskrifter i fråga om tillverkares åliggande, kontrollstyrelsen eller vederbörande kontrolltjänsteman i enlighet med denna förordning eller utfärdad instruktion meddelar, straffes, där ej särskilt ansvar är bestämt, med böter från och med fem till och med etthundra kronor.

34 §.

*Skärpning i
kontrollen till
följd av över-
trädelse av
denna förord-
ning.*

Där tillverkare eller nederlagsinnehavare svikligen undandragit statsverket skatt eller upprepade gånger icke ställt sig till efterrättelse denna förordning eller eljest av kontrollmyndigheten meddelade föreskrifter eller anvisningar och sålunda visat sig brista i förtroende hos sagda myndighet, må kontrollstyrelsen på tillverkarens eller nederlagsinnehavarens bekostnad vidtaga den skärpning i kontrollen, vartill omständigheterna kunna påkalla i syfte att statsverket bekommer den enligt denna förordning föreskrivna skatt på betryggande sätt.

35 §.

*Ansvar vid
lämnande
eller emotta-
gande av gåva.*

Tillverkare, nederlagsinnehavare eller sådan yrkesutövare, som i 17 § omförmäles, vilken åt kontrolltjänsteman, som över hans fabrik eller nederlag utövar tillsyn, såsom gåva något giver eller erbjuder, böte från och med tjugu till och med tvåhundra kronor. Kontrolltjänsteman, som gåvan mottager, vare underkastad lika ansvar och miste därjämte befattningen.

36 §.

*Ansvar vid
röjande av
yrkeshemlig-
het m. m.*

Den, som innehar eller innehaft befattning med kontrollen vid sockerbeskattningen, vare förbjudet att röja tillverkares yrkeshemlighet eller affärsförhållanden. Gör han detta, och framgår ej av omständigheterna, att han om den hemlighet eller de affärsförhållanden erhållit kännedom å tid, då han dylik befattning ej innehaft, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av berörda yrkeshemlighet eller affärsförhållanden till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas.

Har i nu omförmälda hänseenden genom kontrolltjänstemans åtgöranden skada uppkommit, vare han ock skyldig den till fullo gottgöra.

37 §.

*Ansvar vid
viss under-
sökning.*

Anställes undersökning, varom i 41 § förmäles, mellan klockan nio om aftonen och klockan fem om morgonen å ställe, dit kontrollpersonalen då ej äger fritt tillträde, men upptäckes ej förbrytelse, böte förrättningsmannen från och med fem till och med femtio kronor, där han ej haft giltig anledning till undersökningen.

38 §.

*Böters gäl-
dande.*

Böter, som enligt denna förordning ådömas, skola, om tillgång till deras gäldande brister, förvandlas enligt allmän strafflag.

39 §.

Då skatt jämte böter blivit ådömd enligt denna förordning, må, där tillgång saknas till skatten eller någon del därav, böterna ej kunna med penningar gäldas, utan skall den sakfällde i stället undergå motsvarande förvandlingsstraff.

*Förvandling
av straff.*

40 §.

Böter, som enligt denna förordning ådömas, tillfalla med en tredjedel kronan och med två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Sådan del tillkomme dock ej angivare, då angivelse skett av föräldrar mot barn, barn mot föräldrar, makar eller syskon mot varandra, annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, fosterbarn mot fosterföräldrar eller tjänare mot husbondefolk, under den tid de äro i tjänsten.

*Fördelning av
böter.*

41 §.

Förbrytelse mot denna förordning må endast åtalas av allmän åklagare, som jämväl äger anställa undersökning för upptäckande av förbrytelse mot densamma. Sådan undersökning bör göras i två vittens närvaro.

Åtalsrätt.

Finnes den, som har befattning med kontrollen, överträdelse begången, som bör föranleda åtal, anmäla han det för allmän åklagare.

Övergångsstadgande.

Magasin, som före år 1905 kommit till användning för förvaring av obeskattat socker, må, även om det icke anses ligga i fabriken närhet, fortfarande begagnas, för så vitt det icke är beläget på längre avstånd än en kilometer från fabriken.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1922, vid vilken tid förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker med däri sedermera vidtagna ändringar upphör att vara gällande; dock att anmälan om tillämnad sockertillverkning, ansökan om rättighet att handhava allmänt socker-nederlag samt anmälan om begagnade av sådant nederlag ävensom tillsättningen av kontrolltjänstemän skola för det tillverkningsår, som tager sin början den 1 augusti 1922, ske i enlighet med denna förordning.

Bilaga F.**Jämförande tabll.****Förslag till förordning
angående beskattning
av socker**

1 §	1 mom.
1 §	2 mom.
	2 §
	3 §
	4 §
	5 § (ny)
6 §	1 mom.
6 §	2 mom.
	7 §
	8 §
	9 §
	10 §
	11 §
	12 §
	13 §
	14 §
	15 §
	16 §
	17 §
18, 19 och 20 §§	
21 §	1 mom.
21 §	2 mom.
	22 § (ny)
	23 § (ny)
	24 § (ny)
	25 §
	26 §
27 §	1 mom.
27 §	2 mom.
	28 §
	29 §
	30 §
	31 §
	32 §
	33 §
	34 § (ny)
	35 §
	36 §
	37 §
	38 §
	39 §
	40 §
	41 §

Motsvarande stadganden i gällande**Sockerskatteförordning****Ordningsstadga**

	2 §	—
25 §	1 och 2 mom.	—
	1 § 2 mom.	—
	8 § 1 mom.	—
	9 §	—
	—	—
10, 11 och 12 §§		1 §
15 §	1 mom.	3 §
13 §	2—4 mom.	—
	14 §	—
	25 § 5 mom.	—
	16 och 17 §§	—
8 §	2 mom., 18 §	—
	—	12 §
	19 §	—
	30 §	—
21, 26 och 31 §§		7 §
	22 §	—
	23 och 32 §§	—
	3 §	18, 19, 20 och 25 §§
1 §	1 och 3 mom. 4 §	—
5 §	3 och 4 mom.	17 § 1 mom.
	—	—
	—	—
	—	—
5 §	1 och 2 mom.	—
20, 23 §§	och 25 § 6 mom.	20 §
	28 § 3 mom.	—
	7 §	—
	6 §	—
	34 §	—
	35 §	—
	36 §	—
	37 §	—
	38 §	—
	—	—
	39 §	—
	40 §	—
	41 §	—
	42 §	—
	43 §	—
	44 §	—
	—	—
	33 och 45 §§.	—